

MARAMUREȘUL MEDICAL

**DIN CUPRINS: Acupunctura pentru controlul greutateii /
Borul organic – Soluția optimă împotriva emisiilor radioactive ionizante /
Dreptul la viață și testarea genetică / Binomul inimă-minte în poezia eminesciană**

CUPRINS

Acupunctura pentru controlul greutății (Dr. Marius Dan Pop, Kinetoterapeut Andrada Pop, Baia Mare).....	3
Borul organic – Soluția optimă împotriva emisiilor radioactive ionizante (Dr. Farm. Octavian Pop, Baia Mare).....	4
Date actuale privind definirea și explorarea în prurigoul cronic (Dr. Iuliana Petrea, Baia Mare)	9
Dreptul la viață și testarea genetică (Dr. Valeriu Lupu, Vaslui).....	10
Calendar 2022 de Istoria Medicinii și Farmaciei (II) (Farm. Pr. Maria Gabriela Suliman, Ist. Antoaneta Lucasciuc, București)	13
Portret aniversar: Dr. Cornel Repede (Dr. Felix Marian, Baia Mare)	23
O istorioară despre Dr. Pașty Tiberiu (Dr. Ieremia Lenghel, Sighetu Marmăției)	23
Portret aniversar: Dr. Valeria Tereza Mercea (Dr. Felix Marian, Baia Mare)	24
Participând la Ziua Mondială a Securității și Sănătății la Muncă (Dr. Dorin-Gheorghe Triff, Baia Mare)	24
Viziunea eminesciană în domeniul sănătății publice (II) (Dr. Valeriu Lupu, Vaslui).....	27
Binomul inimă-minte în poezia eminesciană (Prof. Univ. Dr. Dana Baran, Iași).....	31
Din nou despre jale și eroism (Dr. Valeriu Lupu, Vaslui).....	34
România forestieră (Dr. Ioan Iețcu, Ing. Oltea Iețcu, Dr. Vlad Rădășanu, Suceava)	36
Întâlnire cu istoria la New York – Statuia libertății și Insula Ellis (Dr. Ioan Mara, Deva)	37
Sfântul Ioan Casian (Claudia Voiculescu, București)	42
Eminescu gazetar și analist politic (Dr. Valeriu Lupu, Vaslui).....	45
Totalitarismul și autoritarismul comunist – Rolul lui Hrușciiov (Prof. Liviu Tătaru, Baia Mare).....	48
Din nou cu Eminescu – Despre Eminescu (Dr. Valeriu Lupu, Vaslui).....	50

Mulțumim firmei Hypericum Impex pentru sponsorizarea acestui număr al revistei.

Poza de pe copertă, cu amabilitatea Dl. Victor Mihalca.

Consiliul editorial:

Prof. Dr. DANA BARAN (Iași)
Prof. Dr. DORIN BARDAC (Sibiu)
Prof. Dr. CRISTIAN BÂRSU (Cluj)
Prof. Dr. ILEANA BENGA (Cluj)
Prof. Asoc. Dr. CONSTANTIN BOGDAN (București)
Dr. VASILE BONAȚ (Baia Mare)
Dr. LIVIU DRAGOMIR, dr. în șt. med. (Baia Mare)
Prof. Dr. DAN DUMITRAȘCU (Cluj)
Dr. GH. GRĂDINARU, dr. în șt. med. (Baia Mare)
Prof. Dr. ȘTEFANIA KORY CALOMFIRESCU (Cluj)
Dr. IRIMIE LENGHEL, dr. în șt. med. (Sigh. Marm.)
Dr. GIULIANO PETRUT (Baia Mare)
Lect. Univ. Dr. ANCA POP (București)
Conf. Dr. CĂLIN POP (Baia Mare)
Dr. RAREȘ POP (Baia Mare)

„MARAMUREȘUL MEDICAL” – publicație trimestrială

editată de Colegiul Medicilor din Maramureș

ISSN: 1841-4508

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Director fondator: Dr. CONSTANTIN PRIE

Redactor șef: Dr. FELIX MARIAN

Redactori: Dr. EMILIA ARMEANU, Dr. DAN FLORIN FILIP

Secretar de redacție: ELISABETA MOLNAR

Culegere: CORNELIA POP

Tehnoredactare computerizată, fotoredactare: ALEXANDRU BREZOVSKI

Redacția: Baia Mare, Str. G. Coșbuc nr. 25A/4, Tel: 0262-218018,

E-mail: office@colmedmm.ro, www.colmedmm.ro

Tipărit la CECONII SRL Baia Mare, Tel: 0722 366 945

ACUPUNCTURA PENTRU CONTROLUL GREUTĂȚII

Dr. Marius Dan Pop, Kinetoterapeut Andrada Pop, Baia Mare

UTILIZAREA pe scară largă a acupuncturii pentru pierderea în greutate este rezultatul cercetărilor recente care arată că această abordare poate avea succes. După cum a raportat Pacific College of Oriental Medicine, studii recente au arătat că atunci când acupunctura este combinată cu metode tradiționale de slăbire, pacienții pierd mai mult în greutate. În aceste cazuri, una până la trei ședințe de slăbire de acupunctură pot fi sigure și eficiente în a ajuta oamenii să atingă obiective rezonabile de scădere în greutate.

Acupunctura este o practică străveche a medicinei tradiționale chineze (MTC) care implică introducerea de ace subțiri în puncte foarte specifice ale corpului. Aceste ace sunt plasate pentru a stimula nervii cheie din organism care reglează energia și metabolismul, precum și mulți alți factori care vă pot afecta sănătatea. Pentru a promova pierderea în greutate, acupuncturistul se concentrează pe sistemul endocrin și rinichi, care se adresează tratării retenției de apă și stimulării echilibrului nervos și hormonal. Splina și glanda tiroidă sunt, de asemenea, vizate să efectueze echilibrarea zahărului și hormonală. În cele din urmă, glandele suprarenale și ovarele sunt incluse pentru a trata creșterea în greutate din cauza menopauzei sau a sindromului premenstrual (PMS).

Acele de acupunctură sunt introduse în piele la aproximativ 1 cm adâncime, în funcție de stilul de acupunctură și de efectele dorite. Conform principiului TCM, această practică ajută la îmbunătățirea fluxului de Qi (energie vitală) prin corp.

Cum ajută acupunctura la pierderea în greutate?

Acupunctura poate ajuta la pierderea în greutate prin reglarea producției de hormoni, îmbunătățirea metabolismului, optimizarea digestiei, reducerea inflamației, suprimarea poftelor de mâncare, scăderea retenției de apă și optimizarea altor funcții ale corpului care sunt legate de obezitate și pierderea în greutate.

1. Îmbunătățește digestia

Folosind punctele de acupunctură ale stomacului și rinichilor, este posibilă îmbunătățirea funcționării sistemului digestiv și chiar creșterea cantității de nutrienți care sunt absorbite de organism. Prin prevenirea digestiei lente și îmbunătățirea sănătății intestinale, puteți ameliora constipația, balonarea și alte probleme gastro-intestinale care vă pot menține sedentar sau pot duce la depunerea de grăsime.

2. Reduce inflamația

Inflamația sau tensiunea în intestin, mușchi și alte țesuturi ale corpului pot încetini metabolismul, pot pune sub presiune sistemul imunitar și chiar pot afecta sănătatea inimii și digestia. Prin ameliorarea tensiunii și prin reglarea răspunsului imunitar al organismului, acupunctura pentru pierderea în greutate vă poate reduce nivelul de stres oxidativ și vă poate optimiza corpul pentru a scăpa de kilogramele în exces.

3. Oprește retenția de apă

Stimularea nervilor rinichilor și ai sistemului endocrin descurajează retenția de apă în organism. Împiedicarea corpului să stocheze excesul de apă este o modalitate ra-

pidă de a pierde în greutate și de a ajuta la menținerea acesteia.

4. Producția de hormoni

Dacă nivelurile de hormoni sunt dezechilibrate, multe procese corporale diferite pot fi afectate negativ, de la digestie și cogniție până la vindecare și funcționarea sistemului imunitar. Acupunctura splinei și punctul Shen Men din ureche se dovedesc a fi eficiente în echilibrarea nivelului hormonal.

5. Îmbunătățește metabolismul

Acele care stimulează zona tiroidei pot stimula funcționarea glandei pituitare, una dintre zonele cheie ale corpului în relație cu metabolismul. Acest lucru poate crește astfel rata de ardere a grăsimilor, făcând nu numai antrenamentele, ci și activitățile zilnice, mai eficiente în arderea caloriilor și pierderea în greutate.

6. Îmbunătățește starea de spirit

Acupunctura este capabilă să inducă eliberarea de endorfine în organism, care sunt hormoni de bine care pot elimina rapid stresul și anxietatea. Mulți oameni mănâncă în exces când au un nivel ridicat de hormoni de stres sau se simt copleșiți. Acupunctura poate ajuta la eliminarea acestor impulsuri.

7. Puncte sensibile pentru acupunctură

Când vine vorba de acupunctură pentru pierderea în greutate, există o serie de zone cheie ale corpului asupra cărora ar trebui să se concentreze. După cum am menționat mai devreme, zonele legate de digestie și aportul alimentar sunt deosebit de importante, cum ar fi stomacul, rinichii și gura. Acupunctura tiroidiană și endocrină vă pot ajuta, de asemenea, la reglarea nivelului hormonal și la asigurarea unui flux energetic adecvat în organism, ajutând în același timp la apetitul și viteza metabolică. Plămânii și splina sunt, de asemenea, zone critice pentru acupunctura de slăbire, dar cel mai important și neașteptat punct de sensibilitate pentru pierderea în greutate este de fapt urechea.

8. Terapia urechii

În ultimii ani, terapia cu acupunctură a urechii (cunoscută și sub denumirea de acupunctură auriculară) pentru pierderea în greutate a primit multă atenție după ce au fost efectuate o serie de studii care au arătat o pierdere semnificativă în greutate în urma terapiei urechii. Urechea este una dintre cele mai dense zone ale corpului pentru terminațiile nervoase care sunt legate peste tot corpul. Există zeci de puncte specifice diferite ale urechii, atent studiate și înregistrate de-a lungul a mii de ani, care vă pot afecta sănătatea.

Ca și în cazul oricărei strategii de slăbire, o singură schimbare în stilul tău de viață sau comportament nu este probabil să ofere rezultatele pe care le dorești. Chiar dacă acupunctura vă poate modifica în mod eficient nivelul metabolic și hormonal și poate aborda numeroase probleme legate de pierderea în greutate, ar trebui să completați acest tratament cu o dietă adecvată și exerciții fizice regulate.

BORUL ORGANIC – SOLUȚIA OPTIMĂ ÎMPOTRIVA EMISIILOR RADIOACTIVE IONIZANTE

Dr. Farm. Octavian Pop, Baia Mare

AFLAT la baza tehnologiilor de top ale astronautilor americani, dar și a soluțiilor medicale de ultimă oră pentru tratamentul cancerului, borul este capabil să protejeze atât împotriva razelor gamma, cât și a neutronilor.

Cât de răspândite și de periculoase sunt radiațiile?

Deși cu toții am auzit de pericolul radioactivității și cât de nocivă poate fi aceasta pentru organismul uman (crescând riscul de cancer), puțin conștientizăm, totuși, că planeta noastră este în mod constant „bombardată” de radiații electromagnetice din partea soarelui și a cosmosului. Din fericire, atmosfera Pământului și câmpul său magnetic reduc foarte mult pătrunderea radiațiilor periculoase până la nivelul scoarței terestre, permițând vieții să existe la acest nivel, în modul în care o putem vedea în zilele noastre. Cu toate acestea, protecția oferită de atmosferă și de câmpul magnetic nu este completă! Cantități mici de radiații solare ionizante (raze x, raze gamma) sau neionizante (raze UV, lumină vizibilă, raze infraroșii, unde radio) ajung în mod constant pe suprafața terestră în diverse cantități ce depind de o multitudine de factori, de la fenomenele astronomice (furtuni solare, radiații cosmice), până la cele terestre (găurile din stratul de ozon, concentrația de gaze din atmosferă și alte particule aflate în suspensie, fenomene meteo, intensitatea câmpului magnetic al Pământului, altitudine ș.a.). Astfel, fiecare dintre noi suntem expuși în mod constant la aceste radiații, în cantități variate.

De asemenea, pe lângă radiația cosmică, Pământul este și el o sursă de radioactivitate, unele elemente din scoarța terestră având proprietăți radioactive precum: depozitele naturale de uraniu, toriu sau potasiu. Prin procesele naturale de dezintegrare radioactivă, acestea produc cantități mici de radiație ionizantă, contribuind la expunerea noastră la acest tip de radiații. Mineralele radioactive regăsite în roci și în sol generează adesea și gaze radioactive. Cel mai răspândit astfel de gaz este radonul, ce se produce prin dezintegrarea izotopului de uraniu-238. Deoarece acest gaz este incolor și inodor, el nu poate fi detectat cu ajutorul simțurilor umane, fiind necesare dispozitive speciale de măsurare a radioactivității. Riscul de expunere la acest gaz variază mult în funcție de rezervele de uraniu din regiune, însă acesta tinde să se acumuleze în locuințelor subterane, în cazul celor construite cu materiale contaminate cu minerale radioactive și în cazul în care locuința nu este aerisită corespunzător. Astfel, prezența unora dintre aceste elemente radioactive este atât de răspândită, încât urmele lor se pot regăsi și în materialele folosite la construcția locuințelor noastre, fapt ce înseamnă că nu suntem protejați de expunerea la radiații nici măcar în interiorul clădirilor. Cu toate acestea, cel mai adesea, expunerea la aceste doze de radiație, denumită „de fond” este una limitată, necontribuind semnificativ la creșterea riscului de cancer.

Pe lângă expunerea la radiațiile de fond, putem veni în contact cu radiațiile ionizante și prin alimentele și băuturile consumate. Spre exemplu, unele alimente, precum bananele (65 Bq/500 g) sau nucile de Brazilia (130

Bq/500 g) conțin în mod natural în izotopi radioactivi de potasiu-40. Similar, unele substanțe folosite pentru fertilizarea solului, precum îngrășămintele cu conținut ridicat de fosfați, pot conține și izotopi radioactivi. Totuși, cantitățile de radiații ionizante ce pătrund în corp în cadrul unei alimentații echilibrate sunt neglijabile și nu au un efect semnificativ asupra sănătății. Ca fapt divers, însăși corpul uman conține o serie de izotopi radioactivi precum uraniul, toriu, potasiu-40, radiu-266, carbon-14, tritium sau poloniu-210. Cazurile reale de îngrijorare apar atunci când alimentele și băuturile sunt contaminate radioactiv ca urmare a unor accidente și/sau scurgeri nucleare (de ex: accidentele nucleare de la Cernobil și Fukushima), cultivarea alimentelor pe soluri bogate în minereuri radioactive, contaminarea pânzei freatice cu materiale radioactive, contaminarea apelor și a viețuitoarelor marine cu materiale radioactive și alte situații similare. O altă posibilă sursă de risc este fumatul. Pe lângă gudron, arsenic, nicotină, azbest și cianură, majoritatea produselor din tutun conțin și izotopi radioactivi precum poloniu-210 și plumb-210. Acești compuși radioactivi sunt inhalați odată cu fumul rezultat prin arderea tutunului și pot afecta atât fumătorii activi, cât și pe cei pasivi, acumulându-se de-a lungul timpului în căile respiratorii și plămâni unde lezează celulele și țesuturile, crescând, astfel, riscul de apariție a cancerului.

O ultimă cauză de expunere la radiații este cea antropică. În această categorie intră procedurile medicale precum: scanarea cu raze x (CT, radiografii), acceleratoarele de particule ce produc izotopi de uz medical și medicina nucleară (radioterapia). Acestea sunt surse de radiații bine reglementate ale căror doze și efecte sunt constant evaluate și ținute sub observație astfel încât riscurile să fie cu mult depășite de către beneficiile expunerii controlate. O altă sursă de radiații este cea industrială, materialele radioactive fiind folosite în unele detectoare de fum sau semne luminoase de avertizare. De asemenea, radiația ionizantă este folosită și pentru sterilizare (inclusiv în industria alimentară unde microorganismele patogene pot fi omorâte sau inactivate prin iradiere), pentru estimarea rezervelor din câmpurile petroliere sau în cadrul densitometriei nucleare (manometre pentru estimarea densității solului, a asfaltului, măsurarea debitului din instalațiile industriale ș.a.). Poate cea mai evidentă sursă de radioactivitate generată de către om este producerea energiei atomice. Aceasta are loc în cadrul uzinelor nucleare și duce la creșterea nivelului de radiații ionizante în regiunile unde acestea sunt amplasate. De altfel, întreg ciclul de obținere al acestui tip de energie este unul generator de radioactivitate, de la exploatarea minieră a uraniului, până la deșeurile radioactive produse. Totuși, nivelurile de radiații emise de către aceste uzine sunt constant monitorizate pentru a nu atinge limitele periculoase pentru sănătatea umană, iar la construirea acestor uzine se ține cont de raportul risc-beneficiu pentru populație. O ultimă sursă de radiații ce nu mai este continuată în prezent este testarea și utilizarea armamentului nuclear. Majoritatea acestor testări au avut loc la sfârșitul celui de-

al doilea Război Mondial, generând reziduuri radioactive atmosferice și acvatice care s-au depus și persistă până în prezent, atât în apă cât și în sol, eliberând radiații ionizante, în cantități din ce în ce mai mici.

Pe scurt, se estimează că expunerea medie la radiații în Europa este de 4 mSv (milisiverti) pe an. Totuși, așa cum am putut observa din cele prezentate mai sus, doza individuală de expunere la radiații poate varia semnificativ în funcție de reședință, locul de muncă, alimentele și băuturile consumate, stil de viață, precum și de procedurile medicale urmate sau de eventualele expuneri accidentale. Deși expunerile la radiații sunt cumulative, iar orice doză de radiații ionizante poate crește riscul de a dezvolta cancer pe parcursul vieții, doza medie de expunere din Europa este considerată una sigură, efectele asupra sănătății fiind minimale.

Rolul protector al Borului față de radiațiile ionizante

Deși în capitolul anterior am văzut că nu putem „să ne ascundem” de radiații, iar acestea acționează în mod constant asupra tuturor organismelor terestre, totuși, putem alege să ne protejăm față de acțiunea acestora, atât prin blocarea absorbției radiațiilor, cât și prin refacerea stricăciunilor produse de ele. Mai exact, pentru a înțelege mai bine noțiunea de protecție împotriva radioactivității, trebuie să cunoaștem mai bine ce sunt radiațiile. Astfel, radiația electromagnetică este reprezentată de energie sub formă de unde sau particule. În funcție de gradul de energie pe care o posedă, radiația electromagnetică poate fi ionizantă sau neionizantă. Prima categorie este considerată cea mai periculoasă, acest tip de energie fiind capabilă să rupă legăturile chimice din celule, formând ioni. Acest proces duce la deteriorarea ADN-ului celular, provocând mutații, erori de diviziune și, în cele din urmă cancer. Radiația ionizată se poate prezenta sub formă de particule (alfa, neutroni) sau sub formă de raze cu lungimi de undă mici și frecvență/energie mare (raze x, raze gamma).

În funcție de această formă, radiația ionizantă are putere diferită de penetrare. Astfel, radiația alfa, având dimensiunea cea mai mare, penetrează cu greu pielea și poate fi blocată chiar și de către o foaie de hârtie. Următoarea este radiația beta, aceasta fiind reprezentată de particule mult mai mici (electroni) ce au o putere un pic mai mare de penetrare, însă poate fi oprită cu ușurință de către un panou de plastic sau aluminiu. Deoarece este o undă cu energie/frecvență mare și nu o particulă, radiația gamma are o putere crescută de penetrare. Aceasta străbate cu ușurință corpul uman, putând fi absorbită/blocată doar de către anumite materiale dense precum plumbul sau betonul. Similar, razele x au o putere mare de penetrare, cu un nivel un pic mai scăzut de energie decât cel al razelor gamma. Nu în ultimul rând, radiația cu neutroni poate fi blocată cu ajutorul materialelor bogate în hidrogen precum ceara de parafină, plasticul sau chiar apa. Vedem, astfel, că protecția radioactivă trebuie să țină cont de tipul radiației emise și puterea acesteia de penetrare.

Borul și derivatele sale sunt folosite pe scară largă în reactoarele nucleare datorită capacității lor de a absorbi neutronii și radiațiile gamma. Spre exemplu, carbura de bor este, în prezent, cel mai des folosit material pentru absorbția radiațiilor, fiind ușor de prelucrat, având un punct înalt de topire, conductivitate termică bună, una dintre cele mai mari durități și un cost de producție rezonabil.

Acesta este utilizat la construirea tijelor de control din reactoarele nucleare (parte a sistemului de control și protecție) ce au rolul de a modifica factorul de multiplicare a neutronilor și de a controla cantitatea de energie produsă de către reactorul nuclear. Similar, acidul boric este și el adesea folosit ca parte a agentului de răcire a barelor radioactive. Nu în ultimul rând, studiile recente au observat că zgura bogată în bor este una dintre cele mai eficiente metode de capturare a neutronilor și de protecție față de razele gamma.

Datorită secțiunii transversale cu absorbție mare de neutroni (767 bam), a durității mari și a produșilor de dezintegrare neradioactivi (Litiu și Helium) cu durată mică de înjumătățire, acest element este intens studiat de către cercetătorii americani de la NASA în vederea elaborării materialelor de protecție a astronauților și a rachetelor cosmice. Un astfel de material propus de către oamenii de știință este un produs compozit format din etilenă și carbură de bor. Bogat în hidrogen și în bor acest material ar avea proprietăți crescute de absorbție a radiației cosmice. De asemenea, în testările de laborator, borul a adăugat rezistență polietilenei cu densitate înaltă, materialul compozit obținut din cele două fiind net superior polietilenei simple. Un alt material revoluționar studiat de către cei de la NASA are la bază nanotuburi înalt-cristaline cu nitrură de bor. Acest material ar conține elemente cu numere atomice mici (Bor, Hidrogen și Azot), aspect urmărit în obținerea unor materiale ușoare, și ar avea o rezistență extraordinară, însoțită de o stabilitate la temperaturi foarte crescute.

O altă utilizare revoluționară a borului este cea din domeniul medicinei oncologice. Astfel, terapia de capturare a neutronilor cu Bor (BNCT) este o modalitate de tratament inovatoare prin care se urmărește creșterea ratei de succes în combaterea tumorilor greu de tratat. Propusă inițial de Gordon Locher, în anul 1936, tratamentul se bazează pe concentrarea borului în tumoarea vizată, urmată de expunerea acesteia la neutroni termici. În acest mod, tumoarea primește o doză mai concentrată de radiație în comparație cu țesutul sănătos. Mai exact, BNCT se bazează pe captarea nucleară a neutronilor cu energie termică joasă (<0,025 eV) de către izotopii de Bor-10, urmată de fisiunea suferită de acest izotop neradioactiv ce duce la eliberarea unei particule de radiație alfa și a unui izotop de Litiu-7. Așadar, pe lângă efectul de concentrare al radiației în țesutul neoplazic, borul mai îndeplinește și un rol de protecție al țesutului sănătos (prin captarea particulelor radioactive) și de „atac” secundar asupra tumorii prin eliberarea de particule alfa, considerate o formă de particulă cu transfer liniar de energie înaltă (LET) ce își transferă energia pe o suprafață cu un diametru aproximativ egal cu cel al unei singure celule (<10 μm). În acest mod, regiunea afectată de radiații este restrânsă cât mai mult la nivelul țesutului canceros și primește o doză dublă de radiații (neutroni + radiații alfa).

În prezent, dezideratele acestei terapii vizează îmbunătățirea ratei de concentrare a borului în țesuturile cancerigene, folosirea unor surse de neutroni cu flux și energie corespunzătoare, evitarea acumulării de bor în țesuturile sănătoase, eliminarea rapidă din țesut și din organism a substanței ce conține izotopul de Bor-10 și găsirea unui compus de bor cu o toxicitate cât mai scăzută. Pentru moment, principalele substanțe folosite în BNCT sunt borocaptatul de sodiu (BSH) și boronofenilalanina (BPA),

aceasta din urmă combinată cu fructoză pentru a forma compusul BPA-F cu o solubilitate mai mare. Totuși, studiile recent apărute recomandă noi forme mai biodisponibile și netoxice de bor precum Fructoboratul de Calciu (FBC) încapsulat lipozomal. În studiile clinice, acest compus a fost capabil să transfere selectiv o cantitate foarte mare de Bor-10 la nivelul țesutului tumoral, indicând o eficiență și o siguranță mai mari decât cele ale compuşilor folosiți în trecut. Până în prezent, acest tip de tratament a fost studiat clinic în o multitudine de afecțiuni canceroase precum: glioblastomul multiform, meningiomul, cancere ale capului și gâtului, cancerele pulmonare, cancerele de sân, carcinomul hepatocelular, sarcoamele, afecțiunile maligne cutanate, boala Paget extramamară, cancerele recurente, cancerele pediatrice și bolile metastatice.

În cazul organismului uman, Borul este un microelement considerat neesențial, însă, tot mai multe studii indică importanța de necontestat a acestuia în menținerea unei stări optime de sănătate. În mod interesant, Borul este considerat un element esențial în cazul unor specii de plante și este văzut ca un indicator viabil al capacității unei planete de a susține viața. Revenind la proprietățile sanogene ale Borului, noi studii din domeniul geneticii, folosind analize multi-omice, au relevat niște aspecte deosebit de importante cu privire la importanța acestui microelement în organism. Astfel, în urma studiilor complexe utilizând șoarecii de laborator ce au fost supuși unor cantități ridicate de radiații ionizante ce le-au indus sindromul acut de iradiere (caracterizat prin leziuni gastrointestinale, cerebrovasculare și hematopoietice), cercetătorii au constatat o caracteristică aparte a indivizilor care s-au recuperat în totalitate și au beneficiat de o durată de viață normală. Conform oamenilor de știință, acești „supraviețuitori de elită” au dezvoltat o microbiotă intestinală aparte în urma iradierii. Această microbiotă a fost observată atât la animalele complet sterile, cât și la cele crescute în mod convențional și a prezentat un caracter protector împotriva morții și a leziunilor induse de radiațiile ionizante. Astfel, caracteristica principală ce a fost comună în cazul tuturor animalelor ce au supraviețuit iradierii a fost reprezentată de abundența speciilor de bacterii din taxonii *Lachnospiraceae* și *Enterococcaceae*. Prevalența masivă a acestor microorganisme a ajutat la repararea gastrointestinală și hematopoietică a șoarecilor și a dus la depistarea în fecalele acestora a unor concentrații ridicate de metaboliți derivați ai triptofanului și propionatului cu origine microbiană.

Mai departe, cercetătorii au efectuat studii metabolomice cu privire la efectul acestor metaboliți observând că acizii grași cu lanț scurt, în special propionatul, și derivați ai triptofanului (H-indol-3-carboxaldehida – I3A și acidul chinurenic – KYNA) au crescut semnificativ rezistența șoarecilor la radiațiile ionizante. Mecanismul protector a vizat neutralizarea speciilor reactive de oxigen și protejarea ADN-ului față de acțiunea stresului oxidativ indus de radiații. Pe lângă regenerarea gastrointestinală și restabilirea funcției hematopoietice, derivații de triptofan au oferit și o protecție pe termen lung împotriva radioactivității în cadrul experimentelor *in vivo*. În mod încurajator, o astfel de modificare a microbiotei a fost observată și la pacienții de leucemie ce au avut o evoluție pozitivă după radioterapie. Cercetătorii au evidențiat faptul că inclusiv pacienții care au primit doze de radiații în întreg corpul, iar apoi au dezvoltat o microbiotă bogată în speciile de *Lachnospiraceae* și *Enterococcaceae*, au prezentat efecte

secundare de natură gastrointestinală mult mai atenuate. Trebuie făcută o ultimă precizare cu privire la microorganismele din cei doi taxoni. Acestea comunică între ele cu ajutorul unei molecule de semnalizare denumită AI-2-Borat. Cum se poate înțelege din denumire, această moleculă are la bază borul, fapt ce demonstrează implicarea de necontestat a acestui element în sănătatea microbiotei intestinale, rezistența la radiațiile ionizante și buna funcționare a întreg organismului.

Nu în ultimul rând, în literatura de specialitate, este bine-cunoscut faptul că solurile și plantele care conțin cantități mari de bor prezintă cel mai scăzut nivel de radioactivitate. Acest lucru se datorează absorbției neutronilor proveniți din dezintegrarea radioactivă de către atomii de bor, aceștia blocând reacțiile de fisiune care generează radiații ionizante periculoase pentru majoritatea viețuitoarelor. De asemenea, a mai fost semnalat un fenomen interesant de corelare a nivelurilor scăzute și foarte scăzute de bor din sângele oamenilor și animalelor ce trăiesc în anumite zone cu un grad crescut al radioactivității solului din respectivele localități. Explicația dată de către cercetători este aceea că borul din organismul acestor oameni și al animalelor este folosit pentru blocarea radiațiilor ionizante nocive. Astfel, atomii de bor sunt destabilizați de energia absorbită din radiații și se transformă în litiu și heliu. De reținut este și faptul că în respectivele zone cu radioactivitate crescută și carențe în bor, majoritatea populației (>70%) suferă de osteoartrite avansate.

Fructoboratul de calciu – forma cea mai sigură și bioasimilabilă de Bor

Deși în prezent utilizarea armelor atomice este considerată o soluție de ultimă instanță, teama declanșării unui război nuclear este tot mai prezentă în contextul instabilităților politice și economice actuale. Astfel, interesul publicului pentru metode eficiente de protecție radioactivă a crescut simțitor. Deși poate cea mai cunoscută metodă de protecție a populației față de radiația ionizantă este administrarea iodurii de potasiu, totuși, trebuie menționat că aceasta nu oferă o protecție totală. Mai exact, aceasta are doar capacitatea de a satura glanda tiroidă cu iod, blocând intrarea izotopului radioactiv de iod-131 ce rezultă în urma dezintegrării atomice a materialului radioactiv provenit de la folosirea armamentului nuclear sau din accidente produse la centralele nucleare. Vedem, deci, că iodura de potasiu poate fi eficientă doar în reducerea riscului de cancer tiroidian provocat de radiații, însă nu poate bloca pătrunderea radiațiilor ionizante în restul organismului. De aceea, alături de administrarea iodurii, vă recomandăm și un produs pe bază de bor organic. Așa cum am putut vedea în capitolele anterioare, borul este un element cu proprietăți radioprotectoare deosebite, având capacitatea de a bloca radiațiile gamma și de a capta emisiile de neutroni termici sau cu deplasare rapidă. Sub influența radiațiilor, acesta se dezintegrează în atomi stabili, neradioactivi de litiu și heliu, cu emisii minimale de radiații alfa cu putere mică de penetrare. Aceste proprietăți ale borului sunt prezente indiferent de forma chimică în care el se regăsește, însă, conform literaturii de specialitate, Fructoboratul de Calciu este forma cea mai ușor asimilabilă și total netoxică de bor. Astfel, vă propunem un produs de top al Laboratoarelor Hypericum: **Borul Organic**.

Suplimentul alimentar **Bor organic** de la Hypericum este un produs atent formulat pentru menținerea bunei funcționări a sistemelor osteoarticular, cardiovascular și

imunitar. Datorită asocierii dintre Fructoboratul de calciu și Maltodextrină, produsul are un efect mai puternic, fiind o formulă unică pe piața suplimentelor alimentare din România. În plus, acesta contribuie și la mineralizarea și fortifierea oaselor și, deosebit de important în contextul actual (!), la protejarea organismului față de efectele nocive ale radiațiilor ionizante!

Pentru realizarea suplimentului **Bor organic** au fost folosite ingrediente 100% naturale precum Fructoboratul de calciu și Maltodextrina. Astfel, Maltodextrina crește acțiunea sanogenă a Fructoboratului de calciu. Mai exact, proprietățile antioxidante și antiinflamatoare ale Borului organic sunt amplificate, iar absorbția sa în organism este mult îmbunătățită. Datorită formulei concentrate, produsul asigură o cantitate optimă de substanțe active, fiind totodată ușor de administrat. Pe scurt, produsul are o acțiune: **protectoare împotriva radiațiilor ionizante**, antioxidantă, antimutagenică, osteoconstrucătoare, osteoregeneratoare, mineralizantă, antiinflamatoare, imunomodulatoare, modulator asupra microbiotei intestinale, ușor estrogenică și hipocolesterolemiantă.

Fructoboratul de Calciu ($\text{Ca}[(\text{C}_6\text{H}_{10}\text{O}_6)_2\text{B}]_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$) este un complex organic de calciu (cca 4,7%), fructoză (aprox. 84,2%) și bor (max. 2,9%) ce se regăsește în mod natural în fructe și legume proaspete, dar și în nuci, ierburi aromatice, vin sau bere. Acesta este considerat una dintre cele mai biodisponibile surse de calciu și bor, fiind mai sigur și ușor de asimilat decât acidul boric/borax/borat de sodiu. De fapt, Fructoboratul de calciu este singura formă alimentară a borului considerată sigură, stabilă, non-toxică și deosebit de activă biologic. Deși importanța calciului pentru buna funcționare a organismului uman este cunoscută de majoritatea oamenilor, nu același lucru se poate spune și despre bor. Borul organic este un element nutrițional esențial pentru sănătatea corpului uman, dar acest fapt este prea puțin cunoscut, explicația fiind că, în trecut, borul a fost considerat un element neesențial pentru om și animale, el fiind relevant doar pentru dezvoltarea normală a plantelor. Totuși, studiile recente au demonstrat importanța deosebită a acestui microelement și, în prezent, sunt descoperite tot mai multe funcții ale acestuia și ale compușilor săi derivați. Organizația Mondială a Sănătății recomandă un aport de 1-13 mg/zi de bor, cu un minim de 3 mg/zi ($\approx 130,5$ mg fructoborat de calciu) pentru asigurarea beneficiilor nutriționale optime, carența în acest mineral putând fi asociată cu probleme osteoarticulare precum osteoporoza. Deoarece anumiți compuși ai borului pot prezenta o oarecare toxicitate, Fructoboratul de calciu este considerat cea mai sigură sursă pentru acest element. Mai mult, studiile științifice au arătat că sub această formă, borul este folosit în corpul uman atât la nivel celular, cât și extracelular cu o eficiență sporită, Fructoboratul de calciu absorbându-se într-o formă intactă și stabilă din tractul gastrointestinal. În concluzie, Fructoboratul de calciu este o sursă naturală, sigură și deosebit de biodisponibilă de bor și calciu, două minerale absolut esențiale pentru funcționarea corectă a corpului uman.

Numeroase studii științifice, din țară dar și din exterior, au verificat și confirmat importanța borului organic, și în special a Fructoboratului de calciu, pentru sănătatea întregului organism și cu precădere a sistemelor osteoarticulare, cardiovascular și imunitar. Lipsa borului în organism este asociată, de obicei, cu:

- niveluri scăzute ale calciului, magneziului și fosforului cauzate de o absorbție ineficientă a acestor minerale;
- niveluri scăzute ale 25-hidroxicolecalciferolului (vitamina D_3), ale ceruloplasminei serice (enzimă relevantă în metabolismul cuprului) și ale eritrocit-superoxid-dismutazei (SOD – o enzimă cu acțiune antioxidantă puternică);
- niveluri crescute de calciu plasmatic, creatinină serică și uree sangvină;
- fragilitate osoasă și risc crescut de osteoporoză;
- agilitate mentală redusă la femeile aflate la postmenopauză și la bărbații de peste 45 de ani.

Deosebit de importantă pentru persoanele care nu beneficiază de o expunere suficientă la lumina naturală, sau pentru cele care au o alimentație săracă în nutrienți, suplimentarea cu bor organic de bună calitate poate contracara efectele dăunătoare ale deficienței dietetice în vitamina D_3 (eficientizând utilizarea sa de către organism). La rândul său, acest lucru va susține metabolismul calciului, magneziului, potasiului și al fosforului, cu implicații favorabile asupra sănătății oaselor și a articulațiilor. Beneficiile suplimentării cu fructoborat de calciu sunt cu atât mai mari când acest obicei este adoptat încă din copilărie deoarece borul organic are un rol crucial în procesele de creștere și formare a masei osoase.

Acest compus bioactiv este implicat și în menținerea stabilității și a bunei funcționări a membranelor celulare. Reacționând cu substanțele biologice care conțin grupări funcționale cis-hidroxiol (precum glicolipidele sau fosfoinozotidele), borul asigură stabilitatea membranei celulare și influențează transmiterea transmembranară a semnalelor. Datorită acțiunii de reglare a sensibilității receptorilor față de hormoni, borul ajută și la echilibrarea hormonală a femeilor aflate la menopauză având proprietăți estrogenice. Studiile științifice au demonstrat că acest complex reduce cantitatea de calciu și magneziu excretate prin urină, reglând totodată și nivelele de 17β -estradiol și de testosteron, în special la femeile aflate în perioada de postmenopauză. Mai mult, aceleași studii subliniază și importanța borului organic în ceea ce privește buna funcționare a creierului, carențele de bor fiind asociate cu o acumulare mărită de cupru la nivel cerebral. Acesta contribuie la îmbunătățirea performanței cognitive, precum: dexteritatea, atenția sau memoria pe termen scurt.

Studii efectuate pe animale au mai evidențiat și proprietățile imunostimulatoare ale borului organic, suplimentarea alimentației bovinelor cu acest microelement ducând la creșterea rezistenței lor la boala indusă de virusul BHV1. De asemenea, la porcii stimulați cu lipopolizaharide (LPS), s-a observat că borul afectează citokinele eliberate în supernatantele culturilor celulare. În consecință, se poate observa că borul are o acțiune de creștere a răspunsului imunitar umoral concomitent cu reducerea răspunsului inflamator. În plus, prin acțiunea sa antiinflamatoare (scade valorile bio-markerilor hs-CRP și $\text{TNF-}\alpha$), Borul organic reduce incidența și prevalența osteoartritei, fiind și un bun analgezic pentru astfel de afecțiuni, mai ales în combinație cu glucozamina, condroitina, acidul hialuronic sau cu derivații acidului salicilic (de ex., aspirină, extract din scoarță de salcie).

Fructoboratul de calciu are efecte benefice și asupra metabolismului lipidic, el scăzând nivelul colesterolului sanguin și al trigliceridelor crescute peste limitele normale.

Acest lucru se datorează acțiunii de potențare a activității acizilor grași esențiali precum omega-3 și creșterii randamentului energetic celular, fapt ce grăbește și vindecarea rănilor. Dieta îmbogățită cu Fructoborat de calciu poate duce la reducerea valorilor colesterolului total, influențând benefic starea pacienților cu dislipidemie, afecțiuni de metabolism și boli cardiovasculare. Totodată, a fost observată și influența benefică a Fructoboratului de calciu asupra metabolismului acidului uric, acesta determinând o reducere a valorii respectivului deșeu metabolic. Astfel, suplimentarea cu Bor organic contribuie la reducerea acumulărilor de acid uric la nivelul articulațiilor, cu efect benefic în special în cazul celor care suferă de gută.

Un studiu clinic pilot efectuat la Centrul de Cardiologie al Universității din Craiova, condus de Dr. Constantin Militaru, a vizat combinația Fructoboratului de calciu cu resveratrolul. Cei doi compuși s-au dovedit a avea acțiune sinergică, fapt resimțit asupra stării clinice și biologice a pacienților cu angină pectorală și alte afecțiuni cardiovasculare. În acest sens, Fructoboratul de calciu vine în sprijinul resveratrolului protejându-l. Fructoboratul de calciu devine un stabilizator pentru resveratrol, luptând împotriva degradării acestuia în tractul digestiv. Tot în cadrul studiului, s-a dovedit că sinergismul pozitiv al Fructoboratului de calciu cu resveratrolul, duce la îmbunătățirea eficacității biologice ca agenți antioxidanți și antiinflamatori ai acestor doi compuși. În concluzie, calitățile complementare și sinergice ale celor doi compuși asigură o protecție optimă a sistemului cardiovascular. Pe lângă sinergia cu resveratrolul, până în prezent, cercetările au identificat o serie de interacțiuni pozitive ale Fructoboratului cu: acidul hialuronic, condroitina și glucozamina, colagenul, drojdia seleniată și/sau seleniul organic, minerale (Ca, Mg), vitaminele C, D₃, E, K₂, MSM, omega-3, coenzima Q10, salicilații, maltodextrina și numeroase extracte din plante medicinale (de ex., Palmier pitic, Salcie, Măceșe, Coada-calului ș.a.).

Nu în ultimul rând, Fructoboratul de calciu prezintă și efecte antioxidante, limitând stresul oxidativ și protejând indirect proteinele împotriva procesului de peroxidare (crește valorile enzimelor antioxidante: superoxid dismutază – SOD, catalază, glutatation peroxidază, ceruloplasmină, vitamina C). Acest lucru poate avea ca efect stoparea evoluției arteriosclerozei prin împiedicarea oxidării colesterolului „rău” (LDL). Totuși, poate mai importantă decât acțiunea antioxidantă, este acțiunea antitumorală și anticancerigenă a Borului organic, pusă în evidență de studii recente, acesta contribuind la protecția organismului împotriva bolilor canceroase precum cancerul de sân, de plămâni, cervical sau de prostată, prin mecanisme antioxidante și radioprotectoare.

În concluzie, **Fructoboratul de calciu** este poate cea mai bună sursă de Bor, aceasta fiind stabilă, netoxică și deosebit de biodisponibilă. Împreună cu maltodextrina, acesta este un **adjuvant extrem de valoros împotriva efectelor nocive ale expunerii la radiațiile ionizante provenite, atât din dezastre nucleare, cât și din sursele normale ale radiației de fond**. În plus, acesta este un excelent adjuvant în menținerea sănătății sistemului osos contribuind la prevenirea și inversarea resorbției osoase și reducând riscul de osteoporoză prin stimularea activității de sinteză osoasă și fixarea calciului ce favorizează mărirea densității osoase. Ajută la reglarea hormonală a organismului femeilor care parcurg faza de menopauză

prin menținerea homeostaziei hormonilor steroizi. Participă la utilizarea eficientă de către organism a acizilor grași esențiali. Facilitează protejerea celulelor și a țesuturilor față de acțiunea radicalilor liberi fiind un agent antisclerotic foarte important și având acțiune favorabilă în bolile cardiovasculare. Contribuie la întărirea sistemului imunitar. Limitează procesele inflamatorii din organism. Susține funcționarea normală a sistemului muscular. Îmbunătățește performanțele cognitive.

Fructoboratul de calciu intră în compoziția multor suplimente alimentare ce se regăsesc pe piața Statelor Unite ale Americii, bucurându-se de o tot mai mare popularitate, dar fiind încă la stadiul de noutate pe piețele din Europa. Recent acesta a fost introdus ca ingredient în suplimentele alimentare din România, Societatea Hypericum Impex fiind prima, și momentan singura, firmă producătoare de suplimente naturale care a inclus Fructoboratul de calciu (formulă patentată) ca ingredient principal pentru gama sa de top.

Astfel, produsul **Bor Organic** este recomandat atât celor care doresc să se protejeze împotriva expunerii de fond sau accidentale la radiațiile ionizante, cât și celor care doresc să își construiască din timp un sistem osos sănătos prin mărirea densității osoase sau celor care doresc limitarea pierderii de masă osoasă odată cu înaintarea în vârstă. Acesta este benefic atât pentru femeile aflate în perioada de menopauză cât și pentru bărbații ce au nevoie de un adjuvant în buna funcționare a prostatei. Mai mult chiar, această formă biodisponibilă de bor și calciu este utilă și pentru buna funcționare și protejerea articulațiilor în perioadele de suprasolicitare mecanică (sport, activitate fizică intensă, supraponderalitate). Nu în ultimul rând, suplimentul Bor organic este o alegere excelentă și pentru cei care doresc menținerea bunei funcționări a sistemelor cardiovascular și imunitar datorită proprietăților antiinflamatoare, antioxidante și imunomodulatoare ale produsului.

Produse cu acțiune similară: **Iod Organic** (capsule), **Iod Organic Forte** (capsule), **Hyper Antioxidant Forte** (capsule), **Hyper Tum** (ceai, sirop, capsule), **Hyper Geriatric** (capsule), **Hyper Anti-aging** (capsule), **Hyper Seleniu** (capsule), **Sarea Fucosal**, **Clorofilă lichidă**, **Acid Alfa-lipoic** (capsule).

Produsele Hypericum: Tehnologie extractivă de top. Calitate garantată!

Suplimentele alimentare și alimentele funcționale concepute de laboratoarele Hypericum sunt obținute din surse naturale atent verificate. Materiile prime folosite sunt procurate din zone nepoluate, ecologic curate, astfel încât putem garanta puritatea produselor noastre prin lipsa de contaminanți toxici carcinogeni, metale grele, erbicide, insecticide, îngrășăminte chimice, microorganisme sau virusuri patogene. Noutatea acestor produse este reprezentată de extractul integral concentrat pe care îl conțin. Acesta asigură o mai bună biodisponibilitate și o mai bună asimilație în organism a substanțelor active benefice. Extractele naturale din suplimentele Hypericum sunt obținute prin procese menajante, net superioare pulberilor măcinate din plante și fructe uscate. Acestea au forma unei mase de particule sferice, care au o curgere mai bună, forma sferică a particulelor reducând posibilitatea înglobării de aer printre ele, astfel încât dozarea în capsule este mult mai exactă și mai ușoară.

(Bibliografia la autor.)

DATE ACTUALE PRIVIND DEFINIREA ȘI EXPLORAREA ÎN PRURIGOUL CRONIC

Dr. Iuliana Petrea, Baia Mare

Date noi privind definirea și clasificarea în prurigoul cronic

Prurigoul cronic este considerat o afecțiune distinctă și este definit de prezenta unui prurit cronic, de cel puțin 6 săptămâni, cu leziuni cutanate multiple localizate sau generalizate, exco-riate, sub forma de papule, noduli și/sau plăci, care se pare că ar apărea ca urmare a unei senibilizări neuronale (amplificarea semnalului nervos la nivelul sistemului nervos periferic și central) și conduce la dezvoltarea unui ciclu prurit – grataj.

Prurigoul cronic se poate manifesta printr-o paleta largă de simptome cutanate, fiind stabilite o serie de criterii obligatorii (criterii majore) și alte criterii care pot fi asociate.

Pacienții se pot prezenta în diferite stadii ale bolii: de la forma papuloasă, care poate evolua spre forma nodulară, apoi spre forma de tip plăci și, în final, către forma ombilicată. Cel mai frecvent tip de prurigo cronic vehiculat este prurigoul nodular. Exista însă și câteva forme speciale care au caracteristici particulare, cum ar fi prurigoul de sarcină, prurigoul actinic și prurigoul pigmentos.

Prurigoul nodularis, reprezintă una dintre formele emblematice de prurigo cronic, având evoluție cronică cu leziuni papulo-nodulare, intens pruriginoase, de dimensiuni variabile, hiperkeratozice, cruste pe suprafață și margine hiperpigmentată. Localizarea leziunilor este de obicei simetrică, implicând în mod special zonele accesibile gratarilor (suprafețele extensoare ale membrilor, trunchi – cu excepția treimii medii a toracelui posterior).

Prurigoul nodularis poate fi o formă de manifestare clinică a mai multor afecțiuni de bază, precum dermatita atopică, afecțiunile renale cronice și bolile neurologice, există un procent important (~, 13%) pentru care nu poate fi identificat factorul declanșator.

Mecanismul fiziopatologic indică o sensibilizare neuronală și modificări locale ale concentrațiilor factorilor proinflamatorii. Astfel, au fost observate creșterea numărului de fibre nervoase, hipoplazice, în dermul superficial, cu supraexprimarea factorului de creștere al nervilor și a receptorului său, inclusiv celulele mastocitare, o creștere a citokinelor Th2 la nivelul leziunilor cutanate.

Prurigoul de sarcină, debutează în 75% din cazuri în ultimul trimestru al primei sarcini și/sau al unei sarcini gemelare, dar poate apărea și în cel de-al doilea trimestru și se remite la câteva săptămâni după naștere, fără nici o consecință specială pentru mama sau copilul. Leziunile de tip prurigo sunt localizate pe suprafețele extensoare și la nivelul trunchiului.

Examenul histopatologic cutanat arată infiltrat inflamator constând din limfocite și eozinofile asociate cu spongioza și parakeratoza la nivelul dermului și posibile depozite de mucină.

De asemenea, se recomandă evaluarea funcției hepatice pentru a exclude colestaza intra hepatică de sarcină, care poate debuta cu manifestări cutanate similare prurigoului, dar prognosticul este mai sever.

Prurigoul actinic, este considerat o formă rară de fotodermatoza idiopatică, ce afectează în principal zonele expuse la soare ale pielii. Se manifesta de obicei începând cu primăvara, cu leziuni papulo-nodulare intens pruriginoase, eritematoase, simetrice, dar poate persista și în lunile de iarnă. Fața – în special arcadele zigomatice, piramida nazală, buza inferioară și conjunctivita – este de obicei afectată; deși leziunile pot apărea oriunde – pe gat, trunchi, extremități și chiar pe zonele neexpuse la soare.

Cheilita actinică a fost descrisă ca manifestare caracteristică la pacienții cu prurigo actinic. Indivizii cu prurigo actinic se pot prezenta cu cheilita actinică drept unică formă de manifestare.

Prurigoul actinic este de obicei descris la populația feminină, înainte de a intra la pubertate, dar poate apărea la orice vârstă sau sex. Boala are o componentă genetică, apărând în 90% dintre cazuri la populația HLA DR4 pozitivă.

Diagnosticul este în principal clinic. Investigațiile de laborator și evaluarea prin imunofluorescență sunt adesea efectuate pentru a exclude lupusul eritematos sistemic și alte fotodermatoze.

Prurigo pigmentosa este o dermatoză rar întâlnită, de etiologie necunoscută, afectând cel mai frecvent femeile asiatice. Se manifesta sub forma unei erupții papuloase /papulo-veziculoase/veziculoase, intens pruriginoase, la nivelul toracelui și gâtului, care evoluează spre un aspect reticulat pigmentar rezidual. Rapoartele de specialitate prezintă un răspuns favorabil al acestei afecțiuni la dapsonă, macrolide și ciclone.

Evaluarea pacientului cu prurigo cronic

În cadrul acestei afecțiuni, etiologia pruritului poate fi de natură: dermatologică, neurologică, psihiatrică/psihosomatică, sistemică sau idiopatică. Afecțiunile atopice se pare că au un rol important, deoarece jumătate dintre pacienții cu prurigo au o dispoziție tipică a leziunilor cutanate.

Indiferent de cauza pruritului, pacienții cu prurit cronic și grataj prelungit dezvoltă leziuni cutanate cu aspect similar, care permit stabilirea facilă a diagnosticului de prurigo cronic. Nu a fost stabilit un biomarker specific care ar putea fi utilizat în identificarea etiologiei afecțiunii.

Examinarea paraclinică are un dublu scop: de a identifica o afecțiune subiacentă care ar putea fi factorul declanșator al prurigoului cronic și de a exclude un alt diagnostic diferent.

Printre bolile care pot declanșa prurigo cronic pot fi enumerate: afecțiunile hematologice (limfom Hodgkin, leucemii, anemii), afecțiunile dermatologice, insuficiența renală, hepatică – colestază, diabet, deficiențe de vitamine primare sau secundare, afecțiuni tiroidiene, neoplazii solide, afecțiuni neuropsihiatrice.

Pentru determinarea unei patologii subiacente, evaluarea prurigoului cronic ar trebui să includă o hemogramă completă, markeri inflamatori biologici, electroforeza proteinelor serice, parametrii funcției hepatice și renale, glicemia a jejun, TSH, serologii HIV și markeri de hepatită virală. De asemenea, poate fi propusă și investigația imagistică abdominală și toracică. În funcție de datele din anamneza, evaluarea poate fi extinsă și pot fi căutate parazitoze (inclusiv toxocaroză) și eventuale deficiențe de vitamine.

În ceea ce privește evaluarea alergologică, având în vedere că o proporție importantă dintre pacienții cu prurigo cronic au o constițuție atopică, testarea cutanată prick și testarea cutanată pach care a evidențiat sensibilizări la aproximativ 35% dintre pacienții cu prurigo, cel mai frecvent la sulfat de nichel, balsam de Peru, amestec de parfumuri, clorura de cobalt, dicromat de potasiu, colophoniu și parabenii, dar nu a fost demonstrată o legătură clară de cauză-efect între reacțiile de contact și prurigoul cronic.

Pentru excluderea diagnosticelor diferențiale dermatologice (pemfigoid bulos care începe ca un prurigo, lichenul plan hipertrofic, keratoame eruptive, noduli scabiosi), se poate recomanda efectuarea examenului histopatologic și a imunofluorescenței directe.

În concluzie, prurigoul cronic este o dermatoză care apare ca o consecință a unei senibilizări neuronale din cauza unui ciclu repetitiv prurit – grataj. De obicei, factorul declanșator este reprezentat de o afecțiune subiacentă, dar există un procent de pacienți fără o cauză identificabilă.

Totuși, prurigoul cronic rămâne una dintre afecțiunile dermatologice care prezintă încă multe necunoscute fiziopatologice ce urmează a fi explorate în continuare în studii, pentru a deschide calea spre abordări terapeutice noi și eficiente.

DREPTUL LA VIAȚĂ ȘI TESTAREA GENETICĂ

Dr. Valeriu Lupu, Vaslui

STIINȚA pune astăzi la dispoziția omului numeroase posibilități tehnice pentru a controla nu numai starea de sănătate, ci însăși viața și evoluția ei. Chestiunea devine extrem de importantă atunci când este vorba de viață ca drept și valoare, atât din perspectiva celui care dă viață, dar și prin poziția lui în fluxul vieții speciei sale. Este și motivul pentru care dreptul omului la viață a trebuit să fie consacrat și stipulat în majoritatea convențiilor și tratatelor internaționale, ca de altfel și în majoritatea constituțiilor statelor lumii cu referire directă la dreptul fiecărei persoane de a-i fi ocrotită viața. Este prin urmare un drept care se referă strict la om ca individ, entitate umană ca unicat și ființă umană ca persoană, interesând întreaga sa evoluție și dezvoltare pe parcursul întregii sale vieți.

O întrebare care încă nu și-a găsit răspunsul este cum definim viața pentru omul despre al cărei drept vorbim? Pentru că în restul spectrului vieții pe pământ, acest drept nu se impune ca o valoare ce trebuie ocrotită, decât în măsura în care asigură un echilibru natural al biosferei și se integrează lanțului trofic existențial.

Viața ca valoare imuabilă și definirea ei

O statistică a încercărilor de definire a vieții arată că s-au elaborat nu mai puțin de 123 de definiții, fiecare încercând să cuprindă cât mai complet complexitatea vieții. Interesant este faptul că știința, deși are pretenția cunoașterii prin logica științifică, raționamentul prin analogie sau reproducerea fenomenului prin probă și contraprobă (cum ar spune N.C. Paulescu), când ajunge să explice originea vieții, sau mecanismelor intime care stau la baza evoluției vieții, se împotmolește de o manieră lamentabilă și atunci recurge la definiții sofisticate și bizare, cum ar fi: *viața este un sistem fizico-chimic deschis, care prin schimburi de energie și materie cu mediul și datorită unui metabolism intern este capabil să susțină și să crească, să se reproducă și să se adapteze schimbărilor de mediu atât pe termen scurt (fiziologie și adaptare morfologică) cât și pe termen lung (evoluție și dezvoltare adaptativă).*

Se merge până acolo încât se recurge chiar la definiții rezumative și lapidare de tipul: *"viața este un sistem chimic autosustenabil capabil de evoluție darwiniană"*, sau *"viața este materie care se poate reproduce singură și evolua după cum cere supraviețuirea"*. Toate celelalte definiții par să aibă același înțeles materialist încât, pe drept cuvânt, se poate spune că de la Aristotel încoace, care definea viața ca *"ceva care apare, se dezvoltă și se reproduce la nesfârșit"* mai nu sau făcut progrese, explicațiile vieții plutind și astăzi în neant cu toate elaborările teoretice și demonstrațiile științifice ale lui A. Oparin, J. Haldane, Stanley Miller, Harold Urey, Sidney Fox și Thomas Czeh, ale căror teorii, păreau că se opresc undeva, la marginea adevărului.

Viața, originile ei și convergența știință-religie

Dacă definiția vieții plutește în incertitudine, ce să mai vorbim despre originile ei, origini care se pierd în negura speculațiilor filosofice și științifice. Singurele certitudini pe care ne putem bizui sunt debutul vieții individuale, ca și sfârșitul ei, evenimente ce se petrec sub ochii noștri fără să le înțelegem prea bine. Dacă sub aspect științific se

poate susține o înșiruire logică a unor procese ce stau la baza acestor evenimente (metabolismul), sub raport psihic și psiho-somatic, sunt aproape imposibil de pătruns, aici găsim și locul potrivit dualitatea filosofică a existenței; trup (materie) și spirit (suflet), care reușește să acopere misterul multor evoluții și fenomene care altfel scapă rațiunii noastre sau nu beneficiază de o explicație rațională.

Îată contextul în care apare convergența între știință și religie, în abordarea acestei chestiuni, ambele afirmând fără echivoc că viața începe odată cu apariția embrionului rezultat din unirea celor două celule parentale (gameții). Energia vitală, care animă celula embrionară și în baza căreia se declanșează procesele vitale ale evoluției și dezvoltării individuale, este echivalentul aceluia duh de viață de care vorbește biblia, teologia revendicând viața ca fiind de origine divină, perspectivă prin care o ridică la rang de sacralitate.

Semnificativ este faptul că această convergență vine în sprijinul concepției că știința și credința se completează de o manieră fericită, acoperind prin viziunea biblică ceea ce știința nu poate explica, confirmând afirmația paulesciană că *"religia nu moare prin loviturile științei ci dimpotrivă, ea (știința n.n.) ar învia-o din nou"*. Se poate spune prin urmare că, din perspectivă științifică și religioasă, viața este o valoare în sine, indiferent de calitatea ei, cu o componentă materială și una imaterială, ceea ce îi conferă calitatea de imuabilă.

Din perspectivă filosofică și juridică însă, viața nu pare să aibă aceeași interpretare. Viața ar începe atunci când fătul devine persoană, de fapt în momentul când se realizează separarea celor două ființe ce coabitează (mamă și făt) prin secționarea cordonului ombilical. Mai mult, din perspectivă filosofică viața ar trebui să aibă o anumită calitate, ceea ce ar putea însemna o limitare a dreptului la viață al celor care nu îndeplinesc anumite criterii de calitate, conform conceptului socratic *"not lyfe but good life is to be chiefly valued"* (nu viața, ci calitatea ei contează), sau în viziunea lui Seneca *"viața seamănă cu o poveste, ceea ce contează nu e lungimea ei, ci valoarea ei"*. Să nu uităm faptul că de-a lungul istoriei acest concept a prevalat în raport cu dreptul la viață, începând cu epoca spartană și continuând până în zilele noastre, când posibilitățile tehnico-științifice pot argumenta o anumită calitate a vieții. Același lucru se poate spune și pentru justiție care uzează de același argument pentru a individualiza persoana.

Prin urmare, nici filosofia vieții, și nici latura juridică a recunoașterii ei, nu consideră că perioada fetală este parte integrantă din viața individului, ca etapă a vieții individuale și atunci transferă întreaga responsabilitate a acestei perioade în sarcina mamei conform principiului că *"mama dispune nemijlocit de corpul ei"*. Gândirea filosofică, ca și reglementările juridice de altfel, percep perioada embrio-fetală ca irelevantă pentru evoluția ulterioară a individului, lăsând la latitudinea femeii, cuplului sau familiei decizia de a lăsa sarcina să evolueze sau nu, înlocuind dreptul la viață a nenăscutului cu dreptul femeii da a dispune de propriul ei corp.

Astăzi, fără nici o îndoială, se consideră că dreptul la viață trebuie să acopere și această perioadă ca făcând parte integrantă din existența individului nenăscut, ea având în plus o puternică conotație științifică (este obiectul de studiu al embriologiei), dar și o puternică conotație spirituală (teologică), care converge celei științifice, completându-se în fapt de o manieră armonioasă.

Testarea genetică și evaluarea imagistică în raport cu dreptul la viață

Trebuie reținut faptul că evoluția naturală a sarcinii este marcată de numeroase evenimente care pot însemna tot atâtea riscuri. Se apreciază astăzi că aproximativ 50-60% din fertilizări sunt sortite eșecului datorită anomaliilor majore în recombinația genetică, fie ea cromozomică, genomică sau genică, majoritatea incompatibile chiar cu viața intrauterină. Se adaugă acestora, incompatibilitățile feto-materne la un procent de 10-15%, apoi incapacitatea nou-născutului de a se adapta la viața extrauterină 10-12%, toate acestea încadrându-se în ceea ce îndeobște numim selecția naturală în evoluția sarcinii.

Prezența patologiei malformative, genetice sau nongenetice, compatibilă cu viața variază între 2-7%, din care aproximativ 10% reprezintă patologie majoră, cu infirmități fizice, organice sau psihice severe.

În acest context, testarea genetică, posibilă astăzi, a devenit o necesitate, ca o metodă curentă în evaluarea unei sarcini, îndeosebi sub aspectul de a dezvolta o boală genetică. Paleta acestor evaluări a devenit extrem de largă în ultimii 50 de ani, invadând pur și simplu piața medicală prospectivă, în pofida faptului că prezintă suficiente limite, alături de impactul psihologic asupra cuplului care a intrat în posesia unui rezultat incert. Laboratoarele și cabinetele de genetică au înflorit ca ciupercile după ploaie, ceea ce desigur nu ar fi rău din perspectiva prestării de servicii medicale, dacă nu ar recurge la un damping de tip comercial, cu impact nu întotdeauna pozitiv asupra cuplurilor tinere.

În linii mari testarea genetică are rostul ei bine stabilit. În primul rând, de a stabili riscul individual de a avea o boală genetică care, din păcate, nu este niciodată zero. Pentru că, de regulă, raportarea acestui risc se face la incidența generală a bolii în populația zonei respective, față de care poate fi crescut sau scăzut, ceea ce nu înseamnă că nu oferă un oarecare grad de certitudine a evaluării. A doua implicare majoră a testărilor genetice, dar și cea mai importantă, este ca suport diagnostic pentru bolile ereditare, sau presupus ereditare, existente pe linie familială.

Un al treilea impact major îl are în stabilirea profilului molecular al majorității neoplaziilor, profil ce poate influența strategia terapeutică. În egală măsură poate deveni un suport pentru medicina personalizată, un concept mai nou care tinde să aibă un impact major în abordarea terapeutică a viitorului, pentru că individualizează schemele terapeutice în funcție de particularitățile bolnavului.

Dacă din perspectiva primului aspect (amintit mai sus), testarea genetică poate deveni speculativă, în celelalte două aspecte poate oferi un gir științific suficient de riguros pentru a fi credibil. Ca finalitate însă, testarea genetică oferă cuplului și posibilitatea unei decizii cu caracter profilactic, ce poate privi stilul de viață a cuplului în așa fel încât să nu conducă predispoziția genetică către zona manifestă a bolii.

Screeningul genetic și riscurile sale

Posibilitățile tehnice de explorare genetic se rezumă la cele două modalități de evaluare; screeningul genetic (prin testare genetică) și metodele prenatale de diagnostic prin amniogeneză și biopsia vilozităților coreale (trofoblastice), metode mai degrabă de confirmare diagnostică și nu de depistare. Așa încât, a absolutiza valoarea unui test screening, pe lângă riscul comiterii unei erori grave ce poate costa viața celui ce va să vină, poate induce o angoasă psihică care să tulbure viața cuplului. Prin urmare, screeningul genetic trebuie limitat de fapt la ceea ce înseamnă riscul individual de a avea o boală genetică, la riscul de a transmite o tară genetică sau de a dezvolta o boală genetică acolo unde este o predispoziție genetică. Atunci când screeningul se practică la un cuplu fără istoric de boală genetică sau patologie malformativă familială, cunoașterea riscului este mai puțin importantă. Mai importantă pare să fie depistarea predispoziției pentru anumite boli, cum ar fi; diabetul, obezitatea, patologie cardiovasculară, tulburări de coagulare, ca și o gamă întregă de particularități individuale pe care se speculează copios astăzi și care totuși, pot oferi adevărate îndreptare privind stilul de viață și chiar orientarea în viață, ca mod de viață, profesie, hobby-uri etc.

Dacă prima motivație este facultativă, cea de a doua, în cazul cuplurilor care provin din familii cu istoric de patologie genetică și malformativă, este obligatorie. Aici rostul testării este de depistare a bolii, de a depista statusul de purtător cu risc de transmisie, de precizare a diagnosticului de boală și de stabilirea unui program profilactic sau terapeutic adecvat.

Screeningul genetic permite astăzi depistarea a 127 de boli genetice (între care 32 boli metabolice, 15 boli neurologice și 16 neoplazii), 90 de reacții la medicamente și peste 500 de rapoarte ca profilul comportamentale, atitudinale, senzoriale, psihice, relaționale, sau detalii fizice evolutive, cum ar fi îmbătrânirea. Cele mai căutate pachete de testare screening sunt "Panorama" (clasic și extins) care depistează și delețiile, cu sensibilitate și specificitate de 90,9%, pachetul "Veragene" care poate depista 100 de boli monogenice în contextual depistării a 500 de mutații și pachetul "Harmony" care depistează anomaliile cromosomice (îndeosebi trisomiile), sexul și detaliile despre acesta.

Aprecierea riscului se face prin raportarea la incidența patologiei genetice și malformative în populația europeană, la care prevalența este de 1,7-5%o nou-născuți vii. Se adaugă două până la patru boli genetice asimptomatice sau starea de purtător. Indiferent cât de performant ar fi un test sau metodă de diagnostic, pentru cei care încearcă o evaluare genetică câteva lucruri sunt absolut necesare a fi știute:

- în general bolile genetice sunt ereditare sau moștenite, așa încât prezența unui caz în familie impune o evaluare genetică,

- anomaliile genetice apar cel mai frecvent în momentul reconstituirii genomului zigotului (oului embrionar) și mai rar din cauza mutațiilor. Pentru că în general mutațiile sunt neutre (fără importanță genetică), favorabile (adaptative) fiind și cele mai frecvente și nefavorabile, ca impact al unor factori de mediu asupra organismului uman; precum radiațiile ionizante, toxicele, citostaticele etc,

- impactul psihologic asupra cuplului sau familiei acestuia, nu trebuie subestimat niciodată, pentru că poate lua diverse forme; de la stress continuu generat de probabilitatea testului, la stare de anxietate permanentă care poate lua forma depresiei sau altor tulburări psihotice. Nu trebuie subestimat nici sentimental de vinovăție cu impactul său existențial, dar și sentimental de eliberare atunci când suspiciunea este infirmată.

Capcanele testării și percepția public

Întrebarea fundamentală este: cum se raportează evaluarea genetică cu posibilitățile sale tehnice de astăzi, la dreptul nenăscutului sau persoanei la viață? Pentru că, pe de o parte, orice testare are gradul ei de incertitudine, stipulată expres pentru a nu culpabiliza specialistul sau unitatea evaluatoare, iar pe de altă parte viața, care își urmează cursul ei firesc, indiferent dacă boala genetică se manifestă sau nu. O altă întrebare la fel de importantă, se referă la rațiunea care să justifice întreruperea derulării unei vieți în fața unei probabilități sau chiar unei certitudini care, până la urmă, se adaptează unei realități viabile.

Pentru că există suficiente mărturii în literatura științifică, sau din experiența practică al multor medici practicanți, în care prognosticul cel mai sumbru a fost dezmințit de evoluție, ca și diagnosticul de cea mai înaltă certitudine să fie infirmat de evoluția ulterioară a cazului.

Adaug și eu aici experiența tristă a unui cuplu tânăr, a cărui testare genetică negativă, confirmată la un centru de înaltă performanță, are surpriza ca la naștere să fie o boală Langdon Down tipică, în fapt o trisomie 21 prin deleție sau translocatie a cărei diagnostic genetic este totuși dintre cele mai simple și sigure.

O altă experiență, dar cu alt deznodământ, este a unui cuplu vârstnic (mama 39 de ani, tatăl 38 de ani) al cărei sarcină evolua pe un uter cicatricial și care la o primă evaluare imagistică la 20 de săptămâni este diagnosticată cu polichistoză pulmonară stângă, reconfirmată și de alți evaluatori, la un făt macrosom, cu lichid amniotic în exces și diabet de sarcină (pe baza unor valori ale Hb glicozilate fără hiperglicemie, tratat cu insulină, întreruptă numai după câteva zile din cauza stării de rău care o însoțea, probabil hipoglicemii induse). Indicație certă pentru întreruperea cursului sarcinii, cu presiune medicală asupra cuplului în pofida presentimentului matern că totul evoluează în limitele normalului. Mama, într-un zbucium interior greu de imaginat (pentru că se adăuga și presiunea familiei), face abstracție de orice recomandare medicală și genetică, hotărâște să aibă copilul. Rezultatul final – sarcină la termen, făt normal, greutate normală, adaptare imediată și tardivă fără probleme, radiografia pulmonară normală, ultima evaluare la 7 ani nu relevă nimic pathologic la nivelul aparatului respirator.

Judecând retroactiv lucrurile, deși logic exista riscul persistenței și agravării malformației pulmonare, asociat riscului obstetrical (macrosomia fetală cu hidramnios și diabet de sarcină), a fost vorba probabil de o structură embrionară, cu rezorbție tardivă, care putea risca un teratom în perspectivă, un plămân polichistic sau cel puțin o bronșiectazie. Viața acestui copil s-a datorat mamei sale care și-a asumat riscul conform cu principiile sale de viață și pe fondul unui presentiment izvorât din aceste principii.

Iată de ce dreptul la viață trebuie ocrotit ca un drept imuabil, necondiționat de nici un raționament științific, social, economic, etic, filosofic, ideologic sau doctrinar, de oriunde ar veni și orice justificare raționmală ar avea. Cu alte cuvinte dreptul la viață trebuie să primeze în fața oricăror alte considerente. De altfel istoria a demonstrat cu asupra de măsură că rațiunea umană, nu este capabilă să rezolve această problemă. A lăsa la latitudinea rațiunii umane și științei izvorâtă din ea, a celei mai inexplicabile valori a umanității – viața – este ca și cum ai lăsa la voia hazardului și întâmplării un lucru bine fundamentat chiar dacă este neexplicat. Singura concesie, discutabilă și ea însă, ar fi libera alegere a mamei, cuplului, sau familiei și numai în baza principiului că *femeia poate dispune de propriul ei corp*, conform cu drepturile fundamentale ale omului.

Și atunci ajungem din nou la înțelepciunea populară care izvorăște invariabil din percepția omului simplu, neviciată de tendințele moderne asupra unui subiect atât de delicat cum este viața. Intrăm astfel în zona subconștințului colectiv unde:

- înțelepciunea populară a considerat întotdeauna că viața este de esență divină, este un dar pe care omul și familia sa îl primesc, așa că trebuie ocrotit indiferent de calitatea sa. Mai mult, această concepție este consacrată în mentalul colectiv prin două formule: *dacă s-a întâmplat să vină fie bine venit, sau este un dar de la Dumnezeu ce trebuie prețuit*. În felul acesta omul simplu se împacă cu sine însuși și își răstoarnă liniștit brazda mai departe, iar femeia trebăluiește în gospodărie pentru a asigura cele necesare celor așezați în jurul mesei al căror număr a mai crescut cu unul

- din perspectiva creștinului, întreruperea firului vieții este considerat ca cel mai mare păcat.

- încărcătura psihologică a unui asemenea gest este devoratoare și conduce la sentimental vinovăției care poate fi devastator din perspective anilor care se adună.

- riscul de a nu mai avea copii este unul real și nu este deloc neglijabil din perspectiva coeziunii familiale,

- din nefericire, pentru femeia modernă și cuplurile tinere, pe primul loc se situează cariera și devenirea materială și abia apoi copiii. Aceștia vin târziu în viața cuplului, cu predispoziția demonstrată de a se naște cu malformații congenitale sau autism (după vârsta de 35 de ani a mamei și 40 de ani a bărbatului), pe lângă faptul că vin în număr mic (1 sau 2)

- adăugăm și riscul patologiei tromboembolice și neoplaziilor prin folosirea de rutină a contraceptivelor moderne.

Revenind la raționamentele științifice privind evaluarea vieții și rosturilor ei, aș încheia prin ceea ce marele nostru savant Nicolae C. Paulescu spunea cu deplină îndreptățire: *„de altfel cu ignoranța sa de care cu greu își dă seama și cu modul său prea defectuos de a raționa, omul nu ar fi putut interveni în acte de o gingășie și de o finalitate atât de minunate fără să producă dezordinele cele mai grave”*.

Nu înainte de a sublinia concluzia minunatelor versuri ale lui George Coșbuc din *”Lupta vieții”: o luptă-i viața / deci te luptă / cu dragoste de ea / cu dor*, indiferent cum este rânduită ea de dincolo de limitele rațiunii noastre.

Istoria medicinei și farmaciei

CALENDAR 2022 DE ISTORIA MEDICINEI ȘI FARMACIEI (II)

Farm. pr. Maria Gabriela Suliman, București (SRIF, ISHP)
Ist. Antoaneta Lucasciuc, București (SRIM, ISHM)

Scrisoare către „România Jună”, Viena

1887, iunie 3/15, București (135 ani) – Titu Maiorescu scria studenților junimiști: „*Eminescu tot mai trăiește, deși este intelectual pierdut; fiindcă trăiește trebuie să figureze în almanahul <România Jună>*” [1].

Patologia unui prinț moștenitor

1897, mai, București (125 ani) – Prințul Ferdinand al României se îmbolnăvește de febră tifoidă, în urma faptului că în timpul manevrelor militare la care a participat, „*a băut apă dintr-o fântână primitivă*”, supraviețuiește ca prin minune, deși starea lui fusese foarte gravă: „*i s-a dat și ultima împărțășanie, bisericile au tras clopotele în semn de doliu*”; dar și urmările bolii sunt devastatoare; în memoriile Reginei Maria apar descrieri impresionante, ca și în cele ale viitorului Prim-Ministru liberal I.G. Duca, „*o lipsă cumplită de armonie și maiestate*”.

1927, mai 27, Scroviștea (95 ani) – Regele Ferdinand „*cel loial*” și ultimele zile din viața sa.

După o lungă și grea suferință (un diagnostic cu urmări fatale) „*cancer de colon inoperabil*”, diagnostic pus încă din decembrie 1926, începe în anul **1927** un tratament cu radium, despre care se credea că-i va micșora tumoarea, dar n-a fost așa! Se spera într-o minune dată de aerul și priveliștea Scroviștei, una din reședințele regale, preferate de Regele Ferdinand.

1927, iunie 23 (95 ani) – Regele este transferat în scaunul cu rotile la Sinaia, pentru a se instala la Palatul Pelisor, lângă care i s-a instalat un cort, unde își va duce ultimele zile care i-au mai rămas [2].

Medici eroi, membri ai Societății „Prietenii științei” din București

†**1917, apr., Râmnicu Vâlcea** (105 ani) – **Dr. Haralambie Botescu** (n. 1874), cade pe front în timpul Primului Război Mondial, răpus de tifos exantematic [3].

†**1917, iunie 15, New York** (105 ani) – **Dr. Gh. Stănculeanu** (n. 1874), învins de o pneumonie galopantă, „*afiat în SUA, pe cont propriu*”, în speranța de a-și sprijini țara, prin atragerea ajutorului militar și diplomatic, ceea ce a și realizat. „*Cu pricepere, cu prevedere, cu pasiune patriotice, a celor ce își iubesc misiunea*”, medicii de la Societatea „*Prietenii Științei*” din București, s-au dovedit la înălțimea idealurilor nobile pentru care militaseră, a apreciat dr. C.I. Istrate, membru fondator [4].

Farmacia românească în anul 1922 – învățământ superior, societăți, publicații (100 ani):

Apr. 1, Cluj – Începe să apară *Pharmaco Courier*, revistă de specialitate a Asociației farmaciștilor angajați din Transilvania și Banat, care de la 1 nov. 1933 își schimbă numele

în *Cuvântul Farmaciei*, editându-se la București (după ce de la 1 ian. 1932 apăruse la Sibiu), devenind revista *Asociației generale a farmaciștilor neproprietari din România*;

În baza decretului nr. 1732 din 6 apr. a.c. Dimitrie Murgescu se numește în postul vacant de subdirector clasa II-a, șef al Serviciului farmaceutic din administrația centrală a Direcției generale a serviciului sanitar;

Apr. 3 – Cu decretul nr. 1656 se instituie o nouă comisie interimară la comuna urbană Adjud, jud. Putna, în care Stelian Stăncescu este numit președinte;

Apr. 5 – Consiliul sanitar superior ordonă amânarea închiderii farmaciilor Caselor cercuale, până la epuizarea stocului de medicamente aflat în depozite și farmacii;

Apr. 6, Iași – Se constituie Societatea anonimă pe acțiuni *Breazu*, pentru exploatarea izvoarelor de apă purgativă de pe teritoriul Breazu, jud. Iași, printre fondatori aflându-se soții farmaciști Maria (n. Ștefănescu) și Emil Grozea;

Apr. 12 – Adalbert Kuhn obține în baza decretului nr. 1865 o concesiune de farmacie pentru orașul Timișoara (în locul lui Toma Samoilă care optase pentru Galați);

Apr. 13 – Circulara nr. 8318 prin care se cere să nu se permită noilor concesionari de farmacii a-și le deschide decât în punctul fixat de medicul orașului respectiv, împreună cu comisia de igienă, ținând seamă de cartierele lipsite de farmacii și păstrând distanța regulamentară, așa încât să nu pericliteze existența vechilor farmacii;

Ion Vintilescu este numit în postul de inspector al farmaciilor Eforiei spitalelor civile din București;

Apr. 24 – În baza legii promulgate cu decretul nr. 1987 ia ființă Ministerul sănătății publice, al muncii și ocrotirilor sociale;

Sunt recunoscute drepturile câștigate ale droghiştilor din Basarabia, cu condiția respectării de către aceștia a regulamentului drogheriilor;

Mai 4, București – Are loc sărbătorirea de către corpul farmaceutic a prof. Ștefan Minovici, cu ocazia împlinirii a 25 ani de activitate didactică și științifică (1897-1922);

Mai 5, Bazargic, jud. Caliacra – Ia ființă Societatea anonimă pe acțiuni *Petrolina*, ca acționar fondator, din consiliul de administrație făcând parte ca membru farmacistul Andrei Mutzef;

Mai 8 – Farmacistul Alexandru Schmeltz este numit cu decretul nr. 2075 membru în comisia interimară a orașului Botoșani;

Mai 9, București – Este creată *Helman SAR*, pentru transport și comerț, printre acționarii fondatori aflându-se farmacistul Adolf Frank;

Mai 14 – Prin decretul nr. 2314 se aprobă transferarea concesiunii de farmacie aparținând lui Gheorghe Gavriliu, din Craiova în Oradea, în locul farmacistului concesionar Enric Loy, care trece în orașul Craiova, în locul celui dintâi;

Mai 22, Soroca – Are loc adunarea generală a farmaciștilor din acest județ;

Iunie 1, București – Apare primul număr din *Buletinul Centralei*;

Iunie 7, București – Ia ființă Societatea anonimă română *Granitul*, din al cărui prim consiliu de administrație face parte și Nicolae I. Angelescu, care aduce în societate, împreună cu alți doi coproprietari, firma *Măcinul*, specializată în exploatarea de cariere și construcții de șosele;

Iunie 10/11, Sinaia – Are loc cel de al II-lea Congres al Asociației generale a farmaciștilor din România, cu care ocazie se realizează unirea deplină a farmaciștilor din Barabaria, Bucovina, Transilvania, Banat și Vechiul Regat;

Iunie 17, Bârlad – Ia ființă *Banca Creditul Comercial*, societate anonimă pe acțiuni, ca acționar fondator fiind farmacistul Herșcu Perlmutter, ales cenzor;

Iunie 26, Focșani – Este înființată societatea anonimă pe acțiuni *Vinul*, la care ia parte ca fondator farmacistul Anton Alaci, ales pentru patru ani în consiliul de administrație. (La 8 iulie a.c. este delegat în comitetul de direcție al societății);

Prin circulara nr. 16422 se solicită din toate regiunile țării o tabelă cu situația opiuului și alcaloizilor lui, cocainei, stovainei și nirvaninei, existente în farmacii, drogherii și depozitele de medicamente;

Iunie 29, Iași – Este înființată *Societatea anonimă română pentru industrializarea vinurilor indigene naturale* (S.A.R.P.I.V.I.N.), din care face parte farmacistul Alexandru Căpățână, ales pe patru ani în primul consiliu de administrație;

Cu decizia ministerială nr. 5094 se numește o comisie de farmaciști ce vor lua parte la elaborarea anteproiectului privitor la organizarea serviciului sanitar și al asistenței sociale din România. Sunt numiți: Al. Iteanu, I. Vintilescu, Gh. Pamfil, I. Murgău, M. Feith și A. Scurtu;

Iunie 30 – Conform decretului nr. 2923 se aprobă transferarea concesiunii de farmacie a lui Petru Terenzi din orașul București în Iași, în locul lui Alexandru Armășescu, care trece în București, în locul celui dintâi [5].

Zile mondiale de apărare a sănătății

7 Apr. – Ziua Mondială a Sănătății, recunoscută de Organizația Națiunilor Unite (ONU), Organizația Mondială a Sănătății (OMS) din anul 1950.

2022 – Promovează mesajul „*Planeta noastră, Sănătatea noastră!*”

Ministerul Sănătății, în cadrul parteneriatului său cu OMS, militează pentru creșterea nivelului de informare asupra acțiunilor urgente care se impun pentru menținerea sănătății planetei.

17 Apr. – Ziua Mondială a Hemofiliei, recunoscută de Federația Internațională de Hemofilie.

Tema ediției din **2022** este: „*Acces pentru toți: Parteneriate. Politici. Progres*”, motivată de impactul major din ultimii doi ani asupra pacienților cu deficiențe de coagulare generat de pandemia de COVID-19.

25 Apr. – Ziua Mondială de Luptă împotriva Malariei, recunoscută de ONU, OMS, din anul **2007**, este o ocazie de a evidenția că este necesar ca investițiile pentru prevenirea și controlul malariei să continue.

Genericul evenimentului din **2022** este: „*Valorifică inovația pentru a reduce povara malariei și pentru a salva vieți*”.

Prima zi de marți a lunii mai este marcată în întreaga lume ca **Ziua mondială a astmului**, începând din anul 1988.

3 mai 2022 – Motto „*Cu fiecare an, învățăm mai multe despre astm, se descoperă noi opțiuni terapeutice*”.

Pentru pacienții care suferă de astm, cele mai frecvente provocări legate de boală sunt: accesul egal la diagnostic și tratament indiferent de situația socio-economică pe care o are pacientul, vârsta sau etnia sa; persoanele cu astm nu știu suficient de mult despre boala lor; despre folosirea și monitorizarea tratamentelor inhalatorii; prioritizarea astmului față de alte boli cronice; conștientizarea bolii la nivel general, deci și în rândul persoanelor care nu au această afecțiune; conștientizarea faptului că astmul este o boală cronică.

4 mai – Ziua națională a inimii, este marcată începând din **1997**, anual, în România, în acord cu prevederile OMS, introdusă la 4 august 1996, în urma Sesiunii Speciale a Academiei de Științe Medicale privind Riscul Cardiovascular, desfășurată în primăvara aceluiași an. Marcarea acestei zile reprezintă un prilej de a atrage atenția asupra creșterii alarmante a numărului de afecțiuni cardiovasculare.

8 Mai – Ziua Mondială a Crucii Roșii și Semilunii Roșii, a fost stabilită în 1859, de către Comitetul Internațional al Crucii Roșii. Principiile fundamentale ale mișcării sunt: Umanitate, Imparțialitate, Neutralitate, Independență și Voluntariat.

12 Mai – Ziua Internațională a Asistenților Medicali, recunoscută de Consiliul Internațional al Asistenților Medicali, ziua de naștere a lui Florence Nightingale (1820-1910).

2022, Republica Moldova – În cadrul unui eveniment desfășurat la IMSP Institutul de Medicină Urgentă, 600 de asistenți medicali au marcat această zi cu genericul: „*Nursele-o sursă vitală; sănătatea este un drept uman*”.

31 Mai – Ziua Mondială fără Tutun, recunoscută de ONU, OMS;

14 Iunie – Ziua Mondială a Donatorului de Sânge, recunoscută de ONU, OMS.

Reuniuni Naționale ale Societății Române de Istoria Farmaciei (SRIF)

1997, iunie 26-29, Suceava (25 ani) – A avut loc primul Simpozion al Societății Române de Istoria Farmaciei cu tema: „*Din istoricul farmaciei în Bucovina*”, în colaborare cu *Societatea Doamnelor Bucovinene*, cuprinzând 29 de lucrări cu tematică diversificată, susținute de farmaco-istorici și medico-istorici din București, Cluj Napoca, Iași, Pitești, Roman, Suceava, având invitați de la Cernăuți.

Din activitatea SRIM, SRIF și SMSPR

2012, mai 31 – iunie 2, Iași (10 ani) – A avut loc a XLII-a Reuniune Națională de Istoria Medicinii în parte-

neriat cu Societatea Română de Istoria Farmaciei (SRIF), Academia de Științe Medicale-Filiala Iași, Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” Iași, Societatea de Medici și Naturaliști Iași, cu o tematică generoasă din care menționăm: Societăți academice românești și dezvoltarea școlilor naționale de medicină și farmacie; Societatea de Medici și Naturaliști din Iași, prima societate științifică din Țările Române, la 182 de ani de activitate; Limbaj medical; Medicină populară; Educație pentru sănătate și medicină preventivă; Medicină sanogenetică și naturopatică; Deontologie medicală și farmaceutică.

2017, iunie 22-24, Hotel Novotel, București (5 ani) – Au avut loc a XLVI-a Reuniune Națională de Istoria Mediciniei și a Farmaciei și a VII-a Ediție a Simpozionului Național „Hippocrates”, sub auspiciile Asociației Medicale Române (AMR), organizată în parteneriat cu Societatea Română de Istoria Farmaciei (SRIF) și Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști din România (SMSPR), cu o tematică generoasă din care menționăm: Istoricul învățământului medical și farmaceutic superior în România – la 160 ani de existență (1857 - Școala de Medicină și Farmacie – Director dr. Carol Davila); Medici și farmaciști în istoria vieții academice din România; Medici și farmaciști, scriitori și publiciști; Istoricul patologiei; Istoricul neuroștiințelor în România; Simpozion aniversar: *Dimitrie Gerota și epoca sa – 150 de ani de la naștere*.

Simpozionul Național „Hippocrates” a avut și două teme „Varia”: Despre sănătate, boală și terapeutică în opera lui Ovidiu; „Metamorfozele” lui Ovidiu și paradoxurile bioeticii contemporane.

Comemorări

†**1762, iunie 13, Quedlinburg, Regatul Prusiei** – 140 ani de la moartea **dr. Dorothea Christiane Erxleben** (născută **Leporin** la 13 nov. 1715, Quedlinburg, Regatul Prusiei)

A fost prima femeie medic din Germania și prima femeie autorizată de un organism medical de reglementare să practice medicina din lume; a studiat la Universitatea din Halle, și-a luat doctoratul și în 1754 diploma ei a fost autorizată de către rege. A practicat medicina printre cei săraci [6].

†**1872, apr. 18** – 150 ani de la moartea **dr. Ann Preston** (n. 1813, dec. 1, West Grove, Pennsylvania, SUA), activist și educator american

A fost prima femeie decan (1866-1872) al unei școli de medicină, Colegiul Medical al Femeilor din Pennsylvania (WMCP), care a fost prima școală de medicină din lume care a admis exclusiv femei. Pentru ea, importanța calificării femeilor în domeniul medicinei este „în firea lucrurilor și potrivit necesităților societății” [7].

†**1882, apr. 19, Down House, Anglia** – 140 ani de la moartea lui **Charles Darwin** (n. 1809, feb. 12, Shrewsbury, Anglia), geolog, explorator, memorialist de călătorie, entomolog, botanist, carcinologist, apicultor, naturalist, filozof, scriitor, biolog [8].

†**1897, apr. 17/29, București** – 125 ani de la moartea **dr. Grigore Onciul** (n. 1860, iunie 13/25, Straja, jud. Suceava)

Fiul preotului Dimitrie Onciul (1831-1892) și al Sinclicăției Onciul (născută Lipețchi, fiică de preot, †1861), frate cu Dimitre Onciul (1856-1923), savant, prof. universitar, președinte al Academiei Române, director general

al Arhivelor Statului și cu Ilarie (1858-1907), consilier la Curtea de Apel din Lemberg și deputat de Rădăuți.

Este menționat ca membru al Societății „România Jună”, în pleiada de studenți mediciști ardeleni și bucovineni, dintre ultimii amintim pe: Octavian Lupu, I. Calinciuc, Pauliuc Burlă, I. Șesan, Constantin Pomuțiu, I. Cuparencu, I. Nandriș, D. Cudla, T. Costăc și Izidor Bodea, arădeanul, viitorul medic pediatru și director al Spitalului de copii de la Cernăuți, care și-a dat concursul cu patriotism la Unirea Bucovinei cu România.

Medic la Spitalul din Cernăuți, plecat la București, unde a și murit, a fost înmormântat în Cimitirul din Cernăuți [9].

†**1902, mai 12, Jamaica Plain, Massachusetts** – 120 ani de la moartea **prof. dr. Marie Elisabeth Zakrzewska** (n. 1829, sept. 6, Berlin), americană de origine germană

Profesor de obstetrică și boli specifice femeilor la New England Female Medical College a fondat Spitalul New England pentru femei și copii din Boston, primul din SUA, dotat cu o școală pentru infirmiere și o organizație de servicii sociale (1863), pe care l-a condus aproape 40 de ani; a fondat New England Hospital Medical Society (1878) (primul înființat de o femeie), devenind președintele său; a fost pionier în mișcarea care a deschis profesia de asistent medical pentru femeile de culoare, prima asistentă neagră din America absolvind școala în 1879; a introdus în America ideea germană de a construi grădini de nisip pentru copii, începând din Boston [10].

†**1912, apr. 12** – 110 ani de la moartea **Clarisse Harlowe Barton** (n. 1821, dec. 25, North Oxford, Massachusetts), profesoară și asistentă medicală

Implicată în acțiuni umanitare, având un „spirit puternic și independent”, cunoscută mai ales pentru organizarea Crucii Roșii americane, a fost o susținătoare înflăcărată a dreptului de vot al femeilor. În 1904, a înființat Asociația Națională de Prim Ajutor din America, o organizație care a pus accentul pe pregătirea pentru situații de urgență și truse de prim ajutor [11].

†**1912, mai 4, Baltimore, Maryland, SUA** – 110 ani de la moartea lui **Nettie Maria Stevens** (n. 1861, iulie 7, Cavendish, Vermont, SUA), genetician și biolog, care a descoperit cromozomii sexuali.

În 1905, la scurt timp după redescoperirea lucrării lui Mendel despre genetică în 1900, ea a observat că viermii masculi de făină au produs două tipuri de spermatozoizi, unul cu un cromozom mare și unul cu un cromozom mic. Când spermatozoizii cu cromozomul mare au fertilizat ouă, au produs descendenți de sex feminin, iar când spermatozoizii cu cromozomul mic au fertilizat ouă, au produs descendenți de sex masculin. Perechea de cromozomi sexuali pe care ea a studiat-o mai târziu a devenit cunoscută sub numele de cromozomi X și Y [12].

†**1917, apr. 1, Iași** – 105 ani de la moartea **dr. Călin Ottoi** (n. 1886, martie 15/27, Iași)

A fost fiul unui pietrar evreu Solomon, cu prenumele inițial Haim; s-a înscris la Facultatea de Medicină din Iași (1907) și până la începerea cursurilor, a participat ca delegat al Partidului Social Democrat la alegerile organizate de acesta în capitala Bucovinei, la Cernăuți.

În timpul studenției s-a afirmat „ca propagandist și organizator politic, contribuind la înființarea sindicatelor

muncitorești și publică articole teoretice, combative în revista «Viitorul socialist».

În 1911 își susține doctoratul cu tema *“Tratamentul chirurgical al hipertrofiei prostatei. Prostatectomii”*, teză apreciată de un *“juriu de elită”*: președinte prof. dr. I. Bălăcescu, dr. Gabriel Socor, dr. doc. Ștefănescu-Galați (medicul îndrumător) de la Spitalul *“Sf. Spiridon”*.

La București (1912), ajutat de socialiștii români este încadrat ca medic al Societății *“Munca”* dar are și consultații la cabinetul particular din str. Sfinților nr. 58. Ca educator sanitar a inițiat colecția *“Biblioteca medicală”* (1913) în care a publicat broșuri de igienă și educație sexuală pentru tineri: combate ideea greșită *“că teama de sifilis este exagerată, sifilisul fiind vindecabil!”* Între 1913-1916 semnează articole interesante la rubrica *“Cronica medicală”* a ziarului *“SEARA”*. Tot *“pentru preîntâmpinarea boalelor și păstrarea sănătății”* (subtitlul revistei bilunare *“Higiena”*) a publicat articole de informare a populației din cazuistica gastroenterologiei: *“Ulcerul gastric și duodenal”*, *“Hemoroizii”*, *“Constipația”* ș.a. La Congresul PSDR din oct. 1915 a prezentat raportul principal *“Social-democrația și războiul”*, ales în Comitetul Executiv al Partidului din care au mai făcut parte și medicii Ecaterina Arbore și Cristian Racovschi, susținători ai menținerii neutralității țării noastre și păcii prin manifestații antirăzboinice. Soldat disciplinat și medic devotat, la data decretării mobilizării s-a prezentat la Unitatea *“coloanei de aprovizionare cu muniții”*, apoi a fost repartizat la ambulanța militară ca *“medic subșef”* unde, îngrijind bolnavii de tifos exantematic cade și el victimă a acestui flagel, la 1 aprilie 1917, Iași [13]

†1917, apr. 2, Hârlău – 105 ani de la moartea **lt. (r) farmacist Aureliu Tipeiu** (n. 1876, iulie 9, Zărnești)

Avansat sublocotenent de rezervă (1 sept. 1914), la 10 mai 1916 se afla la Regimentul 49 Infanterie. Din relatările veteranilor, acest ofițer a luat comanda regimentului, când ceilalți căzuseră cu toții, continuând lupta până când a fost rănit. La 1 martie 1917 a fost avansat farmacist lt. (r), însă curând s-a îmbolnăvit grav de tifos exantematic, încetând din viață la spitalul din Hârlău; post mortem a fost avansat la gradul de farmacist cp. (r), iar la 12 martie 1921, osemintele sale au fost aduse și reînhumate cu onoruri militar în cimitirul *Bellu Militar* din București. O stradă din Capitală îi poartă numele [14].

†1917, aprilie 5, Iași – 105 ani de la moartea **farmacist și dr. Mihai Cruceanu** (Max Grossmann) (n. 1856, dec. 14, Iași), erou de război, lt. col. post mortem împământat, a obținut licența în farmacie și dreptul de liberă practică (1882); a absolvit Facultatea de Medicină de la Iași, cu teza intitulată *“Considerațiuni asupra seroterapiei”* (1895). A publicat: *“Raport asupra stărei sanitare a circumscripției Tutova-Pereschiv din județul Tutova pe anul 1895”*, bine primit de specialiști, autorul fiind apreciat ca *“... medic al țărănimii, care expune cu durere de inimă nevoile și mizeria poporului rural și remediile inevitabile ce se impun ...”*; *“Dare de seamă asupra epidemiei de scarlatină care a bântuit în comunele Măgureni și Călinești, jud. Prahova”* (1899). Decorat cu Medalia jubiliară *Carol I* (1906), *Avântul Țării* (1913) și post mortem cu ordinul *Steaua României*; înmormântat în cimitirul *Eternitatea* din Iași, apoi a fost reînhumat la 5 apr. 1924 în cavoul eroilor de război (Mausoleul central *Ștefan cel Mare*) [15].

†1917, apr. 9, Craiova – 105 ani de la moartea **dr. George Mileticiu** (n. 1853, apr. 23, Craiova)

Studii la Liceul din Craiova; Facultatea de Medicină din București; doctor în medicină (1881); intern al Spitalelor Civile (Spitalul Colentina); membru al Crucii Roșii în războiul din 1877-1878; medic de plasă cu sediul la Filiași (1881-1888), unde a înființat un spital în casa donată de Dimitrie Filișanu; l-a înlocuit pe socrul său, dr. Fabricius, la îngrijirea bolnavilor din ospiciul de pe lângă biserica *Madona Dudu* din Craiova (1882-1888); medic definitiv (1889) la acest spital, pe care l-a organizat și modernizat, devenit Sanatoriul *Madona Dudu*, considerat cel mai modern și funcțional spital din țară la începutul sec. al XX-lea; decorat cu medaliile *Apărarea Patriei* și *Trecerea Dunării*; a fondat Cercul Medico-Farmaceutic din Craiova, cu dr. D. Vernescu și dr. Ch. Laugier (1902); lucrări: *Studii psihiatrice*, Craiova, 1885; *Considerații asupra tratamentului alienațiilor*, Craiova, 1885; *Alcoolismul, efectele sale fizice și morale asupra populației. Ospiciul Madona Dudu. Dare de seamă pe anii 1891-1904* (1905); *Tratamentul sifilisului cu preparatul Ehrich-Hata 606*, Craiova, 1910 [16-17].

†1917, aprilie, Iași – 105 ani de la moartea **dr. Ion Diniescu** (fost președinte al Societății Studenților în medicină din Iași), erou din Primul Război Mondial

Și-a susținut lucrarea de diplomă cu titlul acuzator *“Ne mor copiii”*, sub îndrumarea prof. dr. N. Manicatide, înscriindu-se printre primele teze cu subiect de pediatrie-socială românească. S-a aflat în prima linie îngrijind răniții, fiind răpus de gloanțele dușmanului inamic [18].

†1917, mai, 18, Brăila – 105 ani de la moartea **dr. Emil Toff** (n. 1869, iulie 14, Fălticeni, jud. Suceava)

A studiat medicina la Viena, susținând teza de doctorat în 14 mai 1892; s-a angajat medic la Societatea de Salvare din capitala Austriei, apoi s-a specializat la Paris în boli interne (1895-1896); revenit în țară, la Brăila, s-a angajat la Casa Asigurărilor Sociale; a publicat materiale de specialitate în revistele *„Spitalul”*, *„Revista de Chirurgie”*, *„Revista Științelor Medicale”*; membru al Asociației Generale a Medicilor din România și al Societății Europene de Hematologie din Elveția și colaborator al revistei acestei Societăți [19].

†1932, mai 25, Sankt Petersburg, Rusia – 90 ani de la moartea **dr. Anna Nikolaevna Shabanova** (n. 1848, Shabanovo, Smolensk, Imperiul Rus), femeie rusă pionieră pediatră și activistă pentru drepturile femeilor

Doctor în medicină după ce și-a obținut diploma la Curșurile Superioare de Medicină pentru Femei din Sankt Petersburg (1878), fiind una dintre primele femei din Rusia care s-a calificat ca medic; și-a petrecut întreaga carieră la Spitalul de Copii Ol'denburg din Sankt Petersburg, unde a devenit în cele din urmă medic principal al spitalului. A înființat *Societatea pentru Tratamentul Copiilor Bolnavi Cronici* și a deschis clinici pentru copii în Gatchina (1882) și Vindava (1900); a fondat *Societatea Filantropică Mutuală a Femeilor Ruse* (1895). Participarea ei la mișcarea femeilor ruse a condus-o la preluarea mai multor poziții de lider în organizațiile internaționale de femei, primind numeroase premii pentru munca sa profesională, inclusiv medalia *Eroul Rus al Muncii* (1928) și calitatea de membru al Academiei Americane de Științe Sociale din Philadelphia (1929) [20].

†1942, mai 4, București – 80 ani de la moartea **prof. dr. Constantin Bacaloglu** (n. 1871, nov. 9, București)

A început Facultatea de Medicină la București, dar a continuat și finalizat la Paris; extern și intern al Spitalelor

pariziene, lucrând cu eminenți clinicieni (Étienne Lancel-reaux); a obținut titlul de laureat al Facultății de Medicină din Paris pentru teza de doctorat și pentru o lucrare științifică ulterioară, recompensată și cu premiul Monthion. A funcționat ca profesor la Facultatea de Medicină din Iași (1905-1930), desfășurând o activitate remarcabilă, didactică, dar în special sub aspect clinic medical, ca un excelent diagnostician.

Lucrările sale științifice în număr de peste 250, privesc toată patologia generală (*"Măsurile luate în țările românești contra ciumei și holerei"*, Iași, 1911). A publicat volumul *"Clinici medicale"* (1929, Iași), premiat de Academia Română și de Academia Franceză de Medicină, *"în care și-a afirmat concepția anatomo-clinică și bacteriologică, dar și crezul în medicina experimentală, în explorările electrocardiografice, biochimice, radiologice, în munca de echipă"*. A fondat Societatea de Anatomie Clinică la Iași (1922), care a fost activă până în 1930. *"Ca decan al Facultății de Medicină (1920-1922), a reușit, prin prestigiul său, să evite o parte din consecințele dramatice ale mișcărilor studențești anarhiste ce au tulburat Iașul în anii 1922-1923"* [21-22].

†**1952, mai 6, Noordwijk, Olanda** – 70 de ani de la moartea **prof. dr. Maria Montessori** (n. 1870, aug. 31, Ancona, Italia), pedagog italian, care a creat o metodă specială de educare a copiilor foarte tineri, *Metoda Montessori*, înființând peste tot în lume școli care aplicau metoda sa (Școli Montessori).

A fost prima femeie doctor în medicină din Italia, cu diplomă obținută la Universitatea din Roma (1894); după ce a predat la clinica de psihiatrie a universității, a fost numită directoare la Schola Orthofrenica din Roma, reușind să introducă *"idiotii"* de 8 ani la examenele de stat, cu rezultate minunate; a făcut cercetare (1901-1904); profesor de antropologie la Universitatea din Roma (1904-1908). În **1907**, și-a asumat conducerea *Casa dei Bambini*, o creșă înființată în cartierul de săraci San Lorenzo, unde și-a pus în practică metodele de autodisciplină, descrise în *"Metodo del pedagogica scientifica"* (1909) și *"Autoeducazione"* (1912), fiind încercate cu succes în Regatul Unit, SUA și în alte părți. A fost direct implicată în dezvoltarea și înființarea Institutului UNESCO pentru Educație (1951) [23]

†**1962, apr. 13, Iași** – 60 de ani de la moartea **prof. dr. Dumitru A. Cornelson** (n. 1901, oct. 25, Târgu Neamț)

În perioada 1946-1962, a desfășurat la Iași o activitate deosebită ca profesor de Igienă generală și comunală la Institutul de Medicină și Farmacie, ca director al Institutului de Igienă, ca președinte al Secției de igienă și sănătate publică a Societății de Medici și Naturaliști. Numele lui este legat de organizarea tuturor acțiunilor epidemiologice întreprinse în Moldova; a contribuit activ la studiul, combaterea și eradicarea malariei din România [24-25].

†**1972, mai 20, Focșani** – 50 ani de la moartea **lt. col. farmacist Ioan Cruceanu** (n. 1911, ian. 8, Tg. Jiu), fiul farmacistului și medicului Mihai Cruceanu, mort în Primul Război Mondial și al Ecaterinei (născ. Petrovanu).

După absolvirea liceului *Frații Buzești* din Craiova, a devenit student al Facultății de Farmacie din București, executând practica în farmacia Policlinicii *Witting* din cadrul Casei Autonome CFR, condusă de C-tin Kollo și în farmacia Spitalului Militar Central, condusă de col. Gh. Grințescu; a susținut examenul de asistent; fiind totodată student al Institutului Sanitar Militar din Capitală, sublocotenent

(1932), a absolvit facultatea ca licențiat (1935); a fost șeful farmaciei Spitalului militar din Craiova în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, iar după 23 aug. 1944 a fost numit farmacist șef al diviziei X Infanterie aflată pe frontul de Vest, fiind decorat cu ordinul *Meritul Militar* și ordinul *Steaua Republicii* cl. IV-a; înmormântat cu onoruri militare în cimitirul *Sf. Mina* din Focșani [26-27].

†**1972, iunie 9, București** – 50 ani de la moartea **prof. dr. Grigore Benetato** (n. 1905, nov. 18, Ialoveni-Basrabia), fiziolog, patofiziolog și medic român de renume mondial

Profesor la Catedra de fiziologie a Facultății de Medicină din Cluj, profesor și șef de catedră la I.M.F. București, director al Institutului de Fiziologie *"D. Danielopolu"* din București, membru al Societății de Chimie Biologică din Paris, al Societății Regale de Medicină din Londra, al Societății de Fiziologie din U.R.S.S., membru corespondent (1948) și membru titular (1955) al Academiei Române, membru al Academiei de Științe Medicale (1969), care a adus numeroase contribuții în domeniul fiziologiei glandelor endocrine, fiziologiei musculare, alimentației, conservării sângelui, fiziologiei sistemului nervos, imunologiei, medicinei sportive etc.; implicat și în politică în primii ani de după formarea Republicii Populare Române, a fost fondator al ARLUS (Asociația de Prietenie Româno-Sovietică); deputat în Marea Adunare Națională (1952-1957) [28].

†**1977, iunie 3, București** – 45 ani de la moartea **prof. dr. chirurg Theodor Burgehele** (n. 1905, feb. 12, Iași)

Studiile elementare și universitare le face la Iași, la Facultatea de Medicină; extern prin concurs la Spitalul *"Sf. Spiridon"* (1925, apr.); intern provizoriu (1927, aug.); intern definitiv (1928, mai); preparator (1927); transferat în București, la clinica urologică condusă de prof. N. Hortolomei, unde ocupă, rând pe rând, posturile de asistent, șef de lucrări, conferențiar (1940), profesor în cadrul Spitalului Panduri (1946).

Lucrările sale științifice, variate și numeroase, au fost din domeniul patologiei chirurgicale, al aparatului urinar și genital, al chirurgiei abdominale și chiar al chirurgiei cardiovasculare; membru corespondent al Academiei Române (1955), apoi titular (1963), președinte al Academiei Române (1976-1977), al Societății de Chirurgie din România; membru al Academiei de Chirurgie din Paris, al Societății Germane de Urologie și corespondent al Asociației Franceze de Urologie; raportor la Congresul Național de Chirurgie, Urologie, Obstetrică și Ginecologie din 1933, la Congresul Național de Urologie din 1935 și cel din 1937. Din conferința ținută la Colegiul Central al medicilor și farmaciștilor din țara noastră (17 sept. 1970), care s-a bucurat de un mare răsunet, cităm: *"A respecta ființa umană, pe omul bolnav, a te apleca asupra suferinței lui, a-l preveni pe omul sănătos de riscul unei îmbolnăviri, a te apropia de toate cadrele în subordine și a te ocupa în permanență de formarea lor, a te preocupa tot timpul de aspectele organizatorice și economice ale unității în care lucrezi, a te informa neîncetat de tot ce aduce nou progresul tehnic și științific, aceasta este sarcina noastră pe care trebuie s-o înțelegem în toată frumusețea ei. Numai astfel vom face respectată poziția pe care o ocupăm și vom împlini rolul moral ce ne revine într-o măsură atât de mare"* [29-30].

†**1992, apr. 26, Iași** – 30 ani de la moartea **prof. dr. George Russu** (n. 1916, apr. 16, Necșeni, jud. Botoșani)

Bun practician, pasionat cercetător și profesor; a funcționat la Catedra de Fiziologie a Facultății de Medicină și la Clinica a II-a Medicală de la Spitalul Sf. Spiridon din Iași. Pe lângă activitatea didactică și clinică, s-a implicat în cercetarea științifică, concretizată în peste 400 de lucrări; studiile sale având în vedere cercetări fiziopatologice și terapeutice de gastroenterologie, în domeniul aparatului respirator, renal etc. [31].

†**1997, iunie 4, Santa Barbara, California** – 25 ani de la moartea **prof. botanist Katherine Esau** (n. 1898, aprilie 3, Ekaterinoslav, Imperiul Rus)

Absolventă a Universității Davis din California, cărțile ei *“Plant Anatomy”* (1953) și *“Anatomy of Seed Plants”* (1977) au fost texte cheie de biologie structurală a plantelor timp de patru decenii. Lucrările ei timpurii în anatomia plantelor s-au concentrat pe efectul virusilor, în special asupra țesutului și dezvoltării plantelor. După ce s-a retras de la Universitatea Davis din California, s-a mutat la Universitatea Santa Barbara din California în 1965 și a continuat cercetările până la 90 de ani, publicând un total de 162 de articole și cinci cărți. A fost aleasă membru al Academiei Americane de Arte și Științe (1949); președinte al Societății Botanice din America (1951); a șasea femeie aleasă membru al Academiei Naționale de Științe (1957); președintele George Bush i-a acordat *“Medalia Națională a Științei”* pentru munca sa asupra anatomiei plantelor (1989) [32].

†**2002, iunie 20, New-York** – 20 ani de la moartea **dr. Erwin Chargaff** (n. 1905, aug. 11, Cernăuți)

În anul 1914, împreună cu familia, se stabilește la Viena, unde va frecventa cursurile Gimnaziului Maximilian și va face studii superioare de chimie la Universitatea Tehnică din Viena (1924-1928), cu doctorat în biochimie (Viena, 1928). Interesat în *“stabilirea formulei ADN-ului”*, va merge la Universitatea Yale (1928-1930), apoi la Universitatea din Berlin (1930-1933) și Institutul Pasteur din Paris (1933-1934).

Din 1935 se stabilește în SUA: din 1938 cadru didactic la Universitatea Columbia New-York, profesor de biochimie până în 1974; continuă cercetarea și publicarea rezultatelor (1974-1992) din Roosevelt Hospital. Încă din anul 1950 și până la deces, fișa sa de cercetător atestă un număr de sute de lucrări publicate, în principal cu tema ADN-lui și ARN-lui pentru care ar fi meritat Premiul Nobel. Acesta a fost acordat în 1962 lui Francis Crick, James D. Watson, Maurice Wilkins pentru descoperirea ADN-ului [33].

Aniversări

1837, oct. 25, Brașov – 185 ani de la nașterea **farmacistului Theofil Witting** (†1906, apr. 11/24, Predeal)

A urmat cursurile primare și gimnaziale în Brașov cât și exerciții de gimnastică; în 1852, la București a intrat ca elev în farmacia *„Foișorul de Foc”*, a lui Johann Greff, iar în 1855 a obținut certificatul de asistent; după un stagiu de asistent, în 1857 a plecat la Universitatea din Viena, unde în iulie 1859 a primit diploma de magistru în farmacie. Revenit în țară, la 22 oct. 1862, a absolvit examenul de liberă practică și a condus ca diriginte farmacia *„Coroana de Aur”*, a lui Pavel Lasslo, din Mizil. A funcționat în farmaciile *„La ochiul lui Dumnezeu”* din București și *„Sfânta Cruce”* din Buzău. A cumpărat farmacia *“Speranța”* din Turnu Măgurele, jud. Teleorman, pe care a schimbat-o cu *“Fortuna”* din București, pe care a păstrat-o până la sfârșitul vieții.

La 16 sept. 1880, s-a înființat *Societatea farmaciștilor din România*, condusă de A. Frank, Th. Witting fiind vicepreședinte și redactor al publicației *Organul Societății farmaciștilor din România*. După renunțarea lui A. Frank la conducerea societății, locul său a fost preluat de Th. Witting pe o perioadă de un an. A fost împământenit cu dispensă de stagiu (1884). Având o livadă la marginea Bucureștiului, astăzi cartierul Gării de Nord, în baza decretului nr. 1575/22.03.1896, s-a aprobat alinierea străzilor deschise pe proprietatea sa. O stradă din acest cartier (ca și spitalul CFR), poartă astăzi numele de Th. Witting. Membru al Camerei de comerț și industrie din București și președinte al Clubului de gimnastică (1876-1883), prin inițiativa și străduințele sale, în timpul Războiului de Independență a organizat mai multe festivități de gimnastică, iar fondul strâns l-a donat Crucii Roșii Române, în folosul răniților. Timp de 26 de ani (1869-1894) a fost în comitetul comunității evanghelice din București, cu funcții de secretar, vicepreședinte și președinte (aproape 9 ani), fiind administratorul bisericii, școlii și întregii averi a comunității. Decorat cu ordinul *„Coroana României”* în grad de cavaler și medalia *„Serviciul Credincios”* cl. I.; fondator, membru în consiliul de administrație și director al societății *„Centrala”*, pentru comerțul cu produse medico-farmaceutice, înființată în București (1899). Fiul său, Theodor, a absolvit studii farmaceutice (1899) și medicale (1905), profesând însă medicina [34].

1842, mai 18, Rășinari – 180 ani de la nașterea **dr. Hilarus I. Barie (Bucur) Mitrea** (†1904, ian. 31, Viena), cu preocupări de naturalist și etnograf, desfășurându-și activitatea în zone situate pe mai multe continente - Europa, America, Asia, Australia, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. S-a remarcat prin viața sa tumultoasă, pusă în slujba științei și a binelui semenilor săi, dar nu a beneficiat încă de o lucrare monografică. A studiat la liceul romano-catolic din Sibiu. În 1862, a devenit student la Institutul medico-chirurgical din Cluj, iar un an mai târziu a plecat la Viena pentru a obține calificarea de doctor în medicină. În 1864, la Wurzburg și-a prezentat teza de doctorat în medicină și chirurgie cu tema *“De cloroformio”*, în care susținea folosirea narcozei în chirurgie, o premieră pentru acele vremuri.

În perioada martie – august 1865 a lucrat ca medic chirurg pe vasul *Peter Godefroy* care făcea cursa Hamburg - Brisbane, apoi devine medic militar la Pola, port la Marea Adriatică. Peste câteva luni, iunie 1866 – aprilie 1867, călătorește în Mexic. S-a îmbarcat ca medic militar în corpul expediționar ce-l însoțea pe Maximilian de Habsburg, împăratul Mexicului, ca ofițer medic al corpului expediționar austriac, trimis în sprijinul acestuia.

În perioada 1869-1894 Hilarie Mitrea se stabilește în Indiile Orientale Olandeze (Indonezia) ca *„ofițer al sănătății”* în cadrul armatei coloniale olandeze. Între 1869-1872 se află în Sumatra, 1872-1876 în Kalimantan, iar între 1883-1894 în Celebes. Paralel cu prodigioasa activitate medicală, Mitrea va începe să colecteze diverse animale, obiecte etnografice, podoabe, arme, țesături și împletituri din Insulele Sumatra, Java și Celebes (Sulawesi), urmând tradiția medicilor din armata olandeză care aveau obligația de a colecta flora și fauna exotică pentru muzeele din Olanda. Toate aceste preparate, peste 1000, au fost donate Muzeului de Zoologie din București. A fost răsplătit de regele Carol I cu două medalii *„Coroana României”* ca recunoștință pentru gestul său de mare donator.

Întors în patrie după 25 de ani, s-a stabilit la Viena (1894), însă verile și le petrecea la Rășinari. A murit la Viena în 31 ianuarie 1904 [35].

1872, apr. 22, Focșani – 150 de ani de la nașterea **farm. col. Anton Basarabeanu** (†1936, aug. 21, Galați).

A luat parte la campania din Bulgaria și la primul război mondial, a activat la corpul 2 armată, Depozitele sanitare ale marinei, corpul Depozite fluviale Galați; a publicat „*Noțiuni generale elementare de farmacie pentru agenții sanitari, infirmieri și moașe*” (1929, București); distins cu: ordinul „*Coroana României*”, în grad de cavaler; medalia „*Avântul Țărei*”; crucea „*Meritul Sanitar*” cl. II; ordinul „*Coroana României*” cu spade în grad de ofițer; „*Semnul Onorific de Aur*” pentru serviciul militar de 25 de ani împliniți; ordinul „*Steaua României*” în grad de comandor [36].

1887, iunie 5, New York – 135 de ani de la nașterea **prof. dr. Ruth Benedict** (n. **Fulton**) (†1948, sept. 17, New York, SUA), antropolog cultural

Pe parcursul celui de al Doilea Război Mondial, a pregătit pentru Biroul de Informații studii culturale despre România, Olanda, Thailanda și Japonia. A publicat „*Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture*” (1946); a devenit Președintă a Asociației Antropologice Americane (1947) și a inaugurat un mare proiect internațional de cercetare a culturilor contemporane la Universitatea Columbia [37].

1892, mai 21, com. Văleni, Cernăuți – 130 de ani de la nașterea **dr. Constantin Hnidei** (†1973, Frătăuții-Vechi)

S-a născut într-o familie numeroasă cu șapte copii, unde tatăl său era preot; a urmat școala primară din satul natal, după care în 1903 s-a înscris la Liceul din Cernăuți pe care îl trece cu un strălucit bacalaureat (1911); a primit o bursă de studii și în 1912 se înscrie la Facultatea de medicină din Viena. În anul cinci este încorporat în armată; izbucnise Primul Război Mondial și tânărul student este trimis pe front ca medic militar, până în anul 1918. Reia cursurile facultății și după un an devine medic generalist. Deși i s-au oferit în Viena mai multe posturi de spital (asemenea tuturor tinerilor medici cu studii europene din Bucovina) refuză și se întoarce cu entuziasm în România Mare unde știa ce răspunderi are față de sănătatea concetățenilor săi. Este numit medic la Tereblecea (1921), la Sinăuți (1922); în anul următor se transferă la Frătăuții-Vechi, localitate de reședință dar mai avea în grijă și satele Frătăuții Noi, Costișa, Măneuți, Gălănești, Vicov de Jos, Fântâna Albă, Climăuți și Baineț. La București urmează cursuri de specializare în medicina internă devenind un bun diagnostician în boli pulmonare. Era un medic conștient și de multe ori sever cu bolnavii care nu-i ascultau sfaturile sau nu urmau medicația prescrisă; împreună cu oficialitățile satelor depunea eforturi importante pentru ca sătenii să respecte regulile de igienă. A fost numit Medic-Șef al județului Rădăuți (1944-1946), dar din proprie inițiativă se întoarce la circumscripția sa, unde va rămâne până la vârsta de 60 ani, când se pensionează. A decedat în anul 1973 și a fost înmormântat în Cimitirul din Frătăuții-Vechi, lăsând în urma sa, conform dărilor de seamă statistice, o stare de sănătate pozitivă care se regăsea în mod special în scăderea mortalității infantile [38].

1882, apr. 19, com. Vânu-Mare, jud. Mehedinți – 140 ani de la nașterea **prof. dr. docent Victor Gomoiu** (†1960, feb. 6, București), ilustru om de știință, fondator

al Societății Regale Române de Istoria medicinei, farmaciei, veterinăriei și folclor medical (1929, sept. București)

A urmat patru clase primare în comuna natală (1888-1892), a frecventat Școala primară Nr. 2 de băieți din Turnu-Severin (1892-1893), a urmat cursurile Liceului *Traian* din Turnu-Severin (1893-1900); student la Facultatea de medicină din București și extern al Spitalelor civile (1900-1905); a efectuat internatul, fiind și preparator la Institutul de Anatomie și Chirurgie – Facultatea de medicină București (1904-1909). A făcut parte din comitetul de redacție al revistei „*Spitalul*” (1906) și a publicat „*Istoria Societății Studenților în Medicină (1875-1906)*”, prima sa lucrare de istorie, pentru care va fi răsplătit cu premiul „*I. Jianu*”.

Vicepreședinte și președinte al Societății Studenților în Medicină din București (1906-1908), timp în care a fost și student la Facultatea de drept; ales președinte al Societății Studenților în drept (1907); a finalizat studiile cu teza de doctorat în medicină și chirurgie „*Anaplastiile feței și ale capului*”, premiat cu „*Medalia de aur*” (1909); chirurg stagiar în Spitalul Militar Central București (1909-1910); bibliotecar al Facultății de Medicină din București (1909-1911); docent în chirurgie al Facultății de medicină din București cu memorialul „*Tratamentul chirurgical al tbc. genital la bărbați*” (1911); medic-director la Sanatoriul TBC din Techirghiol; în timpul conflictului româno-bulgar este chirurgul Ambulanței românești la Sudul Dunării (1912); chirurg secundar la Spitalul Filantropia, Colțea (1913-1918) și în Moldova (1916-1917); profesor suplinitor la Clinica I și a II-a Chirurgicală, Catedra de Anatomie topografică, chirurgie și patologie chirurgicală, Facultatea de Medicină din București (1918-1920); chirurg primar la Spitalul Colțea (1919); chirurg primar șef la Spitalul Brâncovenesc (1919-1923); membru în Comisia medico-legală a Consiliului Sanitar Superior (1920); medic Efor al Spitalelor civile București (1920-1922); profesor titular la Catedra „*Patologia chirurgicală, bandaje și aparate de fracturi*”, Facultatea de Medicină din București (1921).

Marele medic anatomist și chirurg a fost și un umanist de excepție, apărător al celor nedreptățiți și suferinzi; el însuși fiind victima unor relații conflictuale la nivel profesional (cu maestrul său prof. dr. Thoma Ionescu†1926), considerând ca și alți umaniști că „*Știința fără conștiință este ruina sufletului*”.

În 1923 publică marea lucrare „*Din istoria medicinei și a învățământului medical din România (până în 1870)*”, care va confirma pe viitorul iatroistoriograf și înaltele funcții în Societatea Internațională de Istoria Medicinei (S.I.I.M.): membru al S.I.I.M. (1926, Paris); fondează Societatea Regală Română de Istoria medicinei, farmaciei, veterinăriei și de folclor medical (1929, sept. București); organizează cel de al IX-lea Congres Internațional de Istoria Medicinei, la Așezămintele spitalicești „*Sfânta Elena*” de la Bariera Vergului (1932, București); vicepreședinte al S.I.I.M. (1933-1935); președinte al S.I.I.M. (1936-1945), activitatea sa de autor și editor nu conținește: „*Istoria presei medicale românești*” (1936); „*Centenarul Spitalului Brâncovenesc*” (1937, București, în colaborare); „*Repertoriul medicilor, farmaciștilor și veterinarilor din ținuturile românești*” (în colaborare cu farm. Gh. Gomoiu și Maria Gomoiu) (1938-1941); a fondat și publicat revista „*Archives de la Société Internationale d'Histoire de la Médecine*” (1936-1939, București); președinte de onoare al S.I.I.M., chiar și pe timpul cât a fost în detenție politică (1945-1960) [39-40].

†2012, apr. 8 – 10 ani de la moartea **dr. Tiberiu Circa** (n. 1925, iunie 3, Cluj), care a activat patru decenii la Spitalul Municipal din Sighetu Marmăției – secția T.B.C., „lăsând în amintirea tuturor care l-au cunoscut, exemplul unui om al datoriei de o ținută demnă și generoasă” [41].

Aniversări

1822, mai 5, Nantucket, Massachusetts – 200 de ani de la nașterea **dr. Lydia Fowler** (n. Folger) (†1879, ian. 26, Londra), prima femeie americană care și-a luat doctoratul în medicină (1850)

În 1851 a devenit prima femeie care deținea o catedră la o școală autorizată, când a fost numită profesor pentru departamentul de moașe și boli ale femeilor și copiilor la Rochester; a practicat medicina preventivă prin scrieri și prelegeri despre subiecți medico-sociali; a avut un cabinet privat în New York. Din 1858, la Londra, a practicat medicina preventivă prin prelegeri și voluntar în mahalale; a murit de pneumonie la doar 56 de ani [42].

1872, apr. 22, Focșani – 150 de ani de la nașterea **col. farmacist Anton Basarabeanu** (†1936, aug. 21, Galați)

A luat parte la campania din Bulgaria (1913) și la Primul Război Mondial, a activat la corpul 2 armată, Depozitele sanitare ale marinei, corpul Depozite fluviale Galați; a publicat „*Noțiuni generale elementare de farmacie pentru agenții sanitari, infirmieri și moașe*” (1929, București). I s-au acordat distincțiile: ordinul „*Coroana României*”, în grad de cavaler; medalia „*Avântul Țărei*”; crucea „*Meritul Sanitar*” cl. II; ordinul „*Coroana României*” cu spade în grad de ofițer; „*Semnul Onorific de Aur*” pentru serviciul militar de 25 de ani împliniți; ordinul „*Steaua României*” în grad de comandor [43].

1887, mai 21, Alba Iulia – 135 de ani de la nașterea **acad. Alexandru Borza** (†1971, sept. 3, Cluj), întemeietorul geobotanicii în România, fondator al Institutului Botanic și al Grădinii Botanice din Cluj (1920) [44].

1897, iunie 3, Homeakovo, regiunea Tula – 125 de ani de la nașterea **prof. dr. Boris Șarapov** (†1969, nov. 22, Chișinău)

Ilustru savant, fondator al Școlii de neurologie din Institutul de Stat de Medicină Chișinău (1945-1953), prorector pentru activitatea didactică și științifică (1949-1951) și președintele Societății neurologilor și psihiatrilor din Moldova [45].

1897, iunie 12, Moscova – 125 de ani de la nașterea **prof. dr. Nikolai Kuznețov** (†1988, ian. 23, Chișinău), un patriarh al histologiei practice și al chirurgiei regenerative [46].

1902, mai 4, Kensington, Londra – 120 de ani de la nașterea lui **Sidnie Milana Manton** (†1979, ian. 2), fiind considerată unul dintre cei mai remarcabili zoologi ai secolului al XX-lea, pentru că progresele făcute în domeniul morfologiei funcționale.

Directoare de Studii pentru Științele naturii la Girton College, Cambridge (1935-1942); apoi la Universitatea din Londra și funcționar onorific la Secția de Istoria naturii la Muzeul Britanic; membră în Societatea Regală (1948); a primit premiul Linnaean Gold Medal (1963); lucrări: „*Practical Vertebrate Morphology*” (1930, ed. a 4-a, 1969 în colab.), „*Arthropods*” (1977) [47].

1902, iun. 27, Rudari, jud. Dolj – 120 de ani de la nașterea **prof. dr. Petre Vancea** (†1986, dec. 20, București), membru corespondent al Academiei Române și membru titular al Academiei de Științe din România.

Despre el, acad. Nicolae Cajal, scria în **1972**: „*Doctorul Petre Vancea a fost și este, pe drept cuvânt, considerat creatorul școlii moderne de oftalmologie ieșeană, căci, în cei 22 de ani în care a condus și înălțat această importantă disciplină în Facultatea ieșeană, a format un mare număr de elevi – dintre care mulți elevi străluciți, specialiști care, răspândiți în întreaga țară, poartă cu cinste numele de elev al lui Petre Vancea*”. Perioada ieșeană a acad. Petre Vancea, cu toate greutățile ei, a fost una bogată în realizări didactice și științifice, fiind considerat fondatorul învățământului și cercetării oftalmologice moderne din Iași. În 1963 s-a transferat la Institutul de Medicină și Farmacie din București. Opera sa științifică, concretizată în peste 700 de lucrări, studii, articole, comunicări, a cuprins o arie largă din domeniul oftalmologiei; de asemenea, a lăsat literaturii câteva volume memorialistice [48].

1912, apr. 2, București – 110 ani de la nașterea **acad. prof. dr. Ion Emil Bruckner** (†1980, apr. 8, București)

A absolvit cursurile Liceului „*Sf. Sava*” din București (1929), a urmat studiile universitare la Facultatea de Medicină din București, obținând diploma de medic (1935); stagiul de externat (1932-1934) și cel de internat până în **1937**, când a avut prilejul să lucreze în clinici universitare conduse de personalități medicale de prestigiu, cum au fost prof. dr. I. Nanu-Muscel, prof. dr. D. Danielopolu, prof. dr. Gh. Marinescu etc. Ca urmare a deosebitelor sale aptitudini, obține o bursă în Anglia (1938-1939) la Manchester cu celebrul cardiolog sir Thomas Lewis.

După întoarcerea în țară și susținerea concursului de secundariat, funcționează ca medic secundar, la clinica medicală a Spitalului „*Filantropia*”, sub conducerea prof. dr. D. Danielopolu. Se căsătorește cu Silvia Irofte, medic și profesor la clinica de boli infecțioase a Facultății de Medicină din București. Angajându-se în activitatea didactică, obține prin concurs, în anul 1936, un post de preparator la catedra de bacteriologie a Institutului „*Dr. I. Cantacuzino*”, lucrând în cadrul laboratoarelor conduse de prof. dr. M. Ciucă și prof. dr. C. Ionescu-Mihăiești, unde în **1942** devine asistent. Hotărâtor pentru cariera sa s-a dovedit anul 1946, când se decide să se consacre medicinii interne, lucrând ca asistent în clinica de medicină internă din Spitalul „*Filantropia*” condusă de prof. dr. D. Danielopolu. În 1948, prin concurs, este promovată șef de lucrări și obține titlul de medic primar.

Devine profesor (1955) și conduce până în 1959 clinica de medicină internă a Spitalului „*Filantropia*”, după care, până în 1966, funcționează ca șef al clinicii medicale din cadrul Spitalului „*I. Cantacuzino*”, pe care o conduce până în 1980, dată după care este numit în fruntea clinicii medicale a Spitalului Colentina. În această ultimă perioadă, deține concomitent și direcția Institutului de Medicină Internă, din cadrul Academiei Române. Ca urmare a recunoașterii deosebitelor sale merite profesionale și științifice, a fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1963, iar din 1974 devine membru titular. Și-a desfășurat activitatea atât în cadrul cercetării fundamentale, cât și a cercetării clinice. În ceea ce privește primul domeniu, el s-a ocupat îndeaproape de biologia virusurilor, aprofundând cu deosebire, boala produsă de virusul

limfocitului benign; de modificarea virulenței și de ritmul de dezvoltare a virusurilor pseudorabiei; realizând pentru prima oară în țară cultura virusului pe membrana corio-aortică și originale lucrări privind toxina bacilului pertussis. În domeniul imunologiei, s-a făcut remarcabil prin lucrările sale privitoare la acțiunea mediatorilor clinici, a ionilor și a unor agenți farmacologici asupra activității alexice a serului, asupra fagocitozei, fenomenul Schwartzman și a șocului anafilactic. Este demn de notat că, pentru prima oară în România, el a studiat acțiunea terapeutică a sulfatiazolului în dizenteria biliară. În hepatologie a individualizat și clasificat formele anatomopatologice ale hepatitei cronice, descriind în detaliu criteriile de diagnostic, prognostic și cele de evoluție a bolii; a urmărit și descris cu minuțiozitate frecvența hepatitei cronice în cadrul colectivităților. S-a ocupat și de reumatologie, domeniu în care a cercetat și descris formele viscerale ale colagenozelor, variația complementului în diferite forme de boală și cea legată de patogenie. În acest domeniu, aduce contribuții remarcabile în studiul valorii dozării complementului în diagnosticul lupusului eritematos sistemic și în terapia artritei reumatoide cu preparate antipaludice de sinteză. Rezultatele de valoare obținute în nefrologie l-au impus pe profesorul Bruckner ca un reputat specialist în descrierea aspectului clinic, în criteriile de diagnostic și în epidemiologia nefropatiei endemice, considerată a fi o entitate nosologică nouă; de remarcabil și contribuția sa științifică în studiul frecvenței și al criteriilor de diagnostic ale infecțiilor urinare cronice. Este considerat, pe drept cuvânt, ca promotorul introducerii în țară a noi metode de laborator cum sunt dozarea complementului prin hemoliză 50% și cultura de virusuri pe oul embrionat. Activitatea publicistică a profesorului Bruckner a însumat peste 250 de lucrări științifice; făcând parte din grupul de autori a celor două volume ale *„Manualului de medicină internă”*, apărute la Editura Medicală, București, 1964; în volumul *„Pneumologia”*, apărut la aceeași editură, a scris două capitole – *„Bolile pleurei și Bolile diafragmului”* [49].

1922, iunie 6, Sulina – 100 ani de la nașterea **Acad. Dr. Farm. Graziella Baicu** (†2020, apr. 15, București), personalitate marcantă în domeniul istoriei farmaciei, membru de onoare al SRIF și primul român membru al Academiei Internaționale de Istoria Farmaciei.

Bunicul matern, Iuliu Spătan (1872-1927), a fost farmacist la Sulina (diriginte al Farmaciei „Minerva” și ajutor de primar) și la Lugoj (1922-1927, proprietarul Farmaciei „Împăratul Traian”).

A urmat clasele I și II primare (Constanța); clasele III și IV primare (Notre Dame de Sion, Galați, 1930-1934), iar clasele I și II secundare (Notre Dame de Sion, Galați); clasele III și VIII secundare (Liceul „Regina Maria”, București, 1935-1942); absolventă a Facultății de Litere, București (1947) și a Facultății de Farmacie, București (1948); doctor în științe farmaceutice al Institutului de Medicină și Farmacie, Târgu Mureș, 1975; membru al Academiei Internaționale de Istoria Farmaciei, Paris (1984, sept. 15) și „academician emerit” (1992).

A avut o bogată activitate: profesională și științifică; redacțională și editorială. Între 1957-1966 în cadrul Laboratorului de Organizare Farmaceutică din Institutul pentru Controlul de Stat al Medicamentului și Cercetări Farmaceutice (ICSMCF) a elaborat peste 20 de teme de cercetare, aducând importante contribuții originale în domeniu.

A fost șef al Serviciului de Informare și Documentare Farmaceutică din ICSMCF (1966-1974), când s-a preocupat de reorganizarea și dezvoltarea acestui departament, transformându-l într-unul din cele mai performante din țara noastră. Serviciul era completat cu o bibliotecă ce dispunea de un număr impresionant de titluri de cărți și de periodice, patrimoniul dezvoltat constant prin achiziționarea de noi titluri (o mare parte din propuneri și sugestii aparținându-i). Acest valoros fond documentar a fost consultat, atât în sala de lectură a Institutului, cât și prin sistemul de împrumuturi, de un număr apreciabil de specialiști. Printre tehnicile performante, la acea dată, imaginate și introduse în scopul fluidizării procesului informațional, a figurat și realizarea unui fișier, clasificat pe criterii originale, specifice multitudinii de specialități cuprinse în cercetarea farmaceutică. Ele răspundeau unei bine definite tematici și erau asociate, pentru o mai ușoară regăsire, cu numele autorului și cu titlul lucrării în speță. În același scop, a fost adaptat și introdus, pentru prima oară în sectorul farmaceutic, procedeul modern, la acea dată, de „indexare coordonată”. Serviciul de Informare și Documentare Farmaceutică a fost vizitat de cercetători în domeniu din cele mai avansate țări din lume, care au fost entuziasmați pentru ceea ce se reușea în Institut doar cu ajutorul unor simple operații manuale.

A avut o bogată activitate profesională, științifică, redacțională și editorială:

1 martie 1949 – Secretar de redacție la „*Revista Farmaciei*” (2 luni), desființată prin lichidarea Colegiului General al Farmaciștilor;

Aug. 1949 – dec. 1950 – A realizat o publicație cu caracter orientativ „*CENTROFARM – Buletin informativ*”;

1 martie 1953 – sept. 1958 – Activitate redacțională și de difuzare a revistei „*Farmacia*”;

1955; 1956; 1957 – Sub egida Direcției Generale Farmaceutice, trei agende medicale succesive, destinate corpului medical și farmaceutic;

1973-1988 – Publicația „*Farmacovigilența*” (64 nr. trimestriale), a realizat, pe lângă partea de concepție științifică, interpretarea critică a materialului și întregul proces poligrafic, de la redactare și până la bunul de difuzare.

Din cele 60 de lucrări publicate amintim: „*Tradiții ale valorificării plantelor medicinale în România*” (Teza de doctorat 1974, Institutul de Medicină și Farmacie, Târgu Mureș, îndrumător Prof. dr. J. Spielmann, 538 p.); „*Istoria Științelor Farmaceutice în România*” (Coordonatori Spielmann J., Graziella Baicu), Ed. Medicală Amaltea, București, 284 p., 1994 ș.a.

În anul 2002 a făcut parte din colectivul de coordonare și redactare a lucrării „*Facultatea de Farmacie București 75 de ani de la înființare 1923-1998*” (325 p.); a publicat 20 de monografii exhaustive ale unor personalități farmaceutice în „*Enciclopedia marilor personalități*”, Editura Geneze (1999-2003); a fost unul din cei patru redactori ai lucrării „*In memoriam Prof. dr. doc. farm. Petre Ionescu-Stoian (1909-1985)*”, Ed. Sitech Craiova, 2009, 237 pag.

În afara lucrărilor de Istoria Farmaciei a mai elaborat alte zece cu caracter științific, precum și 20 de recenzii și referate privind periodice românești și străine; mai sunt semnalate cca 60 de titluri comunicate cu prilejul unor manifestări naționale și internaționale.

A fost citată prin nominalizări bio-bibliografice, titluri de lucrări și rezumate în Revista Academie Internationale d'Histoire de la Pharmacie, Communications, Nouvelle Série, Paris, Edition P. Julien, în perioada 1984-2002.

A fost membră în: Comitetul de Conducere al Societății de Farmacie din Uniunea Societăților de Științe Medicale din România (USSM) (1955-1959); Societatea Internațională de Istoria Farmaciei (Internationale Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie, Bremen, Germania) (1969-2020); Comitetul de Conducere al Societății de Istoria Medicinii și Farmaciei din Uniunea Societăților de Științe Medicale din România (USSM) (1973-1991); Societatea Română de Istoria Medicinii; Societatea Română de Istoria Farmaciei; Academia Internațională de Istoria Farmaciei (Académie Internationale d'Histoire de la Pharmacie), Haga, Olanda (1984-2020); Societatea Prietenilor Istoriei și Științei Farmaceutice Catalane (*Societat d'Amics de la Història i de la Ciència Farmacèutica Catalana*) (SAHCF), Barcelona (1993-2020).

Pentru întreaga activitate i s-a acordat Ordinul Meritul Sanitar, Clasa a III-a „pentru merite deosebite în domeniul ocrotirii sănătății populației din țara noastră, pentru contribuția adusă la afirmarea medicinei românești, la dezvoltarea învățământului și cercetării științifice medicale”; Brevet de Academician, conferit de l'Académie Internationale d'Histoire de la Pharmacie, Paris, 15 sept. 1984 și titlul de „academician emerit” (1992).

1942, mai 12, com. Mărculești (azi în Republica Moldova) – 80 ani de la nașterea **dr. Mihail Chilat** (†2009, dec. 7), unul dintre cei mai longevivi „medici de țară” din Maramureș [50].

Aniversări-comemorări

1802, apr. 4, Hampden, Maine, SUA – 220 ani de la naștere și 135 ani de la moartea Dorothea Dix (†1887, iulie 17, Trenton, New Jersey, SUA), soră medicală și reformatoare socială

A făcut un studiu al închisorilor, azilurilor pentru săraci și pentru suferinzi de boli mintale, iar în 1844 a prezentat un raport înaintea legislativului din Massachusetts. Prin aceste eforturi, dar și prin pamflete și discursuri, ea a asigurat fonduri uriașe pentru obținerea unor noi facilități. Prioritatea ei era aceea de a îmbunătăți condițiile bolnavilor mintali prin îngrijirea lor în instituții separate de criminali, a reușit să înființeze 32 de spitale de boli mintale și a crescut numărul de aziluri de la 13 (în 1843), la 123 (în 1880). [51].

1852, com. Broscari, jud. Mehedinți – 170 ani de la naștere și 105 ani de la moartea Gen. dr. Papilian Constantin (†1917)

Elev al Școlii Naționale de Medicină (1868, nov.); subchirurg, medic de batalion cl. II-a (1876); a participat la Războiul româno-ruso-turc, ca medic șef al Regimentului 7 Linie, în cadrul unei ambulanțe (1877); a plecat la studii în Franța (1885), împreună cu alt mehedințean Zorileanu-Popescu, unde la Paris și-a luat doctoratul în medicină; a activat și în Spitalul Militar din Craiova; comandant al Spitalului Militar Central București (1902-1905); inspector general sanitar și șef al Direcției Medicale, când este avansat general (1908-1912); președintele Comitetului de redacție al revistei „Buletinul Corpului Sanitar-Militar” (1911), apărut în 12 numere, în care au fost publicate articole și referate generale cu recenzii

din reviste străine (franceză, germană, engleză), regulamente ale serviciilor sanitare ale unor armate străine și mai multe articole cu tematică de patologie din mediul ostirii; a scris mai multe broșuri, ca de ex. „Instrucțiuni provizorii asupra mersului serviciului sanitar” (1912); a primit mai multe Ordine și medalii pentru contribuția sa la Războiul de independență (1877-1878) dintre care „Steaua României”, „Coroana României” (în grad de comandor) ș.a. Dintre cei 5 copii ai săi, face parte renumitul anatomist prof. dr. Victor Papilian (1888-1956) de la IMF Cluj [52-53]

1887, mai 18, Cernăuți – 135 ani de la naștere și 55 ani de la moartea dr. Ioan Philipovicz (†1967, oct. 22)

A studiat la Facultățile de Medicină din Leipzig și Viena, susținându-și doctoratul în ultima capitală (1910). Rămâne să-și desăvârșească studiile la Clinica prof. Anton von Eiselberg, dar odată cu izbucnirea Primului Război Mondial, este mobilizat și conduce un spital militar de campanie austriac; aici a practicat în secția de chirurgie și transfuzia de sânge, „fapt ce a făcut ca să fie citat de mai multe ori în <Chirurgia de război> a lui Page Franz”, apărută la Editura Barth din Leipzig (1922).

Se întoarce la Cernăuți, unde va ocupa serviciul de chirurgie, după pensionarea tatălui său (1920); abilitat docent la Facultatea de Medicină din București, cu lucrarea „Hemoragiile mamelei”, în specialitatea chirurgie generală (1932).

În cele peste 100 de articole publicate în țară și străinătate se găsesc lucrări originale: descrie primul o afecțiune numită „Paragnotis Phlegmonosa”, care constă din „abcese ale coapsei deasupra genunchiului, fără nicio legătură cu articulația și care se produc pe cale metastatică în timpul bronhopneumoniilor gripale” (1934). Totodată „primul caz de trihobezoar din România, este publicat de el în <Chirurgia> nr. 2, 1957, p. 258 și un procedeu pentru extirparea hemoroizilor îi poartă numele”.

După cel de-al Doilea Război Mondial a funcționat ca medic primar chirurg la Spitalul din Sibiu. A decedat în 22 oct. 1967 și „Clinica I Chirurgică din Viena a ținut o ședință comemorativă, la 15 nov. 1967 în care prof. dr. Paul Fuchsig a făcut elogiul lui Ioan Philipovicz”, iar presa de specialitate din Austria a publicat articole comemorative [54].

1902, iunie 16, Hartford, Connecticut, SUA – 120 ani de la naștere și 30 ani de la moartea geneticiei Barbara McClintock (†1992, sept. 2, Huntington, New York, SUA)

Om de știință american, specialistă în citogenetică și care, în 1983, a obținut Premiul Nobel pentru Medicină, pentru descoperirea unor factori genetici numiți *transpozoni*, purtători ai caracterului mobil al genomilor. Este, până acum, singura femeie care a obținut individual prestigiosul premiu în această categorie, iar după Marie Curie și Irène Joliot-Curie, este a treia femeie laureată a Premiului Nobel. Descoperirile sale au contribuit la înțelegerea mecanismelor geneticii și au explicat (printre altele) cum bacteria poate dezvolta rezistență la antibiotice și cum speciile fac salturi evolutive și nu pași. În 1971 i s-a decernat *National Medal of Science*, de către președintele american Richard Nixon [55].

(Bibliografia la autoare.)

PORTRET ANIVERSAR

Dr. CORNEL REPEDE

Dr. Felix Marian, Baia Mare

S-A NĂSCUT în comuna Cățcău, județul Cluj la 15 martie 1937. A urmat clasele elementare în localitatea natală. A fost elev al Liceului Teoretic de Băieți din Dej., absolvent în 1953, ultimele două clase promovate în același an.

În perioada 1953-1959 a fost student al Facultății de Medicină Generală a IMF Cluj.

După absolvire a fost medic la circumscripția sanitară urbană Carei până în anul 1961, din 1962 până în 1968 la circumscripția sanitară urbană Foeni, raion Carei, județul Satu Mare. În această perioadă a înființat și a dotat circumscripția respectivă prin desprindere de circumscripția sanitară Urziceni.

Din anul 1969 până în 1971 a fost medic secundar O.R.L. în Spitalul Județean Baia Mare. În ultimul an a fost la specializare la Clinica O.R.L. Colțea București, lucrând sub îndrumarea prof. univ. dr. Gârbea, prof. univ. Dr. Lăzeanu, prof univ.dr. Cinca.

După absolvirea și obținerea Diplomei de medic specialist în 1972 a funcționat ca medic specialist O.R.L. la Spitalul Orășenesc din Baia Sprie. Începând din anul 1973 și-a desfășurat activitatea în cadrul Spitalului Județean Baia Mare – secția O.R.L.

A urmat cursuri de perfecționare în anul 1976 la Clinica O.R.L. prof dr. Hociotă, apoi în 1988 la Clinica O.R.L. Colțea București.

În anul 1991 a promovat prin concurs examenul de medic primar în centrul universitar Cluj. În anul 1992 a susținut examenul de șef de secție O.R.L. la Spitalul Județean Baia Mare unde a funcționat până în anul 2003.

Din 1996 până în prezent își desfășoară activitatea în cabinetul său privat.

A participat la sesiunile științifice ORL pe țară și congrese de profil. În 1987 a contribuit la organizarea Conferinței Naționale O.R.L. la Baia Mare, cu tema Supurații cronice auriculare și complicațiile lor. Este membru al asociației Medicale O.R.L. din România.

O ISTORIOARĂ DESPRE DR. PAȘTY TIBERIU

Dr. Ieremia Lenghel, Sighetu Marmației

(1927 - 1984)

OISTORIOARĂ picantă, despre dr. Pașty Tiberiu, mi-o amintesc cu plăcere, de fiecare dată, când cineva îl pomeneste.

Om masiv, impunător, om "cu greutate", inteligent, cult și orgolios, vorbitor curent al câtorva limbi străine, dr.-ul Tibi ținea, ca orice om de talia lui, să respecte și să fie respectat și apreciat.

În perioada când era director adj. medical, el ținea, cu medicii de circumscripție, din vastul teritoriu arondat Spitalului Municipal Sighet, ședințe lunare de lucru. Ședința cu pricina, era pe la începutul anilor 1980. Ea se ținea în sala mare de la Ergoterapie, aceeași ca cea de azi, doar că avea alt mobilier. Scaunele, tapițate în culoare vernil, erau fixe, iar geamurile nu erau termopan. Audiența era numeroasă, veniseră medici din cele 27 de circumscripții urbane și rurale. Mai erau oamenii de la administrația spitalului, oamenii din conducerea orașului, oamenii partidului etc. În total, aprox. 40 de persoane. Prezidiul, cum se obișnuia în acele vremuri, era numeros, sobru și înțepenit în propria prestață. Dr. Tibi Pașty avea, ca director plin, pe un alt dr. de talie grea, dr. Tibi Circa. Salariații, în surdină, cu ușoară teamă și respect ziceau, când ei apăreau la distanță, "Păzea, vin elefanții!" și liniștea era ubicuitară, ba mai

mult, uneori, un coleg mai vesel, ne atenționa cu-n fluierat scurt și discret, scos dintr-o jucărie, un fel de ocarină. La ședința despre care aduc vorbire, conducătorul nu era Tibi Circa, ci Tibi Pașty. După ce a dat citire ordinii de zi, a supus, ordinea de zi, la vot. Cine este pentru? Cine este împotriva? Cine se abține?. Se-înțelege. În prezența organelor de partid comunist, chiar locale, precum în cazul de față, toată lumea era pentru. Și lucrările ședinței au demarat într-o liniște perfectă. Numai că, pe când lucrările demaraseră optimist, ușa disjunge cu un scârțâit bongos.

În sală intră tiptil, ușor aplecat, dr. Ianosi, de la Ocna Șugatag. Dintr-o privire, ochește un scaun liber și se așează. Directorul Tibi Pașty, vigilent și căruia disciplina era la ea acasă, îl apostrofează țâfnos:

– Tov. doctor, știi că, nu-mi plac întârziatăii?

– Știu, tov. director, și rog să mă scuzați. Apoi, în poziția de drepti, ca la armată, medicul continuă:

– Dar, vă informez, spunându-vă cu tot respectul, am întârziat petru că a trebuit să completez certificatul de deces la bolnavul pe care, D-voastră, tocmai, l-ați tratat.

Un val de rumoare a străbătut sala, iar după ce lumea s-a dumirit, o explozie de râs nestăpânit a destins atmosfera. Fără comentarii, iar după ce spiritele s-au mai liniștit, ședința a continuat, iar participanții au trecut din nou la propria visare.

PORTRET ANIVERSAR

Dr. VALERIA TEREZA MERCEA

Dr. Felix Marian, Baia Mare

S-A NĂSCUT în comuna Bănesat, jud. Sălaj, la 1 aprilie 1942, fiind al cincilea copil din cei opt ai familiei. Clasele primare, gimnaziale și liceale le-a urmat în Zalău, unde a terminat în 1959. În același an a intrat la Facultatea de Medicină din cadrul UMF Cluj, absolvind în 1965, cu media 10 la Examenul de stat.

A lucrat ca medic de întreprindere la E.M. Baia Sprie, după care a fost transferată după 3 ani, la o circă urbană din același oraș. În 1978 a fost numită director al Liceului Sanitar din Baia Mare, proaspăt înființat.

În 1982 și-a dat examenul de secundariat în specialitatea Oncologie-Radioterapie, la Institutul Oncologic București și apoi la Cluj. În 1984 și-a luat examenul de medic specialist oncolog-radioterapeut la București. A lucrat la Spitalul Județean Baia Mare la secția de Medicină Nucleară până în 1987.

După punerea în funcțiune a Laboratorului de Terapie cu Energii Înalte (LTEI), împreună cu o echipă, alături de un coleg de aceeași specialitate, a demarat o muncă de pionierat de instruire și învățare a regulilor ce trebuiau respectate pentru a folosi radiațiile de înaltă energie în scop terapeutic pentru bolnavii de cancer.

Fiind numită șefa Laboratorului, a trebuit să urmeze cursuri postuniversitare la Facultatea de Fizică din cadrul

Universității București în domeniul: „Utilizarea izotopilor radioactivi” în anul universitar 1987-1988, absolvind cu media 10. În 1987 a obținut Permisul de Exercițiu a Activităților Nucleare în specializarea: Telecobaltoterapie nivel II, în urma susținerii examenului la Comitetul de Stat pentru Energie Nucleară. La sfârșitul anului 1987 s-au întrunit toate condițiile pentru darea în folosință a LTEI și începerea radierii bolnavilor de cancer din județele Maramureș și Satu Mare.

În 1992 a obținut titlul de medic primar oncolog-radioterapeut, susținut la Spitalul Colțea București.

Este membru fondator al Societății Române de Radioterapie și Oncologie constituită în 1991, membru fondator al Balkan Union of Oncology în 1995, membru al The European Society for Therapeutic Radiology and Oncology (ESTRO) în anul 1992.

A participat de-a lungul anilor la numeroase manifestări științifice (simpozioane, congrese) din țară: București, Cluj, Baia Mare, Brașov, Târgu Mureș.

La Institutul Oncologic București și cel din Cluj a prezentat o serie de lucrări științifice legate de tratamentul Radiologic al cancerului de col uterin, care au fost primite cu mult interes.

În anul 2003 își încetează activitatea în sistemul public și se pensionează. A mai lucrat apoi la Policlinica Jersey-Transilvania și la Euromedica Hospital din Baia Mare până în anul 2009, când și-a încheiat activitatea profesională medicală, după 44 de ani închinată sănătății.

Manifestări științifice

PARTICIPÂND LA ZIUA MONDIALĂ A SECURITĂȚII ȘI SĂNĂTĂȚII LA MUNCĂ

Dr. Dorin-Gheorghe Triff, Baia Mare

Ziua Mondială a Securității și Sănătății la Muncă având ca temă importanța participării și a dialogului social în crearea unei culturi pozitive de securitate și sănătate în muncă a fost celebrată în data 28 aprilie 2022, în județul Maramureș, la sediul Inspectoratului Teritorial de Muncă.

Dialogul social prin implicarea și participarea active a lucrătorilor, angajatorilor, a responsabililor de securitate și sănătate în muncă, a celor guvernamentali atât de la nivel central cât și teritorial și în primul rând a celor din partea Ministerului Sănătății și a Ministerului Muncii și Solidarității Sociale sunt verigi esențiale în protejarea securității și sănătății lucrătorilor. Participarea activă la luarea deciziilor în domeniul securității și sănătății în muncă se poate realiza numai printr-un dialog social eficient care poate să contribuie la îmbunătățirea și implementarea eficientă a politicilor și strategiilor în domeniu la toate nivelele lanțului decizional de la postul de muncă și până la nivel national.

Organizată de către Inspectoratul Teritorial de Muncă Maramureș, a fost o reuniune "de familie" la care au participat

inspectori de muncă, reprezentanți ai serviciilor de securitate în muncă din județ și ai celor de medicină a muncii. Au fost abordate teme de actualitate legate de incidența accidentelor de muncă la nivel județean și a însemnătății aplicării normelor de protecție în procesul de muncă pentru prevenirea acestora (insp. Costel Borca), a morbidității și a importanței prevenirii afecțiunilor osteomusculare în primul rând prin educația sanitară (dr. Dorin Triff).

Cultura la nivel organizațional, pozitivă și puternică, de securitate și sănătate bazată pe incluziune, pe implicarea semnificativă a tuturor părților implicate și în primul rând a lucrătorilor, în îmbunătățirea securității și sănătății la locul de muncă deși uneori și în unele organizații, rămâne încă un deziderat, activitățile precum cea organizată de Inspectoratul Teritorial de Muncă Maramureș arată atât că participarea și dialogul social sunt soluția pentru o calitate superioară a culturii de securitate și sănătate în muncă la nivel organizațional dar și că acest inspectorat o aplică, o promovează și o sprijină și la nivelul organizațiilor socio-economice din județ.

Noutăți editoriale

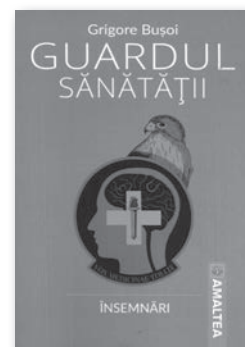
GUARDUL SĂNĂTĂȚII ÎNSEMNĂRI (GRIGORE BUȘOI)

Prof. Univ. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Cluj-Napoca

Domnul doctor Grigore Bușoi este unul dintre cei mai bine-cunoscuți medici români. Domnia sa a activat multe decenii pe ogorul arid al medicinei de familie, făcând să încolțească, acolo unde a semănat, rodul muncii și pasiunii sale. A avut rol decisiv în organizarea medicilor de familie din România și a fondat și condus decenii la rând Revista Medicală Română. Contribuțiile domniei sale la dezvoltarea Societății Medicilor de Familie/generaliști români sunt greu de enumerat. Un excelent practicant, dublat de un om de știință riguros, dar mai ales-foarte rar azi- de un enciclopedic om de cultură, Doctorul Bușoi a impulsionat domeniul său de activitate și a devenit un model pentru confracți.

Spre bucuria noastră. Domnia sa ne pune acum la dispoziție un tom de 550 pagini, excelent tipărit la Editura Amaltea a domnului Mihai Cristian Popescu. Intitulată atât emfatic *Guardul sănătății*, dar totodată modest *Însemnări*, cartea este un monumental legământ de credință al autorului față de profesia sa.

În această carte. Dr. Bușoi ne oferă informații despre propria biografie, împletite cu realizările sale de o viață în calitate de exponent și fondator organizațional al medicinei de familie românești privită în sens modern. Pe lângă acesta, cartea prezintă personalități din istoria medicinei românești, etape ale evoluției sale, observații clinice.

Ceea ce impresionează este propensiunea spre aforism dar și spre calambur. Autorul jonglează cu noțiunile, evocă fapte și trăiri, dezvăluie evenimente și detalii cunoscute de dumnealui sau de foarte puțini.

Structura cărții este următoarea: Capitolul 1: Interferențe în câmp medical; Capitolul 2: Desprinderi înnoitoare; Capitolul 3: Urme vibrante; Capitolul 4: Lauda seminței (ce aluzie la Blaga!); Capitolul 5: Armonii lirice; Capitolul 6: Sub lumina pentadei (fibră mistică a autorului transpare aici); Ilustrații.

Cartea este un adevărat regal, una dintre cele mai atractive lecturi de eseistică medicală pe care le-am parcurs în ultima vreme. Iar fotografiile anexate sunt deosebit de interesante și informative.

ACTUALITĂȚI ÎN PATOLOGIA FUNCȚIONALĂ DIGESTIVĂ (VASILE NEGREAN, TEODORA GABRIELA ALEXESCU)

Prof. Univ. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Cluj-Napoca

Domnul Conferențiar Vasile Negrean conduce de mai mulți ani Clinica Medicală IV (zisă și Spitalul CFR) din Cluj-Napoca, fiind un distins internist. Originile sale de la Negrești-Oaș, pe care i le trădează numele, l-au determinat ca de ani buni să organizeze acolo simpozioane de foarte bine apreciate de medicii participanți, mai ales medicii din zonă. Aceste manifestări le sunt foarte utile, pentru că aflați la marginea țării, medicii de acolo au dificultăți în a călători spre centrul țării sau în capitală la alte manifestări. Deci acțiunea conferențiarului Negrean este utilă atât confracților din zona lui de baștină, cât și altor medici din Cluj și din țară.

Totdeauna aceste simpozioane, adevărate școli de vară, se concretizează cu câte o carte. Am acum plăcerea să vă prezint volumul editat de dr. Negrean împreună cu colega sa mai tânără Teodora Alexescu, ce sintetizează lucrările celei de a XII-a ediții a Zilelor Medicale ale Țării Oașului din 29-31 iulie 2021.

Cartea se prezintă foarte atractiv și se întinde pe peste 100 pagini. Cuprinsul său include prezentări de tip up-to-date elaborate de lectorii de la acea manifestare,

Volumul se deschide cu o sinteză despre terapia intestinului iritabil, a profesorului Dumitrașcu Dan. Ureează capitole foarte interesante dedicate următoarelor entități patologice: Enteropatia diabetică (Vasile Negrean și colab.), Terapia microbiotei în intestinul iritabil (Olga Orasan și colab.), Esofagul Barrett (Alina Tanțău și colab.), Patologia funcțională digestivă la obezi (Teodora Alexescu și colab.), Manifestări digestive în bolile tiroidei (Nicoleta Leach și colab.), Afectarea cardiovasculară din hepatopatii (Adela Sitar-Tăut și colab.), Antibioticele în patologia funcțională digestivă (George Ciulei și colab.), Tulburări salivare în patologia digestivă (Diana Anușcă și colab.).

Rezultă o carte foarte utilă practicienilor, pe care o recomandăm nun doar rezidenților ci și specialiștilor.

Următoarea ediție: la anul!

AȘCHII DE VIAȚĂ DIN AMINTIRILE UNUI PSIHIATRU (VERESS ALBERT al II-lea)

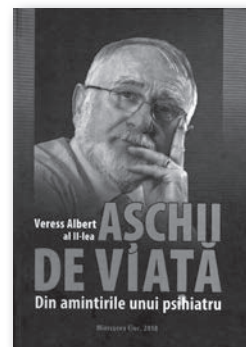
Prof. Univ. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Cluj-Napoca

Doctorul Albert Veress, căruia toți îi spun Berci, este un foarte cunoscut psihiatru secui. A fost mult timp șef de secție Psihiatrie la Spitalul Județean din Miercurea Ciuc, dar totodată unul dintre primii medici din țară care după Revoluție a lucrat și în cabinet privat. Meritul său, pentru care va rămâne definitiv în istoria medicinei românești este faptul că a inițiat Balintianismul în țara noastră. Învățând din Ungaria principiile Balintianismului, imediat ce a putut, adică după căderea comunismului, Berci a organizat Mișcarea Balint din România. A înființat Asociația Balint din România, a editat un Buletin cu apariție trimestrială, a organizat manifestări științifice de balintianism, a participat la congrese de psihosomatică, a organizat congrese de psihiatrie, a extins balintianismul în România și în Republica Moldova. Puțini oameni pot spune că au realizat în viață atâtea lucruri.

Reamintim că balintianismul este o tehnică pusă la punct de Michael Balint, elev al lui Freud, născut în Ungaria și emigrat din cauza nazismului tot în Anglia. Tehnica lui Balint permite punerea în discuție, în grupe de participanți, a unor cazuri dificile, pentru a obține recomandări și suport de la pairi. Tehnica este foarte utilă pentru medicii de familie și pentru cine lucrează cu situații dificile (pacienți adicți la droguri, delinvenți, încarcerați etc.) dar și pentru orice specialist. Prin balintianism se previne burn-out-ul.

Berci ne pune în față o carte autobiografică de mare sensibilitate.

Începe desigur cu nașterea și cu evocarea părinților, publicând și frumoase fotografii de epocă. Continuă cu alte capitole care descriu copilăria, anii de studiu, pasiunile extraprofesionale, precum îndelungatele drumeții prin Carpați.

Descrierea stagiului militar și al anilor de facultate trădează caracterul ludic, dar și sentimental al autorului. Foarte frumos descrie doctorul Veress și dezvoltarea sa profesională de psihiatru, culminând cu funcția de șef de secție psihiatrie la Spitalul Județean Miercurea Ciuc.

Realizarea sa principală, pentru care pot spune, va rămâne în memoria confrăților veșnic, este inițierea și dezvoltarea balintianismului în România. Aici și-a pus Dr Veress, ajutat de soția sa Eva, mulți ani din viață și multă energie. A reușit să creeze un grup activ de susținători, extins ulterior în toată țara și în Republica Moldova.

Cine a fost la simpozionale și conferințele Balint organizate de dumnealui, își va aminti toată viața de utilitatea și convivialitatea lor.

Deși mică de dimesniuni, dar cu o foarte frumoasă copertă cartonată, cartea **Așchii de viață** este de fapt o carte mare!

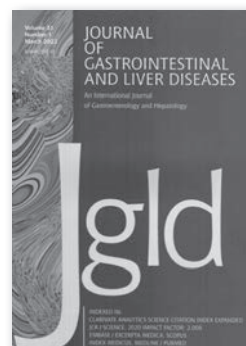
JOURNAL OF GASTROINTESTINAL AND LIVER DISEASES

Prof. Univ. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Cluj-Napoca

De foarte curând a apărut numărul pe martie 2022 al revistei Journal of Gastrointestinal and Liver Diseases. Este revista societăților românești de gastroenterologie, adică al Societății Române de Gastroenterologie și Hepatologie, al Societății Române de Endoscopie Digestivă, al Societății Române de Neurgastroenterologie, al Clubului Român de Crohn și Colită și al Asociației pentru Patologie Pancreatică din România.

Revista este acum la al 31-lea volum, fiind înființată imediat după revoluție la Cluj-Napoca de un grup care dorea să modernizeze și să internaționalizeze gastroenterologia românească. Imediat după căderea comunismului, a fost ales președinte al Societății Române de Gastroenterologie profesorul Dumitru Dumitrașcu, iar inițiativa unei reviste profesionale s-a născut firesc. Este marele merit al Acad. Prof. Monica Acalovschi de a fi creat, dezvoltat și perfecționat această revistă, care nu fără

dificultăți și schimbări a fost indexată în Medline, apoi în ISI (acum Clarivate Analytica). Revista este *free open access* și apare de 4 ori pe an, actualul redactor șef fiind Dan Dumitrașcu, ajutat foarte mult de dr. Lidia Ciobanu și de ceilalți membri ai biroului editorial.

Revista are cel mai mare factor de impact dintre revistele românești de medicină, iar în 2020 dintre toate revistele românești. Ulterior a fost întrecută de două reviste de matematică, dar tot are factorul de impact 2, cea mai bună clasificare între revistele noastre medicale.

Revista apare online și pe hârtie de foarte bună calitate, cu ilustrații color de înaltă fidelitate. Ea acoperă toate domeniile patologiei digestive și publică articole de cercetare, referate de actualități, meta-analize, scrisori la editori, imagini interesante, iar mai rar, editoriale și prezentări de caz.

Diverse

VIZIUNEA EMINESCIANĂ ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII PUBLICE (II)

Dr. Valeriu Lupu, Vaslui

(Continuarea din numărul anterior.)

Posibilitățile medicale ale timpului

Eminescu cunoștea foarte bine posibilitățile medicinei acelor vremuri „ce s-ajute terapia, arta de a vindeca, care din antichitate până azi mai nu a făcut progrese contra rezultatelor administrației” și se întreabă retoric:

- cu clistirul se reduc dărilor? Se fac oamenii stăpâni pe echivalentul muncii lor?;
- blasturul va desființa echiritul pe găște și găini?;
- decocturile vor face pe zevzechidis român și pe pehli-vanoglu patriot?;
- hidratele, acidurile, oxidele vor reda poporului românesc buna lui stare materială, trezia morală, priceperea și vioiciunea?

Reaua întocmire a societății, pe care Eminescu o scoate în evidență în majoritatea articolelor sale, capătă accente extrem de dure în articolul „Criminali nu culpabili” („*Timbul*”, 13 febr. 1882), când face precizarea că: „spitaluri trebuie să se facă la sate, abia s-au înființat câteva și nu mai ajungea paturile. Da, ați transformat țara într-un spital” și conchide ironic că ar fi nevoie de trei tipuri de spitale: „pentru bolnavii morali, pentru bolnavii psihici și pentru jertfele politicii voastre economice și sociale”.

Ceea ce, în lumea medicală a acelor vremuri, se încerca să se impune drept cauzalitate în determinismul bolilor (prin corifeii cercetării științifice medicale; Iacob Felix, Victor Babeș, Nicolae Paulescu, Gheorghe Marinescu etc.), Eminescu demonstrează cu argumente de netăgăduit prin cauzalitatea fenomenelor sociale, comparându-le în evoluția istorică și prezentând remedii, nu fără ironie, atunci când se referă la posibilitățile medicinei timpului său. Ori de câte ori abordează problema sănătății, îngrijorarea sa se reflectă în perspectiva sumbră a evoluției poporului român, ca de altfel orice altă temă cu impact asupra realităților românești.

Această perpetuă îngrijorare se regăsește până și în ultimul său articol Formă și fond publicat în „*Fântâna Blanduziei*” la 11 decembrie 1888. Coloana de forță a acestui articol rezidă în motivele pentru care populația românească scade și modul în care ar trebui introduse normele civilizației europene. Primul aspect îl vede la modul dezastruos, pentru că din analiza demografică rezultă că mortalitatea autohtonilor depășește natalitatea, golurile de populație sunt completate de imigranți, a căror date demografice sunt exact invers, de unde și sporul lor natural pozitiv.

Cauza principală a sporului negativ – în opinia analistului Eminescu – este risipa de muncă cu foloase reduse, ce duce la epuizarea fizică și uzura biologică a autohtonilor, la bolile endemice și izbucnirile epidemice care decimează populația. Boli ca: pelagra (carența în vitamina PP), in-

toxicia palustră (malaria sau frigurile de baltă), angina (difteria) și vărsatul (variola) sunt datorate „influenței pernicioase asupra sănătății populației pe care o prezintă mlaștinile, locuințele insalubre și neerate, hrana proastă și munca excesivă”: „Așa că înainte de a introduce forme noi ale civilizației ar trebui dat un atac eroic asupra cauzelor care produc degenerarea și diminuarea populațională. Introducerea normelor civilizatoare ar trebui să se facă încetul cu încetul și cu stăruință prin cultură, această plantă exotică se va aclimatiza și din cosmopolită va deveni națională”. (Formă și fond – „*Fântâna Blanduziei*”, decembrie 1888). Așadar reforma este necesară pentru ridicarea stării igienice și materială a cultivatorilor – mai spune Eminescu și încheie – pentru aceasta interesul general ar trebui să nu ni se pară ca o utopie.

Aceste realități și previziuni aveau să devină de-a dreptul dramatice, imediat după primul război mondial, când cauzele intuite de Eminescu vor adânci criza în care se afla poporul român, chiar dacă reușise să-și împlinească visul istoric în privința perimetrului geografic național. Pentru a ilustra acest lucru vom folosi materialul publicat de Emil D.B. Vasiliu în 1922 intitulat „*Situația demografică a României: cauze, urmări, remedii*”. Această lucrare monumentală apărută la editura „*Cartea Românească*” din Cluj, este o frescă cât se poate de realistă și dramatică a situației demografice în care se afla România reîntregită.

Cine are curiozitatea și răbdarea să parcurgă acest studiu demografic va vedea că ceea ce Eminescu, în intuiția lui genială, prevedea în anii '70-'80 ai secolului al XIX-lea, se va regăsi aproape cu precizie matematică, pentru că studiul depășește perimetrul strict al științei demografice și plasează realitățile vremii într-o perspectivă economico-socială, socio-politică și socio-culturală. Bazându-se pe datele recensământului din 1919, acest studiu arată, fără echivoc, că distribuția populației României este într-un puternic dezechilibru demografic, cu consecințe imediate și pe termen lung extrem de primejdioase. Cele mai afectate provincii erau: Bucovina, Basarabia, Moldova, Transilvania și Dobrogea.

Două aspecte, care îngrijorau acea generație, sunt consemnate ca extrem de nefavorabile: natalitatea și mortalitatea, cu excedentul natural negativ, net în defavoarea populației autohtone, ajungând de-a lungul timpului ca ponderea acesteia în structura demografică a orașelor de pildă, să fie de numai 28%. La acest procent este ușor de înțeles care era gradul de participare a românilor la treburile obștești, administrație publică, meșteșuguri, comerț, servicii etc., având în vedere rolul orașelor în coordonarea activităților socio-economice, politico-administrative și cultural-educative, la scară locală, provincială și națională. Chiar și în mediul rural, care în acele vremuri constituia habitatul natural al populației românești, sporul natural, deși pozitiv, este mai mic decât al alogenilor. Însăși structura etnică a tineretului studios din licee sau universități,

era net în defavoarea tineretului românesc, îndeosebi în orașele transilvane, moldave, basarabene și bucovinene.

Statisticile vremii sunt tulburătoare sub aspect demografic, pentru că au scos pentru prima dată în evidență drama românilor din provinciile ocupate, supuse de-a lungul timpului unui proces sistematic de deznaționalizare – Basarabia, Bucovina, Transilvania – la care se adăuga migrația a sute de mii de evrei din imperiul rus și imperiul austro-ungar, de-a lungul unui secol, cu consecințe dramatice asupra echilibrului demografic, aspecte pe care corifeii culturii noastre: Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Vasile Conta etc., le semnalau cu vehemența disperării, în ideea de a trezi oamenii politici la realitate.

Cu acuratețea omului de știință, Emil Vasiliu trece la dezbătutarea cauzelor, pentru că numai așa – spune el – se pot găsi remediile necesare. Coincidența cu viziunea eminesciană, afirmată public la vremea sa este izbitoare, atât sub aspectul cauzelor cu urmările lor, cât și sub aspectul remediilor posibile. Pe primul plan sunt situate cauzele istorice, care au făcut ca diferitele ținuturi românești să fie supuse deznaționalizării de către puterile care vremelnice le stăpâneau. Acest deziderat se realiza îndeosebi prin pârghii economico-sociale, tutelate și susținute de statul cu pricina, constând în acordarea de privilegii etnicilor în cauză: scutire de dări și impozite, facilități fiscale, susținere financiară, pământ, biserici și școli la țară, iar la oraș privilegii pentru funcționari, negustori, meseriași și profesioniști. Un exemplu izbitor este faptul că, până în 1848, de pildă, românii din Transilvania nu aveau voie să se așeze în orașe.

Cu același scop erau și măsurile de ordin politico-religios, inițiate și susținute de aceleași state în cauză, constând în acțiuni iredentiste ale minorităților bine organizate, intoleranță religioasă, care, printre altele, împiedicau asimilarea și încurajau tot felul de acțiuni îndeosebi economice, desigur în defavoarea populației autohtone. La acea vreme, aceste atitudini erau susținute de legi civile, economice și administrative aplicate cu perseverență și mai mult, chiar după reconfigurarea teritorială, fostele state ocupante mențineau aceeași tendință. Urmările nu au încetat să apară, afectându-l cu precădere țărănul român, pe care Eminescu îl deplângea cu atâta durere.

Măsurile de ordin economic erau cele mai dezastruoase, pentru că afectau direct starea și posibilitățile materiale ale populației. Pierderea proprietății și în egală măsură a mijloacelor de producție, înstrăinarea avuției naționale, toate au condus la pauperizarea populației, transformând-o în forță de muncă ieftină, împinsă sistematic la periferia vieții sociale, politice și culturale.

Dincolo de înstrăinarea continuă a industriei, comerțului și finanțelor, nici proprietatea agricolă nu a rămas neatinsă. Sistemul vânzării și mai ales a arendărilor a luat amploare, așa încât aproape jumătate din marile proprietăți erau preluate de arendași, care nu urmăreau decât profitul și dezbinarea (vezi răscoala din 1907 – versiunea Paulescu), pentru care nu se sfiu, după cum spunea Eminescu: „să biciuiască pe țărani, să înjuge fetele la plug, să-i scuipe pe moșnegi în gură și să-i țină cu fața deasupra focului” (Spitalele rurale – ”Timpul”, 20 august 1881).

În acest context, circulația bunurilor aducătoare de profit ocolea populația autohtonă, realizând un circuit vicios, din ce în ce mai de nepătruns și cu direcții necunoscute, sărăcind țara și pe locuitorii ei.

În domeniul cultural situația nu putea fi alta, pentru că fenomenul cultural urmează celui economic, se dezvoltă la orașe unde se concentrează valorile culturale și creațiile de artă.

Cum ponderea globală a populației autohtone nu depășea 28% (ca și puterea ei economică, de altfel), este ușor de înțeles direcțiile culturii, tipul manifestărilor culturale și impactul lor asupra vieții sociale. Sub acest aspect, erau zone urbane unde mișcarea culturală românească era sistematic boicotată, dezvoltarea tradițiilor autohtone serios afectate, context în care instituțiile de creație și producție artistică supraviețuiau cu mare dificultate.

Învățământul universitar, de la structura efectivului de studenți până la structura stafului universitar, era net în defavoarea populației autohtone, cel puțin în Moldova, Basarabia și Bucovina.

Domenii profesionale ca: avocatura, medicina, farmaciile, micul comerț și brânșa inginerescă, erau aproape exclusiv în mâinile minoritarilor. Autohtonii nu se mai regăseau decât în parte în: administrație, armată, ordine publică, lucrările de stat în domeniul căilor ferate, drumurilor și podurilor.

Concluziile acestui monumental document, privit prin prisma timpului, sunt de-a dreptul sumbre, așa cum prevedea Eminescu în numeroasele sale atitudini publice, iar remediile erau greu de aplicat pentru că „răul deja instalat a prins rădăcini adânci și este capabil să paralizeze orice inițiativă prin mijlocirea banului și a traficului de influență”.

Impactul structurii demografice asupra unității și sănătății poporului

Toate aceste aspecte se vor reflecta la modul cel mai dramatic în domeniul politic și social, zdruncinând eșafodul cel mai solid, pe care o națiune și-l poate crea în perimetrul său geografic și anume: unitatea și sănătatea. Unitatea – profund zdruncinată tocmai prin diversitatea de idei, acțiuni, tendințe pe care o structură demografică în continuă degradare o oferă, iar sănătatea – prin discriminarea economică, culturală și socială, cu urmările lor imediate; marginalizarea populației autohtone și precaritatea stării ei materiale. Pentru edificare asupra realităților acelor vremuri, cititorul este invitat să lectureze fulminantul discurs rostit în parlamentul României în 1879, de marele nostru cugetător Vasile Conta. Va avea, astfel, o frescă cât se poate de realistă a ceea ce descria și deplângea Eminescu.

În acest context, cel mai eficace instrument în cunoașterea realităților unui timp dat este urmărirea statistică a mișcării demografice în structurile sociale, economice, administrative, culturale, profesionale, etnice, confesionale și politice. Cei investiți vremelnice cu conducerea și reprezentarea administrativă a statului, ar trebui să aibă pe biroul lor de lucru datele statistice privind dinamica social economică, ilustrată cel mai bine prin structura demografică.

Este locul să amintim aici spusesele profetice ale marelui om de stat; Petre S. Aurelian (prim ministru în perioada 1896-1897), care la începutul secolului al XX-lea, când România se confrunta cu probleme demografice majore, spunea: „Pentru noi Românii în particular cestiunea populației este o cestiune de existență și mărime națională. A favoriza prosperitatea economică și a neglija înmulțirea populației este ca și cum am lucra pentru o grădină până

ce fructele au ajuns la maturitate rămânând ca alții, iar nu noi, să se folosească de dânsule” În aceste condiții, este ușor de înțeles, care putea fi structura formațiunilor politice și implicit a structurilor politico-administrative formate din orășeni aleși prin sufragiu universal, dintr-o populație în care autohtonii nu reprezentau în medie decât 28%. În acest context, orice remediu s-ar fi dorit, implementarea lui ar fi devenit o problemă extrem de grea, așa cum avea să se întâmple în perioada interbelică, când neajunsurile sociale au dus la o explozie din partea sâmburelui vital al națiunii – tineretul – care a înțeles foarte bine ponderea dreptului natural, în apărarea caruia s-a ridicat și a pățit amarnic. (Valeriu Lupu – Generația tânără în istoria neamului, Pagini Medicale Bârlădene, nr. 20).

Statul este chemat aici să intervină viguros, în numele interesului național și a sentimentului național, noțiuni și atitudini pe care trebuie să le cultive cu toată forța și tenacitatea, pentru că diversitatea de opinii rezultată din această structură demografică nefavorabilă, ocult subminat și întreținută de o mass-media – de cele mai multe ori aservită unor interese străine – ce abate sistematic atenția de la problemele vitale ale națiunii.

Declinul demografic, atât de evident în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, avea, prin urmare, puternice cauze economice, care se repercutau dezastruos asupra stării de sănătate a populației. Mortalitatea generală mare în mediul urban și destul de mare în mediul rural, mortalitate infantilă dezastruoasă, cu repercusiuni grave asupra sporului natural și speranței de viață la naștere, erau principalele consecințe. De aceea Eminescu insistă cu atâta putere asupra cauzelor economico-sociale, a căror îmbunătățire prin riguroase măsuri politico-administrative pot face incomparabil mai mult decât orice sistem sanitar.

Din nefericire, parte din neajunsurile semnalate de Eminescu, în domeniul sănătății publice din timpul său, aveau să se regăsească cu dramatice consecințe în perioada interbelică și încep să se regăsească în vremurile noastre, atât în ceea ce privește mediul economico-social și politico-administrativ, cât și în domeniul sănătății publice. Mediul economico-social, prin polarizarea aberantă a bunurilor materiale, privatizările păguboase și interesate, fuga de capital și șomaj, distrugerea efectivă a agriculturii și sărăcirea populației rurale (jumătate din populația țării), cu întoarcerea la economia domestică de subzistență, un sistem financiar-bancar aservit aproape în întregime finanței internaționale, resurse energetice și bogății naturale devalizate și vândute fără discernământ și de o manieră sălbatică, sunt aspecte care nu pot să nu aibă un impact negativ asupra societății românești în ansamblu. Supusă permanent unor reforme care nu se mai termină și silită să găsească mijloace de supraviețuire în străinătate, peste patru milioane de români au trebuit să aleagă calea emigrării, părăsind vatra străbună, pentru munci nu tocmai onorabile, parte dintre ei pierzându-se definitiv prin asimilare în populațiile în rândul cărora sunt nevoiți să trăiască.

Mediul politic, la rândul său, nu cred să se deosebească astăzi cu ceva față de demagogia populistă a acelor vremuri, criticată atât de vehement și oportun de Eminescu și Caragiale, ca să nu mai vorbim de birocrăția administrativă excesivă astăzi, care seamănă leit cu acel „plebs scribax” eminescian, format din postulanți și cumularzi care consumă fără să producă, desconsiderând poporul pe spatele căruia trăiește.

Realitate și reformă din perspectiva timpului

În sistemul sanitar reforma, începută încă din ultimul deceniu al secolului trecut, a condus la situația de astăzi: subfinanțare, ineficiență, discriminare, desconsiderare salarială și civică, dotare preferențială, oprobriu public printr-o mass-media ignorantă, incultă și coruptă. Chiar dacă astăzi, morbiditatea s-a schimbat radical – majoritatea bolilor devastatoare de altădată astăzi fiind istorie – nevoia de asistență medicală nu s-a redus, ci din contra, a crescut sub aspectul eficienței dorite, performanței și pretențiilor populației de astăzi.

Într-o țară în care jumătate din populație trăiește în mediul rural, care încă păstrează structura arhaică subzistând dintr-o economie domestică, reforma din sănătate trebuia adaptată acestor realități. Greșeala fundamentală a reformei asistenței primare a fost desființarea teritorializării și transformarea ei într-un bussines de listă, despărțind astfel pacientul de specificul mediului și comunității în care trăiește. În plus, lista medicului – după care se face admiterea cetățenilor în sistem – are caracter selectiv și discriminatoriu, o parte a populației fiind lăsată numai pe seama asistenței de urgență sau chiar în afara sistemului. A doua greșeală majoră este privarea aceleiași populații de asistență spitalicească, prin desființarea spitalelor rurale și orășenești, justificându-se gestul prin ineficiența acestora.

Pentru responsabilii din sistem și diriguitorii norodului, o întrebare de bun simț se impune: de când dreptul fundamental la sănătate – și de ce nu, la viață – a ajuns să fie plasat în sfera principiilor economiei de piață, în care acest drept se transformă în cost-eficiență și chiar cost-profit? Pretenția performanței este o invenție diabolică demnă de numeroșii neaveniți, care își dau cu părerea despre sistem fără să-l înțeleagă, între care, din nefericire, chiar și unii oficiali ai sistemului, cum ar fi: ministrul sănătății, subsecretarul de stat și președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate. Aceștia nu știu sau au uitat că 70-80% din patologie se rezolvă cu cheltuieli minime și în unități cu dotare medie, de tipul unui spital orășenesc sau rural, la îndemâna omului sărac, uitat de lume în cătunele și satele patriei. Uitat, de asemenea, de binefacerile civilizației și în egală măsură neînțelese de cei care conduc din birou și pentru care nu are nici o importanță dacă o boală se tratează cu 100 lei/zi, în condiții normale, sau cu 1000 lei/zi în unități performante, ultradotată și cu condiții hoteliere deosebite, absolut neavenite și inutile pentru omul în suferință și patologia curentă.

Pentru edificare i-aș invita pe acești „reformiști” să arunce o privire în ograda sistemului de sănătate britanic. Vor avea surpriza să constate că, spitalele comunitare – construite în perioada victoriană – sunt funcționale și astăzi, cu dotare corespunzătoare (chiar pentru intervenții chirurgicale mici și medii), unde echipe de specialiști se deplasează și acordă asistență medicală de specialitate populației arondate, fără să mai fie nevoie de taximetria medicală a domnului Raed Arafat, sau de eficiența și ultraperformanța pe care niște birocrăți, demni de eticheta eminesciană de „plebs scribax”, și-o imaginează, fără să-i înțeleagă sensul și esența.

Legat de modul de a introduce reforme în viața economico-socială, mă văd nevoit să revin din nou la ceea ce Eminescu condamna în mod hotărât, când se referea la introducerea rapidă a acestora – după o analiză a cauzelor care afectează evoluția demografică a populației autohtone – „experiența a dovedit că introducerea de reforme lip-

site de cuprins (conținut, n.n.) sunt departe de a prezenta o compensațiune exactă a sacrificiilor pe care le cere înființarea, că poporul sărăcește prin risipa de muncă cu totul disproporționată cu foloasele ce le poate culege din aceste inovațiuni. A fost dar natural ca în urma acestei extenuații de putere multe rele (boli. n.n.) endemice și altele de caracter epidemic să decimeze populațiunile (...)"

Prudența eminesciană este și mai evidentă când spune: „nepotrivate vor fi fost pentru noi înaintatele forme ale civilizațiunii pripite introduse ca o plantă exotică pe pământul nostru, dar cu încetul cultura se va aclimatiza și din cosmopolită va deveni națională” „Ar trebui în sfârșit – mai spune Eminescu – a se da un atac eroic asupra cauzelor care produc degenerarea și diminuarea populațiunilor, ar trebui ca interesul general să nu ni se pară o utopie, o acțiune zadarnică sau o idee nerealizabilă”, „Nu numai reforma legilor agrare e necesară pentru ridicarea stării igienice și materiale a cultivatorilor, ci o serie de măsuri bine și înțelept chibzuite care să ție seama de toate neajunsurile populațiunii”. Bineînțeles că în aceste măsuri se regăsea și sănătatea. Este o dovadă că Eminescu în toți anii suferinței sale a fost în contact cu realitatea, chiar dacă numai episodic, în lungile sale perioade de luciditate.

Ideile din citatele de mai sus, atât de actuale și astăzi, Eminescu le așternea pe hârtie în articolul „Formă și fond” publicat ca editorial la 11 decembrie 1888, în revista „Fântâna Blanduziei”. Sunt idei de o clarviziune genială, pe care poetul le prezenta public după ieșirea dintr-o perioadă critică a existenței sale, greșit și tendențios etichetată ca perioada „marii întunecimi”, pe care mulți exegeți, critici și eminescologi, cu pretenții s-au grăbit să o susțină, sau încă mai susțin (împotriva a tot ce știința medicală a demonstrat ulterior), că ar aparține patologiei luetice (active, sechelare sau congenitale), presupusă de limitele medicale ale timpului în care a trăit artizanul culturii noastre. Jenant și descalificator pentru cei care mai susțin astăzi o asemenea aberație medicală istorică, pentru că-i aruncă fără echivoc pe tărâmul ignoranței și a relei credințe.

Desigur, astăzi patologia nu mai are structura și implicațiile de altă dată, dar asta nu înseamnă că nu ridică probleme de asistență medicală, care fac parte din viața socială a oricărei comunități. Răsunetul nivelului socio-economic asupra sănătății publice este la fel de vizibil și astăzi la nivelul indicatorilor demografici. Natalitatea și mortalitatea s-au modificat de așa natură, încât sporul natural al populației a devenit din nou negativ, ca în marile perioade de restriște din istoria noastră. Golurile demografice, care în vremea lui Eminescu – și după – erau umplute prin imigrări masive, astăzi aceleași goluri se adâncesc prin emigrări masive, desigur, în căutarea bunăstării materiale.

Paradoxul zilelor noastre este setea de reforme, care nu se mai termină din anii 90 încoace, încalcându-se un principiu elementar, sau mai bine zis, inversând datele problemei. Reforma nu devine o necesitate ca urmare a dezvoltării economice, ci este făcută în speranța obținerii performanței economice, îmbrăcând în unele domenii, printre care și în sănătate, caracterul pripit, neavenit și păgubos, de care vorbea Eminescu.

Revenind la gândirea eminesciană în domeniul sănătății publice nu se poate să nu realizăm că problemele de fond rămân aceleași, desigur raportate la realitățile zilelor noastre. Este o realitate care s-a vădit cu asupra de măsură cu ocazia actualei pandemii în care SARS CoV 2 a găsit un

teren propice de dezvoltare nestingherită tocmai datorită lipsei de prevedere, ignoranței și incoerenței celor cu responsabilități în domeniu la care s-a adăugat și imixtiunea neaveniților într-o zonă atât de vulnerabilă a existenței umane cum este sănătatea publică. Nu vom face mai mult decât să punctăm în treacăt, pentru că dezvoltarea lor am făcut-o în mai multe materiale publicate în ultimii doi ani (“Pandemia cu coronavirus și sistemul medico-sanitar”, “Epoca coronavirus și bioetica”, “Pandemia cu coronavirus – între precauție și prudență” în *Istorie, Spiritualitate și Cultură Românească*, Ed Magic Print 2021). Prima greșală a fost desființarea teritorializării asistenței primare prin desființarea circumscripțiilor sanitare cu dispensarele lor medicale, ce conțineau în structura lor și un nucleu antiepidemic format din asistent de igienă, ofițer sanitar și dezinfectant. Ori adevărata luptă antiepidemică se dă la nivel de focar, cu structuri antiepidemice specializate și nu cu ordine militare și intervenții polițienești.

A doua mare greșală a fost implicarea rețelei spitalicești și a asistenței de urgență prespitalicești (ambulanta și serviciile UPU și CPU) care s-a dovedit un adevărat fiasco, atât ca posibilitate de rezolvare cât și ca rezultate concrete pentru toate statele europene, inclusiv țara noastră, pentru că au fost depășite peste tot prin preluarea unor atribuții care nu le revin cum au fost spitalizările nejustificate, testările la domiciliu prin serviciile de urgență și implicit eludarea asistenței primare. De asemenea, eludarea voită a experienței istorice în materie de epidemie sau pandemie a fost la rândul ei o gravă greșală întrucât, în condițiile societății moderne carantina a devenit iluzorie atunci când depășește limitele focarului, masca este total ineficientă pentru că nu îl protejează pe cel care o poartă ci pe cel din proximitate, mai mult, reprezintă un pericol prin bariera mecanică pe care o realizează prin scăderea concentrației de oxigen în zona schimburilor alveolo-capilare, ca să nu mai vorbim de riscul biologic prin autocontaminare și intercontaminare. La rândul ei, distanțarea fizică este și mai greu de realizat având în vedere aglomerările urbane, interdependența economică și socială în condițiile circulației persoanelor și bunurilor a căror sistare ar duce cu pași repezi la colaps economic și agitație socială cum s-a și întâmplat de altfel pe alocuri.

Epidemiologii experimentați le-ar fi spus guvernanților ca și responsabililor din sistem că evoluția pandemică actuală nu va ieși din tiparul marilor pandemii cum a fost gripa Hong-Kong de pildă (1968-1971) care, cu tot vaccinul descoperit în 1969, va continua încă doi ani, pentru că virusul pentru a supraviețui va realiza mutații noi așa cum se întâmplă și astăzi în pandemia cu SARS CoV2, când ultima variantă (Omicron) pentru ași menține contagiozitatea și-a adjudecat peste 50 de mutații, în timp ce patogenitatea s-a redus la nivelul unei viroze banale, semn că pandemia se apropie de sfârșit, toate acestea în pofida persistenței autorităților și massmediei în a menține și impune noi restricții. Și atunci te întrebi ce este? Ignoranță? sau conspirație.

Le-ar fi spus de asemenea că esența activității antiepidemice constă în lupta în focar și că rezolvarea este la nivelul asistenței medicale primare (dacă aceasta are și acoperire teritorială) și nu la nivelul asistenței spitalicești sau de urgență care s-ar fi limitat la cazurile severe sau cu risc, fără să blocheze un sistem medical pentru patologia curentă.

Și atunci, din nou citându-l pe Eminescu, putem spune la fel de oportun și astăzi: „aceste rele strigătoare la cer guvernanții le lecuiesc cu decoct de mușețel? Ridicol”.

BINOMUL INIMĂ-MINTE ÎN POEZIA EMINESCIANĂ

Prof. Univ. Dr. Dana Baran, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Iași

Inima, miezul ființei raționale și volitive. Civilizațiile străvechi au privit întotdeauna inima ca pe un sediu al suflului vital, al afectivității și emoțiilor, dar, totodată, al verbului făuritor, al rațiunii și înțelepciunii, aflate în comunicare cu energiile Universului. În absența Logosului, inima și intelectul ar avea slabe șanse de comunicare și comuniune. Așa s-a întâmplat în antichitate în Egipt, Iudeea, India, China, Grecia, în Mexicul pre-columbian, așa apare tandemul inimă – minte în creștinism. În ebraică, de exemplu, inima („lev” sau „levav”) denumește centrul gândirii și vieții spirituale. Poate pentru că inima se referă nemijlocit la afecte ce stimulează gândirea, însă în ebraică se referă și la mintea și gândurile cuiva, la mișcare interioară, bătăile inimii fiind uneori dependente de simțire. Când inima rămâne inertă, moartea se instalează. Inima s-a consacrat de aceea ca metaforă a vieții însăși.

Dumnezeul iudeo-creștin caută la *inima* omului, inima se îndurerează pentru păcatele ei și între fericiți vor fi „cei curați cu inima ... căci aceștia vor vedea pe Dumnezeu”.

Inima, pars pro toto la Eminescu. Strânsa conexiune inimă-minte apare definitorie deopotrivă în creația lui Mihai Eminescu, intelectual cu o inteligență ascuțită și cultivată, om de litere cu o sensibilitate nuanțată și profundă. Rostire a unei adânci analize a propriilor trăiri ale poetului, a propriilor fapte de viață, creația eminesciană decantează, într-un mod paradigmatic, odată cu drama personală a autorului, neîmplinirea dureroasă a semenilor, fie ca sferiere prometeică, fie ca jertfelnicie hristică.

În confruntarea continuă dintre idealurile gândului etern, pe care Eminescu, asemenea omului în general, le împarte cu Divinitatea, și pasiunile veșnice ale inimii, pe care artistul, asemenea Demiurgului, le împarte cu Umanitatea, se limpezește mereu chipul unei aceleiași ființe lăuntrice existente în toți și în toate, ce determină „persoana”, masca exteriorizată a fiecăruia, „lămurită” prin dinamica arhetipurilor culturale ale visării în abisul gândirii, care, în starea de veghe, conduce la revelația lucrătoare a rostului individual.

Mimesisul și katharsisul inimii. Aidoma contemporanilor săi, grație operei lui Eminescu și noi, epigonii, putem deveni, rând pe rând, părtași operelor lui Horațiu, Ovidiu, Shakespeare, Goethe, Schiller, Lenau sau Hugo; filosofiei lui Schopenhauer ori Fichte, dar deopotrivă cosmogoniei din Rig Veda, avatarurilor Daciei mitico-magice, ale Geției zânei Dochii, a eroilor Sarmis, Brigbelu, Tomiris; „panorama deșertăciunilor” aduce în memorie destinul vechiului Egipt, al Greciei și Romei Antice, al zeilor nordici, al regatelor lui Odin și al Valhalei; ne trece prin ochii minții și intuiția inimii poveștile Șeherezadei, barocul spaniol, dar și confruntările spiritului revoluționar francez; însoțim înfruntarea modernă dintre îngeri și demoni, împărați și proletari, Venere și Madone; ne raportăm, uneori, la măsura unui „antropomorfism filogenetic” ori a unui darwinism social, iar, alteori, la etalonul Iluminării lui Shakyamuni, ori al jucăușului floral Kamamdeva, al legilor lui Iehova, Zamolxe ori suferințelor lui Christ.

Urmărind calea Luceafărului, călătorim în stele pe mreața de văpaie a Lunii, rătăcim prin codri seculari, peste la-

curi încărcate cu flori de nufăr, pătrundem în fantasmatiche castele singuratiche, cățarate pe stânci prăvălate în mare ori revenim în zbuciumata și, totuși, victorioasă istorie a țării, în bogăția de basm și de eres ce o învăluie, pentru a afla, în durata unei clipe, cine suntem, cine am fost sau cine ar trebui să fim. Ne definim, astfel, grație Logosului, între real și oniric, printr-un perpetuu și necesar balans al alterității multiple și al identității polimorfe a sinelui, între trecut, prezent, viitor și eternitate, printr-o decantare edificatoare și o neconținută gâlceavă a trupului cu sufletul, a minții cu inima, a divinului schimbător cu demoniacul «geniu al desperării» sau doar cu laicitatea zilei.

Identitate și alteritate. În măsură să sincronizeze microcosmosul uman, sinele – jumătate sacru, jumătate profan –, la macrocosmosul ambiental al Creației – oglindă, supraeu ori alter ego cu care se confruntă, în care se contemplă și din care își reîmprospătează esența, inima-suflet devine nodul vital al ființei, legat organic la funcțiile creierului – minte, pe măsură ce acestea își descoperă valențele diferențiat specifice în coordonarea gândului-verb, afectului, dorinței și faptei. Binomul minte – inimă se impune, astfel, ca axul în jurul căruia se formează conștiința actantă și se revelează adâncul făpturii umane, arhetipul său, sinele divin, eul fantasmatic, identitatea în alteritatea multiplă a unei personalități polimorfe. În această perspectivă, „coborârea minții în inimă” alternează cu „înălțarea inimii în minte”, animând gândul și modulând simțirea, inducând fiorul, antrenând acțiunea.

Emoția se visceralizează, iar cogniția o dirijează. Memoria afectivă și memoria faptică se intercondiționează, evocându-se reciproc. Întotdeauna, după celebra formulare a lui Blaise Pascal, „inima are rațiunile ei, pe care rațiunea nu le cunoaște”, dar încearcă să le individualizeze ori elaboreze circumstanțial.

Logos, limbă, limbaj. Or, în tot acest excurs poetic-filosofic al rațiunii sensibile, ideea mintală se răsfrânge în inima emoțională, iar pasiunea cardiacă se reglează prin controlul cerebral. Expresii intrate în limbajul curent, inclusiv în limba română, reliefează același aspect: a avea inima de a face... ori a face un lucru din/cu toată inima, a avea inimă de piatră/**împietrită sau inimă onestă**, a fi bun la inimă, a-și face inimă rea, a-și lua inima în dinți, a pune la inimă, a i se rupe inima de durere, a-și deschide inima, inimă-naripată, a avea sus inimile sau inima smerită etc.: acțiuni ce omul «...aprobă căci în minte-i /Și în inima-i ești tu», guvernează aceeași forță, același principiu, aceeași pasiune («Minte și inimă»). «Atunci lumea cea gândită pentru noi avea ființă, .../. Azi abia vedem ce stearpă și ce aspră cale este /Cea ce poate să convie unei inime oneste». „Inima” este așadar spațiul interior esențial, „miezul” oricărei lumi, a sufletului, ideii, ca și a impulsului organic primar.

Inima – liră, inima-templu-altar, inima – tablă a legii divine, inima-iesle, inima-suflet-pasăre, inima – potir, inima – ceas al vremilor ori palimpsest – revine ca *leitmotiv* și în creația eminesciană. Avatarurile sufletului – arheu se dezvăluie, în *magna opera* a poetului, într-o alchimie a durerii, renăscând ființa din cenușa arderii de tot, atunci

când Atman se recunoaște ca însuși Brahman: „Tat twam asi” («Aceasta ești tu»).

Metafora eminesciană. «Spusa» vizionarilor înaintași «era sântă și frumoasă, / Căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă», («Epigonii»); în inimă poetul caută adevărul – «E menirea-mi: adevărul. Numa-n inima-mi să-l caut» («De vorbiți mă fac că n-aud»); în inima sa «tristă ce n-are mângâiere e sufletul» său «ce arde de dor nemărginit» («Din străinătate»); inima «este o rădăcină uscată», iar «gândirea ... o toamnă ca gândul unui mort» («Cum universu-n stele»); unii, cu mintea «de patimi îmbătută/De-al patimilor dor», cu mintea «ucisă de orgie,/ Și putredă de spasmuri, și arsă de beție/Și seacă de amor. (...) Nu pot ca să aprinză o singură scânteie/În sufletu-n ghețat»; poetul *singur* stă și *caută*, «ca uliul care cată./ În inima junimii de viața-i dezbrăcată./Un stârv spre-a-l sfâșia» («Junii corupți»); «mintea ... e seacă, gândul netot, pustiul arde-n inima... beată» («Amicului F. I.»); inima femeii, uneori, «stearpă, rece și cu suflet de venin», poate, însă, din nou «zdrobi și frânge apostata inimă» a artistului; apare precum o fecioară cu «suflet sânt ca rugăciunea, pe când inima bacantei e spasmodic, lung delir» («Venere și Madonă»); stă în «inimi speranța de răsplată», mărirea «ațăță inima», «al lumii-ntregul sâmbur, dorința și mărirea în inima oricărui i-ascuns și trăitor» («Împărat și proletar»); inima pustie «bate ca și caruil încet într-un sicriu» («Melancolie»); «inima creștea de dorul...» («Făt-Frumos din tei»); «o inimă fecioară mândru idol» își alege, «răpire minții»; «inima crește de un dor, de-o dulce jale», «zvâcnește tare, viața... parcă se răpune», «Inimă fără de nădejde, suflete bătut de gând» «toți cu inime ușoare...» («Călin – file din poveste»), ori «se împle de un farmec dureros»; «de-o durere, de-o dulceță, pieptul, inima... se strânge» («Povestea teiului») și se liniștește doar la apropierea iubitei, precum la «răsărirea stelei în tăcere» («Sonete»); alteori, pe inimă se pune o neagră pată, tristețe adâncă, venind parcă din moarte, «Pe inima sa poartă de-atunci o neagră pată/Iară pe frunte poartă coroana de oțel», «A zilei raze roșii în inimă pătrund» («Strigoii»); sau, «din inimă... simte un copac cum că răsare», un copac – imperiu dominant. («Scrisoarea III»).

Minte, inimă și salvare. Mintea și inima evoluează sub semnul dragostei și al vieții, al uirii și al morții, al visului și narcisismului, al meditației și acțiunii, reflectându-se, ca în mirajul unor magice oglinzi, în ecoul creației, dar, totodată, al existenței cotidiene kathartice și întemeietoare. La Eminescu, opoziția ori conjuncția inimă – minte are menirea de a limpezi destinul, luminând *eul* printr-un continuu exercițiu psihagogic. Este creuzetul spovedaniei sale mântuitoare.

Ființa și artistul se situează în zona de vertij epifanic, unde nodul vital inimă – minte devine izvorul revelației și metaforei poetice, cârma vieții: «Dar când inima-ți frământă / Doruri vii și patimi multe / Și-a lor glasuri a ta minte / Stă pe toate să le-asculte / Oh, atunci ce și se pare că pe cap îți cade cerul / Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul?» («Criticilor mei»). Inima – palimpsest dezvăluie pluralitatea Eului, în dinamica distilării dintre conștient, subconștient și inconștient, descoperă personalitatea multiplă a individului, memoria afectivă a eternității sale în Dumnezeu. «Unde e îngerul cu-aripe senine, / A sufletului meu scumpă minune?» «Te-am îngropat în suflet și totuși slabii crieri / Nu pot să te ajungă în versuri și descrieri» («Icoană și privaz»).

Inima poartă astfel un chip de taină, ascuns: *anima*, reflex al omului lăuntric, – *animus*, – ce, veșnic, se înnoiește («Care-i amorul meu în astă lume»). Sufletul – arheu, coborâtor din absolut, sălășluit în inimă, înviorând mintea și trupul, e dezbrăcat de timp și spațiu, rămâne întreg și nedespărțit, pe când carnea apare ca un Ahașver al formelor, împlinind o călătorie ce pare nesfârșită în metamorfozele sale. «Împlută cu farmecele milei» («Rugăciunea unui dac»), inima e continuu pradă alchimiei unui «farmec dureros» («Povestea teiului»), iar mintea transmută durerea și compasiunea în înțeleș. Tensiunea inimii și exigența gândirii, «al minții scripet» sunt angajate într-o conjuncție purificatoare pentru ca «dezgustul meu din suflet să-l împac prin a mea minte» («Scrisoarea II»).

Metafora creatoare-vehicul inițiativ. «Mintea, schele de vise», urcă entuziast treptele inspirației divine, pe când inima prinde aripi, crește «de un dor supraceresc», transformându-se într-un vehicul ce transcende mundanul. Epigonii, «inimi cu aripe», se lasă purtați «pe-altă lume-n două clipe» («Epigonii»). «Cătă cei ce noaptea, ziua / Își muncesc sârmana minte... / ... (...) Și dureri scânteietoare / Și tablouri înfocate / Vor pătrunde tremurânde / Aste suflete curate». «Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi, / La voi inimi cu aripe. / Ah! lăsați ca să vă ducă / Pe-altă lume-n două clipe» («Aducând cântări mulțime»).

«Al lumii-ntregul sâmbur, dorința și mărirea / În inima oricărui i-ascuns și trăitor» («Împărat și proletar»). În inimă se dezvoltă un întreg univers oniric, «se cunună vis cu dor» («Ondina»), iar șoapta ei divină «deschide-al visurilor tainic labirint» («O, de-ai ști cum șoapta ta divină»). De aceea, îmbinarea virtuților minții cu cele ale inimii trebuie să nască prudență: «De ai inimă și minte, / Feri în lături / E Dalila». «Te gândește», așadar, «la Dalila», simbol al jocului, al iluziei deșarte și pierzaniei, «Tu cu inima și mintea poate ești un paravan» («Scrisoarea V»); «De dorul lui și inima/Și sufletul se împle» («Luceafărul»). Contopită cu mintea, inima rămâne singură să decidă: «A noastre inimi își jurau/Credință pe toți vecii». («Când amintirile») Când mintea și inima se pustiesc, risipindu-și esența, survine uitarea, lipsa de viață și voință, neantul ontologic și metafizic: «Am uitat mamă, am uitat tată / Am uitat lege, am uitat tot / Mintea mi-e seacă, gândul netot / Pustiul arde-n inima-mi beată» («Amicului F. I.»). Regenerarea se săvârșește, adesea, prin comuniunea empatică a cordului cu codrul, râul, ramul, susurul izvorului, clarul de lună, cu luceafărul-prieten, toate elementele naturii știind să asculte dorurile poetului și ale omului, în general, în eterna căutare, uneori sacrificială - a adevărului: «Dar când inima-ți frământă/Doruri vii și patimi multe/Ș-a lor glasuri a ta minte/Stă pe toate să le-asculte (...) Ah! atunci ce și se pare că pe cap îți cade cerul:/Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul?» («Criticilor mei») Cine nu e poet, în felul său?! «Pieptul de dor, fruntea de gânduri e plină», învăluind existența într-o infinită melancolie, conferindu-i profunzimea misterului («Sara pe deal»).

Neurocardiologia poetică. Sunt câteva exemple ce susțin participarea afectivă eminesciană la actul *poetic*, amplificând răsunetul psihosomatic al pasiunilor sufletului, al jocului dragostei și al cugetării, iar alteori al întâmplării.

Acestea readuc în atenție înțelegerea relației minte – inimă – artă, când în perspectiva religiei și filozofiei, când în perspectiva psihanalizei, când în perspectiva neurofiziologiei nerviste – umoraliste, frecvent dezbătute în perioada romantică și post-romantică, dar ale cărei constatări se

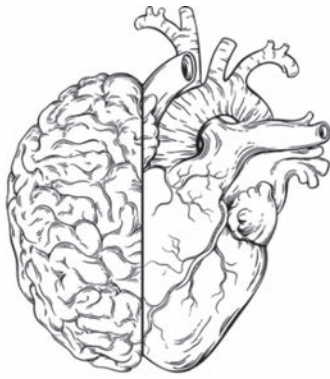

Fig. 1. „Creierul inimii” (reprezentare metaforică) – este un sistem nervos cardiac intrinsec de aproape 40.000 de neuroni, ce interacționează cu celelalte elemente de integrare, modulare și control amintite.

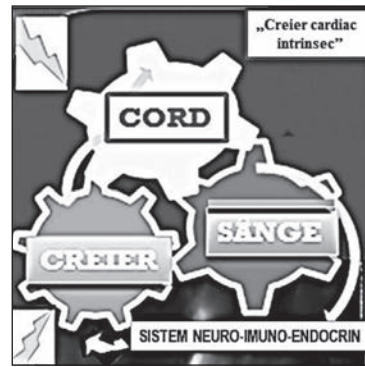

Fig. 2. Cord-Creier, o relație biunivocă, antrenând sistemul nervos central și sistemul nervos vegetativ, mediația neuro-imuno-endocrină și biocâmpurile electromagnetice, ale căror dinamică depinde atât de stimulii exogeni, cât și endogeni.

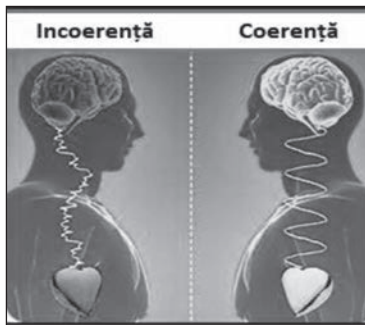

Fig. 3. Incoerență – Coerență în relația minte-inimă

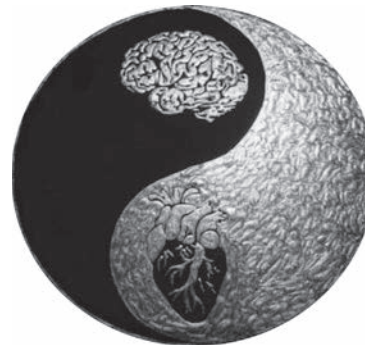

Fig. 4. Întrepătrunderea dinamică yin-yang, a inimii cu mintea

verifică până astăzi, când se vorbește nu doar de medicina psihosomatică – deja un domeniu clasic –, ci și de **micul creier al inimii** – “little heart’s brain” – și de o nouă disciplină modernă: neurocardiologia. **(Fig. 1)**

Mai mult, transplanturile de cord par a dovedi că personalitatea primitorului începe să se modifice ușor, împrumutând din comportamentele donatorului. Se discută, într-adevăr, de o serie de elemente psihofiziologice ale neurocardiologiei, explicându-se interacțiunile reciproce dintre sistemul nervos central, sistemul nervos autonom, sistemul neuroimuno-endocrin și cord, determinate de diverși stimuli, inclusiv stresori exogeni. **(Fig. 2)**

Conversația tăcută, adesea subconștientă, ce se desfășoară în interiorul nostru, dialogul semnalelor „fizico-chimice” bazate pe emoții și idei, între inimă și creier, este oricum vitală, metomorfotică și complexă.

Așa cum aprecia, încă din 1895, o Teză de doctorat în medicină și chirurgie¹ elaborată la Facultatea de Medicină din Iași, „ideea patogenă”, deci cauza de boală, o constituie, adesea, tocmai stresul emoțional. „La fiecare capitol din etiologia celor mai multe afecțiuni găsim acuzându-se: frica, spaima, supărările, emoțiuni, eșecuri morale, grija etc sau ca pricinuatori ai boalei sau cel puțin ca puternici predispunători ai ei”, de la afecțiunea cea mai ușoară, până la cea mai teribilă.

Or, nu numai opera lui Eminescu a stat sub presiunea luptei cotidiene de creație, de apărare a valorilor fundamentale și de supraviețuire, ci chiar existența sa. Pe meterezele cetății sufletului său s-au aflat în primul rând, fără îndoială, mintea și inima, centrele de rezistență care au și suferit cel mai mult.

Un sfârșit tragic și controversat. În acest sens, asumându-ne riscul de a cădea, desigur, în prozaism, s-ar putea reaminti că spre finalul vieții, indiferent de premisele etiologice, Eminescu era atins în integritatea echilibrului său mintal, suferise, probabil, deopotrivă de o endocardită reumatismală cronică, iar cauza imediată a morții sale a fost, evident, un stop car-diac.

„Prin minte-un stol de negre gânduri trec (...)/Gemând, plângând eu fruntea pun pe mâni,/Se rumpe suflet, mi se rupe sân,/ Scăpare caut în zădar de chin/(...)/Și simt veninul pătrunzând adânc.../ Cu sângele-l frământ încet-încet” («În liră-mi geme și suspin-un cânt»)

„Unde-s rândurile clare din viață să le spun/Ah! organele-s sfărâmate, iar maestrul e nebun.” («Scrisoarea IV»). Era drama celui ce constata, mântuind confrunțarea, doar propria jertfă și mai deloc triumful, deși îl înțuia. **(Fig. 3)**

„Cu inima plină de-amoru-i fidel, / Cu mintea de visure plină”, prin infinita-i ardere pe propriul rug, topindu-se în flăcări, Luceafărul ne-a adus mai aproape de cer, de adevărurile ultime, fără a ști dacă vreodată putea-va reînvia „luminos din el ca Pasărea Phoenix”- interogație scandată „în ritmul sfânt al unei ode” clasice, în metru antic.

Pascalian, constatăm mereu că inima are rațiunile ei pe care mintea le ignoră, iar cartesian, ne-am convins că doar prin gândire existăm. **(Fig. 4.)** O gândire sensibilă, mai ales, și, în mod excepțional, poetică, orfică.

Pentru Eminescu, sacrificiul inimii s-a confundat într-adevăr, cu sacrificiul intelectului – acesta fiind prețul înțelepciunii și al inspirației sale demiurgice.

1 O. Brucăr. *Ideea ca factor patogen. Studiu psycho-physiologic*, Iași, 1895.

DIN NOU DESPRE JALE ȘI EROISM

Dr. Valeriu Lupu, Vaslui

"Istoria este desfășurarea cugetării lui Dumnezeu" Mihai Eminescu

O nouă carte al trucidatorului și harnicului întru scris, prof. dr. Dumitru V Marin, apare la Editura PIM, Iași, în încercarea sa de a ne ține în contact cu realitățile istorice ale trecutului și prezentului nostru. Așa se face că de-a lungul celor 672 de pagini ale noii sale cărți, intitulată "Opera Magna 7", autorul preia din activitatea sa publicistică anterioară imagini, cadre sau momente care i s-au părut domniei sale ca având semnificație istorică și culturală. Am convingerea că este o întreprindere meritorie, mai ales acum, dacă privim lucrurile prin prisma actualității, când lumea este pe punctul de ași bulversa setul de valori consacrate istoric, fie ele morale sau creștine, moderne sau postmoderne, patriotice sau naționaliste, contestate sau îmbrățișate de unii sau alții.

Cu perseverența-i cunoscută, autorul punctează dominantă sa pentru istoria și cultura locală, stăruind în evidențierea celor care, în opinia domniei sale, prin realizările lor ar merita un loc într-o ierarhie în care criteriile valorice sunt mai greu de găsit. Se pare că motivul acestor căutări până la urmă, rezidă în ceea ce pare a fi motto-ul cărții "*Timpul nu are răbdare nici cu frumusețea, nici cu inteligența, nici cu viața noastră*", adevăr fundamental pe care nu îl poate nega nimeni ca făcând parte din existența fiecăruia dintre noi. Și parcă pentru a întări cele afirmate mai sus, își încheie rezumativ cartea cu aserțiunea "*spre nemuirea celui care face*" care sună ca un adevărat adio, nesemnăt, dar ușor de întrezărit dacă avem în vedere faptul că, nu rareori, domnia sa vorbește despre domnia sa la persoana a III-a, ceea ce excede uzanțelor scriitoricești.

Dincolo însă de avatarurile cunoscute ale autorului, trebuie să recunoaștem că reușește în strădania lui să puncteze momente culturale, sociale și politice ale epocii în care activează, subliniind în același timp valoarea lor culturală, socială și istorică dacă avem în vedere colecția de editoriale și articole de fond pe care le scrie în organul său de presă "Meridianul" și care fac obiectul unui capitol din carte (capitolul IX). Una din reluările, de altfel obișnuite în publicistica sa "Jale și eroism românesc la Cotul Donului...și după" a devenit astăzi extrem de actuală, pentru că stârnește în rândul celor care cunosc istoria, sau și mai dureros, în rândul celor care au trăit istoria crudă a realităților postbelice și chiar postdecembriste, un val de emoție dureroasă care răscolește la fel de dureros sufletul oricărui om rațional.

Ceea ce astăzi vedem pe viu în nenorocirea unei națiuni vecine, istoria noastră a cunoscut-o cu asupra de măsură, când comunități întregi trebuiau să plece în bejenie în fața năvălirilor de tot felul; tătare, turcești, maghiare, polone, cazace, zaporojene etc. Așa încât, știm foarte bine că atunci când este vorba de suferință, sânge și moarte nimic nu se mai justifică din punct de vedere rațional pentru că, până la urmă, războiul nu este altceva decât o "*barbarie rafinată prin tehnică*" după cum îl definea savantul român, Grigore T Popa, în scrierile sale. Odată războiul izbucnit și raționalul este depășit, așa cum de-

monstrează istoria conflictelor armate. Chiar dacă binele ar învinge, conform mitologiei oricărui popor, prețul rămâne mult prea mare și niciodată recuperat pentru că este vorba de existențe compromise și vieți întrerupte la modul brutal.

Așa a fost pe frontul de est în cel de al II-lea Război Mondial când România pierde efectiv două armate în dezastrul de la Cotul Donului și Stalingrad. Este un moment istoric descris de autor cu măiestrie jurnalistică, reluat în volumul de față ca o dovadă a faptului că atunci "*când cei mari se ceartă cei mici trebuie să se teamă*", cu atât mai mult atunci când prin poziția lor ținuturile românești dacă nu au fost teatru de operații militare, au devenit cel puțin monedă de schimb în înțelegerile imperialilor dimprejur, întotdeauna motivate ca fiind subordonate intereselor geostrategice.

Ce este la fel de dureros este faptul că și atunci când "*cei mari se împacă, cei mici de asemenea trebuie să se teamă*" pentru că ei devin aproape invariabil termeni de negociere sub aspectul sferelor de influență sau intereselor economice. Așa a fost în preajma celui de al II-lea Război Mondial când Ion Antonescu a trebuit să aleagă alianța cu Germania nazistă pentru a-și salva țara având sub ochi soarta Poloniei care efectiv a fost ștearsă de pe harta Europei prin înțelegerile celor mari de atunci (Germania și Uniunea Sovietică).

În aceeași termeni trebuie înțeleasă și maniera în care imperiul Otoman la 1774-1775 cedează imperiului Habsburgic, ilegal și împotriva oricărei logici istorice, nordul Bucovinei și Maramureșul istoric, drept culoar de acces spre imperiul Țarist în caz de război, istoricii judecând abuzul și trădarea cu aceeași motivație cinică a interesului strategic.

Situația se va perpetua timp de 143 de ani, până la uniunea cu România prin actul de la 28 noiembrie 1918 când Congresul General al Bucovinei hotărăște oficial revenirea acestor ținuturi la Patria Mamă. După 21 de ani însă, aceste teritorii, la care se vor adăuga și Ținutul Herței și Hotinului, vor fi încorporate abuziv Uniunii Sovietice în baza tratatului Ribbentrop Molotov. Sunt aproape 250 de ani de la primul rapt teritorial evocat mai sus, urmat de al doilea când Basarabia a fost ruptă din trupul țării la 1812, tot prin înțelegerea între marile puteri ale timpului (după războiul cu Napoleon Bonaparte), completat apoi cu cedarea sudului Basarabiei după Războiul de Independență (1877).

Prin urmare, aceste ținuturi parte integrantă a Moldovei istorice, au fost efectiv tranzacționate de marile puteri, devenind abuziv și pe rând, parte a imperiului Otoman, imperiului Habsburgic, imperiului Țarist, imperiului Sovietic și apoi Ucrainei după 1991, aceasta din urmă dorindu-și chiar și încorporarea Transnistriei.

Singura împlinire istorică a fost România interbelică prin tratatele de la Paris și Trianon subminate și astăzi de interese care nu ne aparțin și care, în nici un caz nu privesc omul simplu de la talpa țării, cel ce suferă atunci când pe cei mari nu-i mai încap lumea. Abia atunci

România Unită în granițele ei firești, împlinise în bună măsură dezideratul pe care îl sublinia pe drept cuvânt Octavian Goga, în celebra-i formulare *"chestiunea de căpetenie este ca granițele politice să coincidă cu granițele etnice"*.

Un fapt pare cert însă, eroismul și jalea sau jalea și eroismul ne-au însoțit în toată istoria noastră. Ștefan cel Mare, după o domnie glorioasă care a epuizat țara, a sfârșit prin a accepta suzeranitatea otomană afirmând că *"mai bine pacea cu turcul decât cu moscalul"*. Războiul de independență a sfârșit prin a pierde sudul Basarabiei, strălucita victorie de la Mărășești a fost urmată de pacea de la Buftea semnată de liberalii lui I. C. Brătianu care, dacă s-ar fi aplicat, ne-ar fi aruncat înapoi în istorie până în vremea Regulamentului Organic, pentru încă 100 de ani (adică până în 2018).

Campania din Vest al Armatei Române din cel de al II-lea Război Mondial (alături de Națiunile Unite), cu participarea efectivă la eliberarea Ungariei, Poloniei și Cehoslovaciei, care a însemnat pierderi mai mari decât în campania din Est, nu ne-a modificat statutul de țară învinsă, urmând să suportăm toate consecințele nefaste ce au decurs de aici (trupe străine pe teritoriul țării, datorii de război, deportări pentru refacerea stricăciunilor produse de război și instalarea unui regim *"ilegitim și criminal"*).

De data aceasta nu a mai fost un Ferdinand I care să decreteze mobilizarea generală și să dea un ultimatum trupelor de ocupație și nici o regină Maria care să convingă Congresul de Pace de la Paris de enormele sacrificii ale României, ci un rege care o ordonat încetarea ostilităților fără armistițiu, a decapitat conducerea statului predând țara sovieticilor cu toate consecințele nefericite ce au urmat acestui gest, un adevărat act de trădare națională.

O consecință a fost și soarta teritoriilor luate de sovietici prin tratatul Ribbentrop Molotov, încorporate astăzi în Ucraina, situație care va fi consfințită printr-un alt act de trădare națională, comis în anul 1997 (2 iunie) semnat de președintele României Emil Constantinescu și ministrul său de externe Adrian Severin, prin care statul român renunță la orice pretenții teritoriale abandonând efectiv această comunitate istorică. Consecința? Încălcarea tuturor drepturilor minorității (pe alocuri majorității) românești, politica de deznaționalizare și asimilare forțată prin interzicerea limbii materne în învățământ, administrație și justiție, limitarea drepturilor de practicare a religiei la care se adaugă politici discriminatorii în privința dezvoltării locale regionale.

Situația nu este mult diferită nici în alte comunități istorice, pentru că nici implicarea statului român nu depășește pragul unui formalism păgubos, al cărui rezultat va fi unul dezastruos, cel puțin din perspectivă demografică. Oricine ar vizita Bucovina va constata cu ușurință că nivelul de dezvoltare economico-socială nu depășește nivelul anilor 60 ai secolului trecut. Însăși comunitatea românească vorbitoare de limba română, pentru a nu fi a doua după cea ucraineană, a fost împărțită în etnia română (vorbitoare de limba română) și moldovenească (vorbitoare de limba moldovenească), un fetiș semantic pe care Kievul și-l asumă.

Sunt momente istorice marcate de evenimente despre care se vorbește mai puțin sau deloc, dar istoria nu uită,

pentru că *"istoria este desfășurarea cugetării lui Dumnezeu"* după cum afirma Eminescu în scrierile sale. Nu uită de masacrele de la Lunca din 15 ianuarie și 6-7 februarie 1941, sau cele de la Fântâna Albă din 1 aprilie al aceleiași an, când mii de români au fost executați fără milă pentru că își căutau libertatea în Regatul României.

Cei care își au rădăcinile acolo simt la modul cel mai dureros acest lucru. La fel de dureros simt acest lucru și cei care în aprilie 1945 au fost nevoiți să plece în refugiu doar cu ceea ce aveau pe ei (abandonându-și avutul și agoniseala de o viață) în cele 24 de ore pe care Stalin le-a acordat celor care doreau, s-au erau nevoiți, să părăsească ținuturile natale ocupate, abandonați la graniță fără nici un orizont sau perspectivă, decât rudele și mila românilor din proximitatea granițelor regatului.

Iată că lucrurile se repetă astăzi la modul dureros și nefericit tocmai celor care nu au dat dovadă de înțelegere și toleranță în relația cu o etnie care, în fapt, era la ea acasă conform documentelor istorice. Ce poate crede omul simplu care aude din gura unui lider important, etichetat astăzi ca agresor, că Ucraina nu are o istorie statală, este o creație a regimului sovietic format din asocierea unor teritorii luate de la ruși, lituanieni, polonezi și români și că ea trebuie să rămână în zona de influență a fratelui mai mare, de care acum ar vrea să se desprindă cu tot dinadinsul? Ce să înțeleagă omul obișnuit din discursul naționalist al șefului statului invadat, îndemnând la eroisme dureroase când vede că țara se prăbușește, iar populația își caută cu disperare salvarea într-un exod care tinde să-l depășească pe cel din 1945?

Compasiunea și solidaritatea românească și nu numai, este impresionantă și emoționantă, dar nu poate depăși latura umanitară pentru că nimeni nu-și dorește o nouă conflagrație mondială, știut fiind faptul că la potențialul distructiv actual ar putea însemna sfârșitul civilizației umane. Până la urmă este un război fratricid, între două națiuni care au aceeași sorginte, aceeași limbă, aceeași cultură, aceeași istorie și tradiție și care, tot până la urmă, vor trebui să se înțeleagă, din păcate cu costuri umane și materiale enorme.

România are experiența războaielor fratricide din vremea principatelor, îndeosebi între moldoveni și munteni din care profitau din plin vecinii, care din totdeauna și din nefericire pentru beligeranți, s-au dovedit vicleni și hrăpăreți. Un motiv în plus ca România să fie prudentă și reținută în angajamente, înafara celor umanitare bineînțelese, pentru că o fi NATO alături, dar noi suntem în prima linie.

Nu ne-am dori să reținem jalea și eroismul unei epoci care a marcat tragic ființa noastră națională, astăzi, când dintr-o eventuală confruntare am ieși (dacă am ieși) așa cum am ieșit din totdeauna, *pentru că atunci când cei mari se ceartă, cei mici, dacă nu trebuie să se teamă, trebuie să fie cel puțin prudenți*.

Parcursul acestor pagini răscolitoare și deosebit de evocatoare pentru istoria noastră, dar și pentru istoria vecinilor noștri, ar trebui să inducă cel puțin retoric întrebaarea: nu este oare prea multă suferință pentru o viață atât de scurtă, în care înțelepciunea și umanismul ar trebui totuși să prevaleze?

(Bibliografia la autor.):

ROMÂNIA FORESTIERĂ

Dr. Ioan Iețcu, Ing. Oltea Iețcu, Dr. Vlad Rădășanu, Suceava

„GLOBULEȚUL NOSTRU” mai are (încă) doi plămâni: unul în pădurile Amazoniei din America de Sud, iar al doilea, în Carpații Europei, cea mai mare parte ocupând România. Cartea cu titlul de mai sus și la care mă voi referi este opera unui om al Bucovinei, din Mănăstirea Humorului, apărut pe lume la umbra brazilor și molizilor, fiul unor țărani munteni Dumitru și Domnica. Este silviculorul de elită VASILE PAȘCOVICI, absolvent al ilustrului Colegiu „Ștefan cel Mare” din Suceava și al Facultății de Silvicultură din Câmpulung Bucovina; subtitlul acestei cărți este dovada modestiei omului de știință care tocmai a depășit 90 de ani: *O seamă de contribuții aduse silviculturii românești*. Titlul volumului mi-a plăcut, *România forestieră*; cartea și autorul sunt absolut ai Bucovinei, iar coperta, la fel, cu păduri, căpițe, pajști și sălcii. Cândva, cerând transferul în alte școli medii aparținând de două ministere – al pădurilor și al sănătății, aprobarea a venit mai degrabă de la Ministerul Sănătății, deși privisem cu interes și la Facultatea câmpulungeană, fiind elev al unei școli de industria lemnului unde, am aflat din primul an, nu voi îngriji pădurile ci le voi tăia în fabrici.

Ani la rând autorul cărții a lucrat ca inginer și cercetător silvic, în domeniul ocrotirii pădurilor din zona Iași; era deja autor a peste 100 de comunicări științifice și colaborator la reviste de silvicultură din țară și din străinătate (Germania, Italia, Franța), când în 1979 publica volumul *Codul biogeografic al localităților din România*, util în cartografiere (259 p.). Este o carte a Bucovinei, țărâm care continuă să fie o legendă perpetuă, cu locuri mirifice și oameni deosebiți. L-a avut ca model și mentor pe un unchi de-al său, inginer silvic, Nicolae Pașcovici (1895-1993), cu studii superioare silvice la Viena, la Hochschule für Bodenkultur. Abt. Fortwasen (1918); colaborator la „Revista pădurilor”, „Viața forestieră”, „Codrii Bucovinei”, a alcătuit un original și prestigios *Dicționar silvic german-român*, rămânând fidel pasiunii sale mai vechi pentru molidul de rezonanță. Concomitent editează cursuri pentru Școala de Brigadieri Silvici din Rădăuți, ca profesor și director mulți ani. *Botanica forestieră* și *Dicționar silvic german-român* l-au consacrat apărător ca nimeni altul pentru „aurul verde” din Bucovina și nu numai, pe care nu întâmplător l-a adoptat ca model tânărul Vasile Pașcovici.

Pentru realizări și merite deosebite profesionale și în cercetarea silvică a fost onorat cu distincții, între care „Medalia prof. dr. ing. Marin Drăcea” și „Meritul științific pentru activitatea în cercetarea științifică silvică” acordat cu prilejul împlinirii a 60 de ani de la înființare Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice; a lucrat ca șef de laborator la protecția pădurilor din zona Iași (1958-1978).

Debutul ing. Pașcovici Vasile la „Revista pădurilor” a avut loc în 1958, cu studiul *O stațiune naturală de stejar tardiflor în România*, iar *România forestieră* poate fi considerată o realizare deosebită a pensionarului. Despre relația om-pădure în lume voi arăta ce am văzut la periferia capitalei Finlandei: în Parcul Topelius, nu

întâmplător, am admirat *Monumentul Sibelius*, reprezentat de mai multe trunchiuri de mesteacăn dispuse vertical, unul lângă altul; în acel parc, Jean Sibelius, cel mai mare compozitor finlandez, deplasa orchestre filarmonice pentru a cânta pădurii, convins că arborii au un „duh al lor”, care le permite să perceapă muzica.

Originală și emoționantă este „Rugăciunea arborelui” care începe astfel: „Am apărut pe Terra cu multe milenii înaintea ta *Homo sapiens*, străduindu-mă să-ți ușurez sosirea” și sfârșește prin „Nu uita, numai ocrotindu-mă te mai poți salva și numai așa vom putea conviețui în eternitate!” Ajută-ne, Creatorule!

Adevăruri silvo-ecologice vitale:

1. Pădurea sănătoasă ne asigură o viață sănătoasă (principalul postulat bioecologic).
2. „Silvicultura să vă fie vouă religie și un crez, căci numai acela care este pătruns de un adevăr și care cu credință nestrămutată lucrează în domeniul său de activitate va produce ceva de seamă”.

Cartea se referă succint la următoarele probleme naționale și europene:

- Euroforest: Cartea pădurilor. Strategia mondială a conservării. Pădurea este unul dintre cei mai prețioși și de neînlocuit factori de echilibru a vieții mondiale.
- Consiliul Europei: Carta ecologică a regiunii montane în Europa.
- Consiliul Europei: Carta europeană a apei.
- Consiliul Europei: Carta europeană a solului.
- Consiliul Europei: Carta nevertebratelor.
- O nouă formă de stejar tardiflor în flora României.
- O contribuție la înnobilarea pădurilor noastre cu specii fructifere.
- Combaterea biologică a dăunătorilor cu ajutorul furnicilor de pădure.
- Biologia insectelor de scoarță în legătură cu uscarea în masă a ulmilor.
- Rolul furnicilor în dăunătorii teiului. Molidul de rezonanță.

Cartea inginerului Vasile Pașcovici, văr drept cu coautoarea Oltea Iețcu, ecologist nu numai prin profesie, vine ca un nou îndemn științific și nu numai sentimental, pentru ocrotirea naturii, înainte să fie prea târziu! Documentarea tehnică aduce argumentele necesare, iar autorul dovedește că știe ce spune; cele 200 de pagini ale cărții oferă loc și pentru alte aspecte conexe cu pădurea și ecologia.

Au ajuns alții mai departe în ocrotirea naturii și respectarea ei; am văzut copacul, arborele tratat ca un organism viu în parcul finlandez Topelius.

ÎNTĂLNIRE CU ISTORIA LA NEW YORK – STATUIA LIBERTĂȚII ȘI INSULA ELLIS

Dr. Ioan Mara, Deva

*Pentru sculptor, forma este totul sau nimic.
Este nimic fără spirit, cu o idee este totul.*

(V. Hugo, 13 mai 1885)

A merge pe stăzile Parisului înseamnă a răsfoi o carte de istorie, a rememora pagini din literatura universală, a avea în față lista lungă a unor oameni iluștri din diferite ramuri ale științei și artei. Este un exercițiu încărcat de emoție și exaltare sufletească și, poate, de visare. La New York, turistul obișnuit nu simte nicio emoție. Ajungând acolo pe calea aerului, nimerești în Queen's cu aspect tipic de cartier al unui mare oraș, fără nimic impresionant. Aici domină blocurile cu 4-5 etaje, prevăzute cu scările exterioare binecunoscute, dar sunt și destule case fără etaj.

În Manhattan, pe care inițial îl vezi undeva la orizont, lucrurile se schimbă. Te frapează înălțimea și perfecțiunea construcțiilor ce nu ar putea fi realizate fără o știință și tehnică avansată.

Interesant, e că din străzile relativ înguste, nu poți aprecia dacă o clădire are 20, 50 sau mai multe etaje. Poți trece pe lângă cea mai înaltă dintre ele (anul 2005) dacă pe un panou aflat pe trotuar nu ar scrie Empire State Building.

Ai dori să trăiești o emoție și bănuiești că aceasta se va întâmpla la întâlnirea cu cea mai faimoasă lady a Americii, Miss Liberty, cum este alintată. Ești îndrumat să cobori din metrou la Battery Park, în partea de sud a Manhattan-ului. Este un păruțel ce-și trage numele de la tunurile instalate cândva pentru apărarea țărmului, dar din care nu s-a tras nici un foc. În parc este instalată o sferă de metal zdrențuită cu diametrul de circa 3 metri, aflată cândva în fața fostelor turnuri gemene. În fața ei arde o flacără în memoria victimelor de la 11 septembrie 2001.

Imediat pășești pe țărmul Golfului New York. În fața ochilor, la 2-3 km, în larg, se înalță din luciul apei silueta uneia din cele mai cunoscute și mai vizitate statui din lume. Aștepți la o coadă lungă pentru cumpărarea biletului de îmbarcare pe unul din vapoarele care fac naveta cu câte 300 de pasageri până la statuie. Nu te plictisești deoarece câțiva tineri ce par africani dau un spectacol de circ și muzică interpretată la cele mai bizare instrumente. Dacă iei biletul după ora 14, găsești scris pe verso „Ne cerem scuze, din cauza aglomerației accesul în interiorul statuii este oprit.” Foarte bine!

Pe măsură ce te apropii îți dai seama de frumusețea, proporțiile perfecte, precum și inspirata amplasare a acestei opere de artă în mijlocul apelor. Când pui piciorul pe mica insulă pe care se găsește, realizezi dimensiunile ei colosale. Statuia singură are o înălțime de 46 m, o greutate de 225 tone, iar împreună cu pedestalul se ridică la 93 de metri, echivalentul unui bloc cu 22 de etaje. Chipul ei este aidoma statuilor antice. Pe cap poartă o coroană din care pornesc șapte raze îndreptate înspre continentele pământului, în mâna dreaptă ține ridicată celebra torță, în stânga ține Declarația de Independență, sub forma unei plăci de marmură, și calcă în picioare lanțurile sclaviei, rupte.

La baza statuii se află un muzeu ce înfățișează momente din istoria ei și detalii tehnice ale construcției. Mulți o vizitează pe dinăuntru, urcând 171 de trepte. Există ghizi precum și mijloace tehnice audio și video pentru a facilita informarea

persoanelor cu deficiențe vizuale sau auditive. Nu mi se pare tentantă o abordare „endoscopică” a acestui superb monument. De altfel, însuși Bartholdi a plasat-o la poarta Lumii Noi pentru a fi văzută de la o oarecare distanță de pe vasele ce alunecă pe alături, venite din depărtări. În acele momente, mi-am amintit de cele scrise de George Călinescu într-una din Cronicile Optimistului: „Așa se întâmplă când privești lucrurile de aproape... Ce ochi frumoși are această fată: migdalați, albaștri ca un mineral, înconjurați de fire de mătase! Dar dacă așez lupa asupra-le, ce oroare: corneea apare groasă, vâcosă, firele de mătase sunt peri de porc, pleoapele sunt brazdate de riduri.” Nici un alt simbol de pe pământ nu exprimă atât de dramatic conceptul și idealul de libertate. Ea a fost creată de mințile și inimile unor vizionari, dar are o rezonanță în inimile oamenilor simpli de pretutindeni.

Evenimentele istorice din care a izvorât ideea construirii acestui monument trebuie căutate cu mulți ani în urmă... La scurt timp de la întoarcerea lui Columb. Papa Alexandru al VI-lea împărți cu generozitate ținuturile noi între Spania și Portugalia, două state rivale în acele vremi. El trase pe glob o linie de la Polul Nord la Polul Sud, care trecea la 550 de km de Insulele Capului Verde și dădu Spaniei partea leului, pământurile de la Vest de această linie, iar Portugaliei pe cele de la Est. „Noi, prin investirea Dumnezeului atotputernic care mi s-a dat prin persoana Sfântului Petru, vă dăm aceste pământuri, cu domeniile lor, cetăți, castele, turnuri, piețe și sate.” Francisc I, rege al Franței între anii 1515 și 1547, nesocotind bulele papale declara sfidător: „Soarele luminează și pentru mine la fel ca pentru alții. Aș dori să văd acel paragraf din testamentul lui Adam, care mă lipsește de partea mea de moștenirea pământului.” Și astfel, spaniolii, portughezii, francezii, olandezii s-au năpustit asupra Lumii Noi, în cele mai caudate expediții și aventuri. Era o lume aproape de Europa- la numai câteva săptămâni de traversare – în care se putea lesne pătrunde, bogată în porturi naturale, în estuare adânci și primitoare, cu fluvii navigabile, o climă prielnică, pământuri mănoase, imense pășuni, întinse platouri, păduri minunate ce păreau fără sfârșit. Beneficind de capitaluri suficiente, o mare libertate de mișcare în comerțul cu sclavi din Africa, dar și de o populație în creștere, Anglia a întemeiat primele colonii în America de Nord, începând cu Virginia (1607).

„Compania din Londra” a inițiat sistemul concesiunii de loturi de pământ, fiecare colonist care își plătea cheltuielile de călătorie peste Ocean primea 50 de acri de pământ. Căpitanul John Smith a explorat ținutul din nordul Virginiei pe care l-a denumit Noua Anglie. Această denumire a desemnat apoi teritoriile cuprinzând statele Mainne, New Hampshire, Massachusetts, Rhod Island și Connecticut.

Treptat coloniile din Noua Anglie s-au consolidat statal și economic.

În ciuda faptului că Spania și Franța au înfiripat înaintea Angliei, în secolul al XVI-lea, primele așezări din Lumea Nouă, urmate apoi de coloniile înfăptuite de Olanda, victoriile Angliei de mai târziu au marcat supremația ei în America de Nord în secolul al XVIII-lea. Rivalitatea franco-engleză va genera planuri mărețe de dominare a comerțului și mărilor, ce au dus la războaie ce aveau să se întindă aproape un secol.

La sfârșitul veacului al XVII-lea, Anglia a încetat de a mai fi sursa principală de imigranți. Din șase mari regiuni: Statele

Germane, Irlanda, Scoția, Franța, Elveția și Africa veneau val după val, și amalgamul tuturor acestor popoare va zămisli, în imensul creuzet colonial, națiunea americană. Imigrația masivă din secolul al XVIII-lea a diversificat viața socială din colonii, dar nu a modificat instituțiile orânduite în secolul precedent de pionierii englezi.

Gândirea politică în colonii a rămas esențial engleză și coloniile au fost obligate prin forța lucrurilor să învețe și engleza și să devină astfel un popor de limbă engleză. Cu trecerea timpului s-au acumulat, treptat nemulțumiri față de stăpânirea engleză. Coloniile contribuieră la prosperitatea comerțului englez, ele fuseseră exploatate în interesul metropolei.

Doctrina mercantilistă cerea de la fiecare colonie:

1. Să primească și să expedieze mărfurile pe vasele construite în Anglia;
2. Comerțul colonial să treacă prin porturile engleze, chiar dacă mărfurile coloniștilor s-ar fi putut plasa mai bine în Franța sau Olanda;
3. Să fie interzisă construirea în colonii a unor uzine ce ar putea concura pe cele din Anglia.

Primul ministru englez William Pitt declara că „dacă America ar fabrica un singur fir de lână, o singură potcoavă, aș înțesta-o cu soldați.”

Regimul acesta era greu de suportat pentru coloniile din nord, ale căror produse nu erau complementare ci rivale cu cele din Anglia.

Aici e cauza imediată a războiului de independență American. În iarna anului 1775-76, un om, unul deosebit, în care parcă se adunase amarul a milioane de oameni și a numeroase generații, a reușit să limpezească gândurile și frământările a mii de oameni, să exprime ceea ce alții nu îndrăzneau să o spună deschis. Acesta a fost Thomas Paine. La 10 ianuarie 1776 a apărut un pamflet în 50 de pagini, *Common Sense* (Bunul Simț), scris într-un stil simplu, direct, viguros, incendiar, tipărit în 50 de exemplare. Atacând direct pe regele George al III-lea al Angliei, „regele tâlhar”, Paine, la întrebarea cine va fi rege în America, a răspuns: „Legea trebuie să fie rege...”

America trebuia să se separe de Anglia, să rupă cu ea, să întemeieze o mare republică. „Perioada disputelor s-a terminat.

Acum a rămas unica posibilitate – să rezolvăm aceasta prin forța armelor. Este absurd de presupus că un continent să poată fi condus veșnic de o insula. O! Voi care iubiți umanitatea! Voi care cutezați să rezistați nu numai tiraniei, dar și tiranului, înainte! Fiecare petec de pământ din Lumea Veche se află supus oprimării. Libertatea este terfelită pe tot globul.” Bunul Simț a ajuns Biblia patrioților. Pas cu pas, America se îndrepta spre ruptura definitivă și completă.

La 2 iulie 1776, Congresul a pecetluit oficial Independența Statelor Americane, iar la 4 iulie a fost adoptată Declarația de Independență. Textul a fost elaborat în întregime de Thomas Jefferson. Benjamin Franklin îi aduse doar unele modificări.

Puternic influențată de ideile iluminiștilor francezi din secolul al VIII-lea și ale filozofilor revoluției burgheze din Anglia, Declarația formula pentru prima oară în istorie drepturile inalienabile ale omului și proclama printr-un act de stat principiul suveranității poporului. „Considerăm cu adevăruri de la sine grăitoare că toți oamenii sunt creați egali, căci sunt înzestrați de creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că printre acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii.”

Pentru prima dată în istorie se fundamenta dreptul de a răsturna o cârmuire abuzivă. Declarația afirma solemn că de acum încolo coloniile se consideră „State libere și independente” și ca atare „ele sunt în deplin drept de a declara război, a încheia pace, a contracta alianțe, a face comerț...”

Citită la Philadelphia la 7 iulie, salutată cu salve de tun, dangăt de clopote și ovațiile entuziaste ale americanilor, Declarația a trecut Oceanul, aducând Americii simpatia și admirația oamenilor înaintați din întreaga lume.

Una era să declari independența și alta era să o obții în fapt. Toți experții erau de părere că în scurt timp coloniștii vor fi învinși. N-aveau nici un oraș fortificat, nici un regiment disciplinat, nici un vas de război, n-aveau credite. Marea Britanie avea toate motivele să considere că va readuce sub puterea ei pe rebelii de peste Ocean; depășeau de trei ori pe americani ca număr de populație, avea infinit mai multe resurse pentru ducerea războiului și o vădită superioritate militară și navală. „Americani – spuneau experții – sunt un popor slab care trebuie să fie ocrotit timp de încă câteva secole de o putere navală.” Lordul Sandwich, primul lord al Amiralității, luând cuvântul în Camera Lorzilor, declara că americanii erau „oameni nepricepsuți și lași”... „Credeți-mă că la primul bubuit de tun o vor lua la fugă.”

Poate că americanii, în ciuda geniului lui George Washington, ar fi fost înfrânți dacă Franța, fericită de ocazia de a se răzbiuna pe Anglia și stimulată de entuziasmul popular nu s-ar fi alăturat fățiș Americii. Tratatul de amicitie și comerț încheiat în februarie 1778 prevedea recunoașterea de către Anglia a Statelor Unite ale Americii. În martie 1778 Franța a declarat război Angliei. Ironia istoriei împingea monarhia absolutistă franceză să concluzeze prietenește cu revoluția americană. Franța, nu numai că a ajutat America, dar a și garantat independența ei. Mii de francezi s-au înrolat alături de americani, în frunte cu Marchizul de La Fayette, prieten apropiat a lui George Washington și care a devenit ofițer de rang înalt în armata americană. Au fost trimise mari cantități de muniții, nave și bani, ceea ce a determinat pentru Franța, după afirmația lui Andre` Maurison „ruina ei financiară și a oferit tuturor francezilor imaginea unei republici victorioase și i-a învățat limbajul democratic.” Pe tot parcursul ostilităților, un rol important l-a avut Benjamin Franklin, om de știință și diplomat abil, trimis ca un fel de ambasador pe lângă poporul francez. Printre susținătorii entuziaști ai Americii s-a numărat și dramaturgul Beaumarchais. După un război sângeros, succesul militar al Americii a fost consemnat după ultima bătălie navală la Chesapeake, iar la 3 septembrie 1783 s-a semnat la Paris Tratatul de pace între America și Anglia.

Aproape 100 de ani mai târziu, 1865, câțiva intelectuali francezi, oponenți ai regimului opresiv al lui Napoleon al III-lea, erau la un mic dineu. Ei își exprimau admirația față de succesul Americii în abolirea sclaviei și instaurarea unui regim democratic. Dineul era găzduit de Edouard Rene` Lefevbre de Laboulaye. Acesta era un erudit jurist și lider al grupului „liberal” ce militau pentru o guvernare republicană în Franța. În cursul discuțiilor, au evocat legăturile istorice strânse dintre cele două națiuni.

Laboulaye a calificat Franța și America drept cele „două surori”. Și a continuat: „N-ar fi minunat ca poporul francez să dăruiască Statelor Unite un mare monument de un simbol durabil și prin care să se arate că Franța este în mod deosebit dedicată ideii de libertate umană?” Întrebarea a produs o puternică vibrație în sufletul oaspeților săi. Câțiva ani mai târziu, amintindu-și de aceea cină, Bartholdi, un sculptor de 31 de ani din Colmar, Alsacia, scrie că ideea lui Laboulaye „m-a interesat atât de mult încât mi s-a fixat în memorie.” Aceasta a fost sămânța de inspirație ce va deveni Statuia Libertății.

Născut dintr-o familie înstărită din Colmar la 2 august 1834, și-a început cariera ca pictor, în același timp și ca sculptor, dobândind un bun renume. Prima comandă pentru un monument public a primit-o la numai 18 ani. Aceasta era statuia generalului Jean Rapp, un comandant militar sub Napoleon Bonaparte, originar din Colmar. Chiar de atunci, Bartholdi era înclinat spre grandoare. Statuia avea 3,5 m cu 2,5 cm sub nivelul plafonului atelierului. Statuia l-a cosacrat ca sculptor de seamă, ceea ce i-a adus comenzi pentru lucrări similare supradimensionate. Ca om al timpului său, Bartholdi nu era singur în pasiunea pentru o artă la scară mare. În veacul al XIX-lea se bucurau de popularitate largă monumentele mărețe inspirate din civilizația greacă și romană, stil cunoscut ca „neoclasic”.

Statuia Libertății va fi modelată după zeița Libertas, personificarea romană a libertății. O călătorie în Egipt i-a schimbat lui Bartholdi perspectiva de la grandios la colosal. Mărimea impresionantă și maiestatea misterioasă a Piramidelor și a Sfinxului l-au umplut de venerație pe tânărul sculptor. El scria: „Serenitatea și impasibila lor strălucire par să ignore prezentul și să privească spre un viitor infinit”.

În 1870, la începutul războiului franco-prusac, Bartholdi a servit ca maior în armata franceză în orașul natal Colmar. Când Germania a anexat Alsacia, iar cetățenii acestei regiuni au devenit rezidenți germani, realitatea cuvântului „libertate” a căpătat o nouă, personală semnificație pentru Bartholdi.

În timp, cea de-a III-a Republică Franceză va renaște din ruine. În acest context, Laubelaye îi sugerează lui Bartholdi să facă o călătorie în America. „Mergi să vezi acea țară, mi-a spus Laboulaye”, își amintește Bartholdi. „Propune prietenilor noștri în mod public să facem împreună un monument, o operă comună în memoria vechii prieteni dintre Franța și Statele Unite. Dacă vei găsi un proiect care să trezească un entuziasm public, suntem convingși că va fi un succes în ambele continente, rezultând o operă cu un impact moral pe termen lung”. Înarmat cu o scrisoare de recomandare către cele mai influente personalități din America, Bartholdi debarcă la New York în 1871.

Descriind intrarea sa în port, el scrie: „...Imaginea ce se înfățișează privirii, când după câteva zile de călătorie ajungi la New York, este minunată. Pe acele râuri ce se întind cât vezi cu ochii îți apare spectacolul magnific al unor imense nave împodobite cu steaguri multicolore. Atunci simți o tresărire puternică. Este într-adevăr Lumea Nouă măiestuoasă și plină de strălucire”.

Golful New York a fost locul perfect deoarece, a adăugat el: „unde oamenii au o primă privire asupra Lumii Noi, o poartă spre America”.

Inteligent, fermecător și hotărât, Bartholdi a impresionat pe americanii întâlniți, inclusiv pe președintele Ulises Grant. America l-a impresionat profund. „Totul aici este mare, până și mazărea”. Oriunde a mers, a prezentat o schiță și un model al statuii ce avea să apară pe o mică insulă din Golful New York. Americanii au fost receptivi la ideea unei statuii cu deviza „Libertatea luminând Lumea” (denumirea oficială a statuii) dar nu erau prea dispuși să contribuie cu bani. În 1875, la instaurarea celei de a III-a Republici, Laboulaye și Bartholdi au căzut de acord că a venit timpul pentru „lady”. Deoarece proiectul era extrem de costisitor, ei au decis să împartă costul. Franța va plăti statuia; America va plăti fundația și pedestalul. În acest scop s-a format un comitet Franța-America pentru colectarea de fonduri. Bani se adunau încet, suficient pentru începerea lucrului la statuie, dar fără speranța terminării acesteia pentru cea de-a 100-a aniversare a Americii.

Munca la statuie a început, fiind selectată pentru construcție firma Guthie'. Meșterii ei erau experți în arta „repaussé”, o tehnică de creare a formelor sculpturale prin modelarea metalului cu ciocanul pe niște șabloane de lemn. Aceasta era singura metodă disponibilă, mai ușoară decât turnarea, ce permitea îmbarcarea pe vas.

Pe tiparul fiecărei secțiuni au fost presate și bătute cu ciocanul plăci de cupru cu grosimea de 8,4 cm. Autorul a preferat cuprul pentru că era ușor de prelucrat și destul de rezistent. Bartholdi a ales mai întâi un model de studiu de statuie având înălțimea de 1,2 m. Acest model a fost mărit până la 10 m. Statuia a fost împărțită în secțiuni care și ele au fost mărite de patru ori. Ochii sculpturii, de exemplu, au ajuns să aibă dimensiunea de 60 cm, nasul 1,2 m, talia 10,2 m. Complicatul schelet interior a fost proiectat de faimosul inginer Alexandre Gustave Eiffel, deja cunoscut pentru construcția unor poduri de cale ferată și apoi a cunoscutului turn. Bartholdi a fost ales ca reprezentant oficial al Franței la expoziția centenară de la Philadelphia din 1876. Un braț al statuii de 9 m, precum și alte sculpturi au călătorit până în acel oraș. Pentru 50 de cenți, un vizitator putea să urce o scară de oțel până la torță. Era prima statuie prin care se putea umbla pe dinăuntru. Prin lansarea unei loterii, până la sfârșitul anului 1879 s-au adunat 250.000 de franci.

La sfârșitul lunii iunie 1884 statuia a primit ultimele rețușe. Dar, când participanții la eveniment au fost invitați de Bartholdi să-l însoțească la urcarea prin statuie, puțini au acceptat provocarea. În timp ce statuia se definitiva în Franța, de partea americană lucrurile nu prea avansau. Presa americană era criticată față de proiect, în special față de costuri. Nu se înțelegea de ce pedestalul va costa la fel de mult ca și statuia însăși. Congresul a respins suma de 100.000 de dolari necesari. Orașul New York a aprobat 50.000 dar guvernatorul s-a opus prin veto. Mulți americani din afara New York-ului considerau că statuia aparține acestui oraș. „Să plătească New York”, spuneau ei, în timp ce noii îmbogățiți ai Americii erau zgârciți cu contribuția. Cu toată stăruința părții americane din Uniunea Franța-America, apatia publicului era tot atât de monumentală ca și statuia însăși. Un sprijin important a venit din partea lui Joseph Pulitzer. Acesta era un imigrant ungar care a luptat în războiul civil, a devenit un jurnalist de succes și s-a căsătorit cu o femeie foarte bogată. În 1883 a cumpărat ziarul financiar The World. Când a auzit că statuia era să moară din cauza lipsei de fonduri, a mărit tirajul ziarului și a blamat pe bogați și egoismul lor. El a subliniat faptul că statuia nu e un monument pentru New York City ci al întregii Americi. Poate cea mai inteligentă inspirație a sa a fost publicarea numelui fiecărui contribuitor în paginile ziarului, oricât de mică ar fi fost suma. El a făcut apel la oamenii simpli, zeflemisind pe bogați. „Să nu așteptăm bani de la milionari” spunea el. „Statuia a fost plătită de poporul francez, să le răspundem în aceeași manieră. Nu este un dar al milionarilor francezi pentru milionarii americani, ci un dar al întregului popor francez pentru cel american”.

A început colectarea de bani, un dolar pentru bunici și cincizeci de cenți pentru școlari. În 15 iunie 1885 statuia a sosit la locul de amplasare în 214 lăzi de lemn. Pe 11 august 1885, prima pagină a ziarului World titra cu litere mari „ONE HUNDRED THOUSANDS DOLLARS”. Țelul a fost atins și chiar ușor depășit, mulțumită celor 120.000 de contribuitori. Pedestalul a fost conceput de arhitectul Richard Morris Hunt. Construit din granit, înalt de circa 35 m, urma să fie instalat pe o fundație de beton în formă de stea cu 11 colțuri. Comisionul lui Hunt de 1000 de dolari a fost returnat fondului pentru statuie. Generalul Charles P. Stone a fost inginerul șef al întregului proiect, incluzând fundația, pedestalul și ansamblarea statuii. De notat că fundația a necesitat 2400 tone de beton, cea mai mare cantitate turnată într-un loc în acele vremi.

Statuia Libertății a început să se ridice pe noua locație și a fost nevoie de 6 luni pentru ca ea să fie montată. La 25 octombrie 1886, Bartholdi cu soția, acompaniat de Vice Contele Ferdinand Marie de Lesseps, președintele Uniunii Franco-Americane, au sosit în America. Ei au fost întâmpinați de Comitetul American și de Joseph Pulitzer. La insula Bedloe, înconjurat de ziaristii pregătiți să consemneze cuvintele lui pentru posteritate, Bartholdi a spus simplu: „Visul vieții mele a fost îndeplinit”. Dezvelirea statuii a avut loc la 28 octombrie 1886, zi declarată sărbătoare națională. Deși era o zi ploioasă, cu ceață, peste un milion de oameni au umplut străzile New York-ului împodobit cu tricolorul francez. New York Times relatează că de la mii de ferestre se aruncau confetti și panglici multicolore. Ca o curiozitate, singura stradă pe care s-a lucrat, a fost Wall Street. Portul era plin de vase de toate mărimile, pavozate în mod festiv. Lângă statuie a avut loc o ceremonie la care au participat oficialități, printre care președintele SUA Grover Cleveland, demnitari din ambele națiuni, ambasadorul francez, guvernatorul New York-ului, numeroși gazetari. Președintele a spus: „Nu vom uita că libertatea și-a clădit căminul aici”.

Bartholdi era pregătit pentru o ultimă misiune: stătea singur în capul statuii, gata să tragă de o sfoară ce făcea să cadă drapelul francez acoperind statuia. Era înțeles cu un tânăr ce stătea jos ca în momentul în care senatorul William M. Ewarts, considerat unul din cei mai talentați oratori ai timpului își încheie discursul, să fluture o batistă. Senatorul și-a început spiciul dar la un moment dat a făcut o pauză pentru ași drege glasul. Crezând că spiciul s-a terminat, băiatul a dat semnalul și în câteva secunde statuia a fost dezvelită, relevând lumii fața de cupru strălucitor. Au pornit instantaneu sirenele vaselor și salvele de tun, precum și orchestrele de pe străzi. O paradă la care au participat peste 20.000 de persoane și care a devenit tradițională a încheiat festivitățile. În mod ironic, membrii unora din cele mai bogate familii americane ce n-au contribuit cu nici un cent la pedestal nu au ezitat să se afișeze la aceste manifestații.

Ridicată la 93 de m deasupra apei, statuia a rămas cea mai înaltă structură din New York până în 1895 când a fost depășită de Saint Paul's Building. Lady Liberty a rămas centrul muzeal și spiritual al portului New York.

În anul 1903 s-a făcut una din cele mai memorabile schimbări ale statuii, fără fanfare și publicitate. O placă de bronz a fost fixată pe unul din pereții interiori ai pedestalului: Poemul intitulat „The New Colosseus” scris de Emma Lazarus. Iată în fragment în traducerea lui Dinu Soare: „Dați-mi obosiții voștri, pe umilul cerșetor./ Masele, ce disperate, să respire liber vor,/ Dați-mi toți nenorociții, toți respinșii ce tânjesc, / Și pe țărnicurile noastre chinuți se îmbulzesc, / Și acei ce nu au încă țară când furtuni îi bat în piept, / Lângă poarta cea de aur le -nalț steagul și-i aștept”. Aceasta a fost poarta prin care au intrat Albert Einstein, Otto Loewi, Albert Szent Gyorgy, Leo Silard, Enrico Fermi, Edward Teller, Werner von Braun, Arturo Toscanini, Igor Stravinsky, Bela Bartok, Thomas Mann și alți mari reprezentanți ai științei și artei. Prin această poartă au intrat mulți tineri, care nu aduceau cu ei faimă, dar care erau cu toții hotărâți să se arate că, dacă li se va oferi o șansă nu vor face de rușine țara lor adoptivă.

După cum se știe, „cei mizeri, cei goi, cei fără cămine” nu au întâlnit întotdeauna „poarta aurită”. Au fost supuși altor încercări, confrunțați fiind cu munca dură, tenace (și de multe ori inumană), cu privațiuni, cu mulțime de umilințe și cu sentimentul deznădăcinării, însă, e drept, au reușit atâtea. Însemnătatea, vizibilitatea statuii au crescut mult în cursul primului război mondial. Ea devenit un fel de echivalent feminin la Unchiul Sam, și a fost folosită ca simbol pe posterele destinate strănerii de fonduri.

Președintele Calvin Coolidge a declarat statuia ca monument național în octombrie 1924. În anii 80 au fost necesare noi lucrări de reabilitare.

La cea de-a 100-a aniversare a nașterii statuii, în 4 aprilie 1986, președintele Ronald Reagan a declarat: „Noi suntem purtători ai flăcării libertății și o înălțăm ca lumea să o vadă”. Apoi, președintele a apăsat un buton trimițând o rază laser peste ape spre statuie. Încet, în mod dramatic, maiestuos, o baie de lumini colorate a cuprins-o, punând în evidență și noua ei torță aurită. Imaginile au fost văzute de peste 1,5 miliarde de telespectatori.

Una din primele referiri scrise apărute la noi (cel puțin în ultimii 70 de ani) aparține scriitorului sovietic Boris Polevoi. Cartea a fost scrisă în 1955 în urma unei vizite în Statele Unite ca fost corespondent de război, la 10 ani de la cunoscuta întâlnire de pe Elba, ruso-americană, intitulată simplu „Impresii din America”, și a fost publicată în 1957. Iată un fragment „America s-a ivit în zare, mai întâi ca un miraj cenușiu, tremurător. În naivitatea noastră ne-am închipuit că o să vedem numaidecât zgârie norii, Statuia Libertății și celelalte minunății legate în mintea noastră încă din copilărie, de țara aceasta ... Pământul începe să se apropie... În depărtare, New York-ul se profila ca un conglomerat uriaș de cristale. Cei cu vederea mai ageră deslușeau undeva în stânga vestita Statuia a Libertății.

Începu să mi se pară și mie că văd o pată de un verde șters deasupra apei. Dar, între timp, veni în fugă secundul căpitanului care ne pofti să ne prezentăm autorităților de emigrare. Am stat cu pașapoartele în mână înciudați... Bănuiam că undeva, dincolo de bord, alunecă pe lângă noi celebra Statuia a Libertății.

Punând piciorul pe vaporașul de întoarcere, nu știam faptul că traseul turistic cuprinde și vizitarea unei alte mici insule, legată în mod organic, prin semnificația ei, de Statuia Libertății. Nelocuită inițial, cunoscută apoi sub numele de Gull Island (insula pescărușilor), olandezii au numit-o Little Oyster Island datorită stridiilor găsite în jur. Pe la 1700 a fost cunoscută ca Gibbet Island, unde erau executați criminalii prin spânzurare. Nu se știe cum insula a ajuns în mâinile unui oarecare Samuel Ellis de la care își trage numele în prezent. Folosită apoi pentru activități militare, în 1890 a fost aleasă de către House Comitee of Immigration ca o Stație de Imigrare pentru portul New York. Având dimensiuni mici, insula a fost mărită cu anrocamente aduse din construcțiile subterane ale New York-ului. S-au construit camere de înregistrare, camere de bagaje, dormitoare, băi și un mic spital. A fost deschisă Stație de Imigrare la 1 ianuarie 1892.

Oficialii au calculat că nu mai mult de o jumătate de milion de imigranți vor trece prin New York spre noile destinații din America, ceea ce s-a dovedit a fi o mare eroare. Între 1890 și 1924 au venit circa 12 milioane de imigranți.

În clădirile refăcute, funcționează din anul 1986 un muzeu, care reînvie odiseea celor până la 5.000 de persoane care se perindau zilnic prin aceste camere. Sunt păstrate peste 1.000 de obiecte ce au aparținut imigranților, printre care cufere de toate felurile și mărimile cu care aceștia au venit. O puternică emoție produce o fotografie mărită până la dimensiunea unui perete care înfățișază un șir de bărbați, femei și copii, așteptându-și rândul la înregistrare. Pe chipurile lor vlăguite se poate citi epuizarea dar și speranța. Pe o serie de calculatoare pot fi văzute reproduse file din registrele originale și pot fi găsite datele unor persoane cunoscute.

Emoția mi-a fost dublată știind că pe aici și-au purtat pașii în jurul anului 1905 bunica, sora ei, precum și soțul acesteia, pornind dintr-un sat de lângă Oraștie. Nu știu cine, cum și de

ce a îndemnat pe acești oameni precum și pe mulți alții să-și ia drumul Americii. Este o temă ce merită să fie studiată mai profund din presa și documentele vremii. Bănuiesc, cel puțin în cazul rudelor mele, că doreau să facă un ban, să se întorcă și să cumpere pământ. Este de remarcat că în statisticile oficiale aceștia apar între cei 859.557 persoane plecate din Ungaria și nu între cele 79.092 plecate din România.

Istoricii sunt de acord că trei motive au determinat în primul rând migrația în masă spre America: persecuțiile religioase, opresiunea politică și greutățile economice. Este aproape imposibil de stabilit ce circumstanțe au dominat în experiența unui individ sau chiar a unei familii. Numărul imigranților ce au trecut prin Insula Ellis între 1892 și 1931, pe țări este următorul: Italia 2.502.310, Rusia 1.893.542, Austria 768.132, Austro-Ungaria (1892-1904) 648.132, Germania 633.148, Anglia 551.969, Irlanda 520.904, Suedia 348.036, Grecia 245.058, Norvegia 226.278, Imperiul Otoman 212.825, Scoția 191.025, Polonia 153.444, Portugalia 120.727, Franța (inclusiv Corsica) 109.687, Danemarca 79.414, Olanda 78.602, Spania 72.636, Belgia 63.141, Cehoslovacia 48.140, Bulgaria 42.085, Țara Galilor 27.113, Yugoslavia 25.017, Finlanda 7.833, Elveția 1.103... etc.

Deși peste 12 milioane de persoane au trecut prin Insula Ellis pe drumul ce le promitea o viață mai bună în America, prin acea poartă a trecut individ cu individ. Decizia de plecare a fost, de regulă, o chestiune de familie. La aceasta și-au dat acordul mame, tați, frați, surori, unchi, prieteni și chiar întregul sat. O practică comună a fost plecarea întâi a unui membru de familie care în timp căuta să-i aducă și pe ceilalți. Uneori tatăl venea singur pentru a vedea dacă străzile într-adevăr erau pavate cu aur înainte de a trimite după soție și familie. Alteori pleca fiul cel mare care apoi trimitea după al doilea, până ce întreaga familie ajungea în America. Adesea, cel ce ajungea primul trimitea biletul de drum pentru următorul membru de familie.

Între 1900 și 1910 aproape 95% din imigranți își reuneau familia. Deoarece majoritatea biletelor erau fără locuri rezervate, acestea se obțineau ușor. Principalele linii de navigație aveau agenții în America, precum și agenți ce mergeau din sat în sat pentru a vinde tichete. Pentru mulți, ajunge într-un port însemna prima călătorie majoră din viața lor. Ei aveau să călătorească cu trenul, căruța, călare sau chiar pe jos. Uneori trebuiau să aștepte zile, săptămâni și chiar luni în port pentru a-și completa formele, fie pentru a veni vasul respectiv. Unele porturi se lăudau cu al lor „emigrant hotels”.

Legea imigrației în SUA din 1893 prevedea că fiecare pasager trebuia să răspundă la 29 de întrebări ce includeau printre altele: numele, vârsta, sexul, starea civilă, ocupația, naționalitatea, abilitatea de a citi și scrie, sănătatea mentală și fizică, rasa, ultima rezidență și numele rudei sau prietenului la care vroiau să meargă. Imigranții erau întrebați dacă au cel puțin 30 de dolari, dacă au fost la închisoare, la azil, dacă sunt poligami sau anarhiști. După 1900 era nevoie și de un pașaport și o viză pentru SUA, fie de la oficiul consular cel mai apropiat, fie de la consulul din port. Liniile de navigație maritimă asigurau și o vizită medicală sumară, vaccinarea, precum și o dezinfecție a oamenilor și bagajelor. Se călătorea la clasa I, a II-a și la „comun”. Pentru cei din ultima categorie călătoria care dura câteva săptămâni era un adevărat coșmar din cauza supraaglomerării, condițiilor igienice precare, mirosului insuportabil. Aveau loc și decese care la începuturile imigrației s-au ridicat până la 10% din numărul pasagerilor. Deși pentru aceștia biletul costa doar 30 de dolari, profitul companiilor maritime era enorm, ajungând la 45.000-60.000 de dolari pentru un singur voiaj, de pe urma celor 1.500-2.000 pasageri. Zvonuri despre viața din America precum și povestiri despre respingerea unora pe Insula Ellis circulau

fără sfârșit. Mulți se chinuiau să învețe câteva cuvinte în limba engleză pentru a răspunde inspectorilor. La sosire, cei mai mulți imigranți erau în stare de șoc: fizic, mental și emoțional.

Ajuns în portul New York, pe un vas urcau inspectorii medicali care căutau posibile boli contagioase precum febra tifoidă, holera, febra galbenă, scarlatina, pojarul, difterite plâgi. Vasul era examinat între orele 7-17. Vasele ce soseau după această ore nu puteau ancora. Pasagerii de la clasa I-a și a II-a erau tratați cu oarecare curtoazie, puțini fiind trimiși pentru o vizită medicală mai amănunțită pe Insula Ellis. Pentru ei, formalitățile aveau loc direct pe țarm. După vizita medicală, inspectorii coborau de pe vas care apoi înainta încet în portul New York. Primul obiect ce atrăgea atenția imigranților era statuia Libertății. Poate că cel mai bine a exprimat impactul acestei imaginini un german de aproape 80 de ani: „Măreția statuii ne copleșește. Cred că este una din cele șapte minuni ale lumii”. Un polonez a spus: „Nu pot spune decât că este o zeiță ce reprezintă o mare și puternică țară ce va fi viitoarea noastră casă”. În grupuri de câte 30, purtând numere de ordine, marea majoritate a imigranților ajungea pe Insula Ellis. În sfârșit, după lunga călătorie, cu senzația că pământul se leagănă sub picioare, în larma zecilor de limbi vorbite ce le asaltau urechile, întâlneau pe primul american: un interpret. Vorbind în medie șase limbi, recordul deținut fiind de 15, interpreții au fost adeverații eroi ai procesului de triaj.

Interpreții dirijau grupurile în camera de înregistrare, o încăpere cu o capacitate de 5.000 de persoane. Aici se notau numele, vârsta, țara de origine, portul de îmbarcare, numele vasului și data sosirii. De menționat că prima persoană înregistrată a fost Annie More, o irlandeză de 15 ani, al cărei bust se află în muzeu.

Urma vizita medicală care era riguroasă, iar cei cu boli cuprinse în legea imigrației erau trimiși înapoi. Copiii peste 12 ani erau trimiși singuri, cei sub 12 ani trebuiau însoțiți de unul din părinți. Aveau loc scene dramatice când se hotăra cine pleacă și cine rămâne. Apoi urma testul final cu „primary line”, un inspector ce stătea pe un taburet înalt, cu un interpret alături. Acesta verifica 29 de date personale și avea la dispoziție câteva minute pentru a decide dacă fiecare imigrant era „în mod clar și fără dubiu îndreptățit să debarce”.

Fiecare primea o scurtă înclinare a capului și i se înmâna carnetul de debarcare. Circa 2% dintre imigranți nu erau admiși. Urma schimbul valutar. Șase casieri schimbau aur, argint, bani în dolari americani. Deși privind din exterior totul părea să meargă perfect, se recunoaște faptul că în interior s-au semnalat nereguli precum și acte de corupție din partea unora din cele 4-600 de persoane ce deserveau acest centru. Erau inspecți bețivi care cereau mită, pretindeau tinerelor fete să meargă cu ei la hotel, agenții căilor ferate umflau prețurile biletelor. Imigranții erau înșelați la schimbul valutar și li se calcula masa la prețuri de lux. Când, în 1901, această situație a ajuns în atenția Președintelui Theodore Roosevelt, s-au luat rapid măsuri de îndreptare, începând cu schimbarea șefului Biroului de Imigrație de la Washington și a unora dintre inspecți și s-a recomandat ca imigranții să fie tratați cu „kindness and consideration”, abaterile fiind aspru pedepsite.

La începutul Primului Război Mondial, imigrația spre America aproape a încetat. Statele și-au închis frontierele, mările erau nesigure, iar șomajul în America era în creștere.

La 30 iulie 1917, acest centru era să fie ras de pe fața pământului; 14 barje încărcate cu dinamită și muniții, aflate la mică distanță de insulă, au luat foc, exploziile foarte puternice simțindu-se până la o distanță de 90 mile, la Philadelphia.

Sabotorii nu au fost niciodată descoperiți. Pagubele de pe Insula Ellis au fost evaluate la 400.000 dolari.

La sfârșitul Marelui Război, mulți americani doreau ca imigrația să fie restricționată, multe organizații militând în acest sens. În 1917, o nouă legislație specifica 33 de categorii de străini ce nu puteau fi admiși, introducându-se un test de limbă. Noua lege a restrâns mult numărul imigranților, dar spre 1921 numărul sosirilor a sărit încă o dată la 500.000. O nouă lege (1924) a stabilit ca fiecare emigrant să fie verificat de oficiul consular din țara de origine. Aceasta a schimbat definitiv sistemul imigrației. Încă din 1925 au existat propuneri de închidere a Insulei Ellis, dar procesul de imigrare nu a încetat în totalitate până la sfârșitul anului 1954, când numai 21.000 de imigranți i-au trecut pragul. În martie 1955, insula a trecut la General Services Administration și o eră majoră în istoria americană a luat sfârșit.

Unul din cele mai mari proiecte de restaurare din istoria Americii în valoare de 170 milioane dolari a transformat Insula Ellis într-un muzeu ce și-a deschis porțile la 10 septembrie 1990 ca unitate a US Department of the Interior's National Park Service...

Țărăncă din moși-strămoși, bunica s-a întors după numai 6 luni, neputându-se adapta la munca de a ambala bomboane într-o fabrică din Cleveland. Sora și cumnatul ei au revenit în satul natal, cu o modestă agoniseală, după 20 de ani. Un bunic de-al soției, plecat și el de pe meleaguri hunedorene, ajungând la o bună situație, a revenit pentru a duce în America soția și cele două fiice. Pe drumul spre țară, a făcut un furuncul la nivelul gâtului, apoi septicemie și în câteva zile s-a stins din viață.

(Bibliografia la autor.):

SFÂNTUL IOAN CASIAN (n. c. 360 – d. 29 febr. 435) Despre așezămintele mănăstirești și Despre tămăduirile celor opt păcate principale

Claudia Voiculescu, București

**Moto: Dumnezeu nu e în cer, nu-i pe pământ;
Dumnezeu e în inima noastră.**

Mihai Eminescu

Sfântul Casian se naște pe teritoriul Daciei, în Scythia minor (Dobrogea de azi) în jurul anului 360 d. Hr. Învață greaca și latina, limbi vorbite în cetățile greco-romane din Histria, Tomis și Callatis. Cu sora sa și cu prietenul său Gherman, împărtășește creștină, intrând în rând cu sfinții Teotim și Bretanon – episcopi ai Tomisului – și cu Dionisie exiguul, cel care a izvodit Calendarul Universal Creștin.

La vârsta de 20 de ani, doritor să ajungă și să cunoască locurile sfinte, pleacă, cu sora și cu prietenul său Gherman, la Bethleem, unde sora sa rămâne și devine călugăriță. Ioan Casian și Gherman rămân 5 ani la Ierusalim, după care, tot împreună, ajung în Anatolia, unde cunosc comunitățile monahale înființate aici de Sf. Vasile cel Mare și de Sf. Ioan Gură de Aur.

În anul 385, pe când Sf. Casian are 25 de ani, ajunge cu Gherman în deșertul egiptean, unde nevoiesc timp de 7 ani, cunoscând viața cenobiților și anahoreților din așezările monahale întemeiate aici de renumiții pustnici Antonie și Pahomie. După această experiență, revin la Bethleem, unde încep să scrie despre viața și experiența pustnicilor din Egipt. Aici, la Bethleem ei experimentează rugăciunea perpetuă. Călătoria lor nu se încheie aici, și duc cu ei rugăciunea, răspândind-o pe oriunde merg.

Ajung la Constantinopol (în jurul anului 399), unde este arhiepiscop Sf. Ioan Gură de Aur. Îl hirotonește pe Gherman preot iar pe Casian diacon. În urma unor intrigi de la curte, Sf. Ioan Gură de Aur este exilat în Munții Caucaz. Ioan Casian și Gherman vor pleca la Roma cerând ajutor Papei Inocențiu (401-417) pentru Ioan Gură de Aur, dar, între timp (în anul 407), Sf. Ioan Gură de Aur moare.

La Roma, Ioan Casian se împrietenește cu viitorul papă Leon. Hirotonit de acesta preot, Ioan Casian pleacă în anul 415 în Galia cu misiunea de încreștinare a populației de aici, misiune începută, de altfel, de Sfinții Policarp și Irineu de Lugdunum (Lyonul de azi). În acest sens înființează la Marsilia două mănăstiri: una de călugări – Mănăstirea Sf. Victor –, și o alta de călugărițe, Mănăstirea Sf. Sotiros, în care organizează viața mănăstirească după modelul mănăstirilor pe care le cunoscuse în Orient adaptată la realitățile din regiune.

Sfântul Casian este, așadar, considerat ca unul ce a știut să combine culturile patristice din Răsărit cu cele din Apus. El este, de asemenea, cel care a combătut, cu argumente din Sfânta Scriptură, nestorianismul și pelagianismul.

După o asemenea viață plină de har creștinesc, moare în anul 435 la mănăstirea sa din Marsilia. În sec. V este canonizat în Marsilia. De atunci este pomenit în ziua de 23 iulie. La 20 iunie 1992, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române hotărăște canonizarea Sfinților Cuvioși Ioan Casian și Gherman pe care-i prăznuim anual în ziua de 29 februarie (în anii bisecți) sau la 28 februarie.

Lumina credinței și lumina harului au înzestrat și au iluminat pe Ioan Casian să scrie lucrări de învățătură și propovăduire creștină și a vieții monahale în care se vede dimensiunea dogmatică:

- *Despre așezămintele cenobiților (mănăstirești) și despre remediile celor opt păcate principale*, în 12 cărți scrise la anul 420;
- *Colațiuni sau convorbiri cu Părinții*, în 24 cărți scrise la aprox. 428;
- *Despre Întruparea Domnului contra lui Nestorie*, lucrare apologetică polemică în 7 cărți, redactată la cererea arhidiaconului Leon, devenit, mai târziu, papă al Romei. Este scrisă la cca. 430.

**Sfântul Ioan Casian
– gravură catolică**

(https://ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_Casian)

Tema noastră va fi *Despre așezămintele mănăstirești și despre remediile celor opt păcate principale*, volum cuprinzând 12 cărți scrise pe la anul 420. Om învățat, fin observator al vieții și orânduiriilor monahale de la așezările monahale din pustiuurile Țării Sfinte și ale Egiptului, trecând apoi prin Constantinopol, Roma, Franța, arată, în lucrările sale teologice, norme pentru buna organizare a monahismului „în această provincie lipsită de mînăstiri.”¹

În *Despre așezămintele mănăstirești*, Sfântul Ioan Casian mărturisește că „din copilărie m-am aflat printre călugări” (Prefață, p. 110), fapt ce dovedește că exista o viață monahală românească. Pornește de la îmbrăcămintea monahilor care „scoate la lumină frumusețea lor lăuntrică” (în *Despre veșmintele monahilor*, p. 113). Aceștia sunt ostași ai lui Hristos care „trebuie să pășească mereu în ținută de război, cu mijlocul totdeauna încins” (p. 113) asemenea lui Ilie și Elisei din Vechiul Testament sau ca „începătorii și izvoditorii Noului Testament: Ioan, Petru și Pavel și ceilalți bărbați din aceeași tagmă” (p. 113).

În acest sens îl citează pe I Timotei, 6,8: *Ci având hrană și acoperământ trupului vom fi îndestulați*, înțelegând prin acoperământ „cele ce doar acoperă trupul, fără să momească gustul spre podoaba îmbrăcăminții”, aducând „sminteală” (p. 115). Arată traiul și semnificația veșmintelor monahilor egipteni care „reîntorși spre pruncie, ei îi cântă lui Hristos cu dragoste și vrednicie în toate ceasurile: «Doamne, nu s-a mîndrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine. Dimpotrivă m-am smerit și mi-am înălțat sufletul meu ca un prunc înțărcat după mama lui»” (Ps. 130, 1-2). Astfel monahii egipteni poartă pe cap, atât ziua cât și noaptea, glugi care le acoperă capul, ceea ce semnifică curăția unui prunc, sunt îmbrăcați în tunici (colobii) de in cu mâneci scurte arătând „că ei sunt morți pentru orice viață pământească” (p. 116), apoi două eșarfe din lână care strâng lărgimea manta scurtă, numită pelerină, din material ieftin. Asemenea, ei poartă și o desagă, «melota» din piele de oaie arătând cât sunt de lipsiți, strîmtoși, disprețuiți. Ei poartă și un toiag pentru că ei „nu trebuie să pășească neînarmați printre atîția cîini furioși ai patimilor și printre fiarele nevăzute ale duhurilor necurate” (p. 118). Purtarea sandalelor este îngăduită „dacă o cere sănătatea plîpîndă sau frigul de dimineață și arșița amiezilor de vară” (p. 118), dar, că „niciodată nu le e slobod să le aibă în picioare, cînd se apropie de altar pentru a săvârși sau pentru a primi Sfintele Taine” (p. 118). Sf. Ioan Casian subliniază faptul că veșmintele monahilor trebuie să fie după modelul monahilor egipteni, dar potrivite pentru „așezarea locurilor, sau obiceiul pămîntului”, ca „să se îndrumeze spre toate nevoile și muncile mînăstirii mereu gata nu numai cu mintea, dar și cu trupul nestingherit de nici o îmbrăcăminte. Căci el se va dovedi cu atît mai fierbinte aplecat spre desăvîrșirea spirituală și spre cunoașterea lucrurilor dumnezeiești cu inimă curată, cu cît va fi mai zelos la ascultare și osteneală”

Sf. Ioan Casian scrie și despre regulile rugăciunilor și psalmilor de noapte și de zi, cât și despre rânduielele celor care, părăsind lumea cu toate ale ei, se dedică vieții monahale. Dar Sf. Maxim Mărturisitorul spune: „Nu există reguli fixe și invariabile, în mod necesar impuse celor care caută să se roage;

de asemenea, nu există nici o tehnică mecanică, fizică sau mentală, care să-L poată forța pe Dumnezeu să-și manifeste prezența. El Își oferă harul ca pe un dar gratuit și nu poate fi câștigat automat printr-o metodă sau tehnică”²

Iar „o rugăciune nu are sens decât dacă este trăită. Dacă rugăciunea nu este „trăită”, dacă viața și rugăciunea nu se întrepătrund complet, rugăciunea nu este altceva decât un madrigal politicos pe care-L oferim lui Dumnezeu când îi acordăm puțin timp”.³

Pe de altă parte, Dumitru Stăniloae afirmă „[...] faptul că după Sfinții Părinți, pentru descoperirea rațiunilor din lucruri se cere o îndelungată purificare de patimi și un îndelungat exercițiu, ne arată că nici rațiunea, în înțelesul ei comun, nu este aceea care sesizează „rațiunile” lucrurilor, și, prin ele, pe Dumnezeu, ci e vorba de o rațiune care se exercită și prin alegerea faptelor cerute de poruncile dumnezeiești și prin „raționalizarea” treptată a omului, dobândită prin virtuți”.⁴

Sf. Ioan Casian, în cartea a doua, învață despre *Regula rugăciunilor și psalmilor de noapte*, arătând că în Egipt și Tebaida „este respectat atît în slujbele de seară, cât și în cele de noapte, numărul de doisprezece psalmi, ca apoi să urmeze două citiri, una din Vechiul și alta din Noul Testament. Acest număr fixat din vechime tocmai de aceea durează timp de atâtea veacuri, necălcat pînă acum, la toate mînăstirile acelor provincii, fiindcă se afirmă că, nu după descoperire omenească l-au descoperit cei vechi, ci că le-a fost trimis din cer părinților noștri prin înger”⁵. Mai arată și modalitățile în care se săvârșesc rugăciunile.

Cartea a treia este *Despre norma canonică a rugăciunilor și psalmilor zilnici*. Foarte atent la tot ritualul rugăciunilor „care sunt respectate în părțile Siriei”, Sf. Ioan Casian descrie un tablou veridic cu toată acribia „despre slujbele de la ora trei, de la șase și de la nouă, după regula mînăstirilor din Palestina, sau Mesopotamia, care moderează prin rânduielele ei desăvîrșirea egiptenilor și asprimea de neimitat a disciplinei lor”.⁶

În Cartea a patra Sf. Ioan Casian scrie „Despre rânduielele celor ce renunță la lume” și „condițiile în care să fie primiți în mînăstire cei ce doresc o reînțoarcere la Dumnezeu, amestecînd desigur unele reguli ale egiptenilor cu altele de la tabenesioți, a căror mînăstire este la Tebaida. Aceasta, cu cît este mai bogată în numărul monahilor, cu atît mai aspră viață le impune. Mai mult de cinci mii de frați trăiesc sub ascultarea unui singur stareț, și totuși acest mare număr de monahi este supus celui mai în vîrstă într-o asemenea ascultare, cum nu te poți aștepta la noi de la nimeni, nici cînd e vorba să se supună, nici să conducă.”⁷ Acestea pot fi duse la desăvîrșire așa cum se arată în Scriptură (Pilde 9,10): *Începutul mîntuirii noastre și al priceperii este frica de Dumnezeu*, fiindcă „Renunțarea la lume nu-i nimic altceva decît semnul crucii și al mortificării. De aceea vei ști că de azi tu ești mort pentru lume, pentru lucrările și dorințele ei, după cuvîntul Apostolului, tu ești răstignit pentru lume și lumea pentru tine. Ia seama deci la poruncile crucii, sub a cărei lege se cuvine să viețuiești de

Sfântul Ioan Casian
- icoană ortodoxă

(<https://doxologia.ro/sfant-sarbatoare/119336/icoane/p/2%2B3>)

1 Sfântul Ioan Casian, *Scrieri alese. Așezămintele mînăstirești și convorbiri alese*. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 109.

2 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete gnostice*, I, 8, în Filocalia, vol. 2, Ed. Humanitas, 1999, p. 130.

3 Antonie de Suroj, *Școala rugăciunii*, Sfânta mînăstire Polovragi, 1994, p. 42.

4 Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea ortodoxă - Ascetica și mistica*. pdf Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 167.

5 Sfântul Ioan Casian, *Ibidem*, p. 122.

6 Sfântul Ioan Casian, *Ibidem*, în Cartea a treia, *Despre norma canonică a rugăciunilor și psalmilor zilnici*, p. 132.

7 *Ibidem*, p. 142.

acum încolo în această lume, fiindcă acum nu mai trăiești tu, ci trăiește în tine Acela care S-a răstignit pentru tine”.⁸

Cartea a cincea *Despre duhul lăcomiei* cuprinde 41 de capitole și arată „lupta împotriva celor opt mari păcate capitale”, și anume:

- lăcomia (îmbuibarea de mâncare)
- curvia
- iubirea de arginți (zgârcenia, patima de bani)
- mânia
- tristețea
- descurajarea (neliniștea, dezgustul inimii)
- slava deșartă (cenodoxia)
- trufia.

Sfântul Ioan Casian Scrie: „Pornind această luptă, avem acum o mai mare nevoie de rugăciunile tale, preafabricate papă Castor, mai întâi ca să putem cerceta cum se cuvine natura acestora, atât de subtilă, atât de ascunsă și atât de greu de pătruns, apoi să înfățișăm îndestulător cauzele lor și în fine să aducem leacuri potrivite pentru vindecarea lor”.⁹

Ca lupta împotriva acestor păcate să poată fi dusă, se cere monahilor rugăciune „sfârșimînd zăvoarele patimilor”, pentru ca „stropiți de roua leacurilor duhovnicești” să ajungă la „mîngîierea desăvârșirii”.¹⁰ Model vor fi anahoreții egipteni dar și regula Sfântului Antonie, deoarece „pentru dobândirea acelor bunuri, de care ne-am putea învrednici, să ne silim a-i urma pe aceia care le-au deținut mai deplin”.¹¹

Astfel înfrînarea lăcomiei se obține prin tăria sufletului dar și pe starea trupurilor, bazată și pe exemplele acelora „care le-au deținut mai deplin”. Iar „pedepsirea cărnii este o regulă impusă tuturor de virtutea sufletească a înfrînării.” Iar Sfântul Ioan Casian subliniază faptul că „scopul înfrînării este același pentru toți: nimeni să nu se încarce de mâncare până la saturare, chiar de i-ar sta în putință” argumentând că: „un pântec îmbuibat de tot felul de alimente naște semințele desfrăului și mintea înăbușită de greutatea mâncărilor nu mai poate păstra cărna drepte chibzuințe”. Astfel dă exemplul Sodomei căreia i-a venit pierzania „că-și mănca pâinea sa până la sațiu și îmbuibare”. Spune mai departe că „numai atâta hrană să-și îngăduie fiecare, câtă, în chibzuința rece a înfrînării, va fi găsit că-i este de ajuns pentru a trăi, nu câtă îi cere pofta”. La toate trebuie să se facă „mărturisirea conștiinței”, respectarea posturilor canonice, să se învețe umilința prin practica ascultării, să fie potolită mânia, tristețea, patima de mărire (cenodoxia). Un bătrân spunea: „Fraților, îmbuibarea pîntecului este maica curviei, iar postul și înfrînarea sunt bogăția sufletului. De aceea să ne silim să o cîștigăm cu smerita înțelepciune, păzindu-ne de mîndrie și de plăcere și lauda oamenilor, care este maica tuturor răutăților”.¹²

La întrecerea luptei duhului, Sfântul Ioan Casian sfătuiește ca „cine dorește să înăbușe poftele naturale ale cărnii, să se grăbească să biruie mai întâi păcatele așezate în afara firii sale”, asemeni aceluia care se luptă în stadioane care trebuie să cunoască regulile jocului. Dă exemple din II Petru 2, 19 (*Într-adevăr, ceea ce te biruiește, aceea te stăpânește*) și Ioan 2, 34 (*Oricine săvîrșește păcatul este rob păcatului*) spunând că disprețuind plăcerea pântecului se va putea găsi desfătare „în dragostea pentru virtuți și în frumusețea hranei cerești”.¹³ Mai sfătuiește să fie un echilibru în post pentru ca și cele spirituale să fie îndeplinite. De fapt, echilibru în toate. Mai adaugă faptul că nu numai de la mâncare multă trebuie să se ferească monahul pentru a fi în duh curat, ci trebuie

învățate și practicate umilința, ascultarea, munca istovitoare, omorârea dorinței de-a strânge bani etc. Gastrimargia, cum numește Sf. Ioan Casian pofta nesăbuită de a mânca, duce la multe neajunsuri. Și-l citează pe Sf. Apostol Pavel: „Grija de trup să n-o faceți spre pofte” (Rom. 13, 14). Sfătuiește ca și somnul să nu fie „fără regulă” iar monahul să nu judece pe alții, să nu clevetească, să ajungă la un post lăuntric, să fie o gazdă bună pentru pelerini.

Cât despre duhul desfrînării, Sf. Ioan Casian spune că lupta împotriva lui „începe din primul moment al tinereții și se stinge după înfrîngerea celorlalte păcate” iar „mintea ajunge la desăvârșire cînd nu vor mai apărea imagini îmbietoare în timpul somnului”.

Iubirea de arginți (filarghria) este tot atât de blamată de Sf. Ioan Casian care spune că „trebuie evitate nu atât efectele lăcomiei de bani, cât mai ales stîrpitea din rădăcini patima de bani” (p. 208), iar monahii să nu îngăduie niciodată să fie „dezrădăcinați din minăstire” (p. 210).

„Despre duhul mâniei” spune că „întunecă ochii minții” (p. 214), dar totodată „ni se poruncește să ne mîniem cu folos împotriva noastră înșine” și dă exemplu Psalmul 4, 5 „De cele ce ziceți în inimile voastre, căiți-vă în așternuturile voastre!” De altfel, toate sfaturile de aici se bazează pe poruncile evanghelice și apostolice, iar atletul lui Hristos „trebuie să smulgă din rădăcini pornirile mîniei” (p. 221).

Tristețea este la fel de vătămătoare și odată cuibărită în suflet „nu-i mai îngăduie monahului să-și facă rugăciunile în bucuria de până atunci, și nici să recurgă la remediile citirilor sfinte” (p. 222) și ea „trebuie dată afară din adâncul inimilor noastre și alungată odată cu duhul desfrînării, al iubirii de argint, sau al mîniei” (p. 225).

Neliniștea (acedia) e o altă luptă pe care monahul trebuie s-o dea. Ea, neliniștea se cuibărește în suflet și lenea este aceea care este cauza relelor. Pentru remediu, recomandă munca manuală dând exemplu zisele Apostolului: „Să vă faceți fiecare cele ale voastre și să umblați cuviincios față de cei din afară, și să nu aveți trebuință de nimeni”. (I Tes. 4, 12). Și dă sentința celui care nu muncește, conform pildei apostolice: „Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănînce” (II Tes. 3, 10). De altfel, dă ca exemplu și citează multe pilde biblice pentru întărirea monahilor ce ar cădea în viciul lenei.

Slava deșartă este a șaptea luptă pe care trebuie s-o dea monahul (atletul lui Dumnezeu). Acest păcat are „multe și felurite fețe, și-și atacă adversarul din toate părțile, și chiar pe învingătorul său în orice privință. Într-adevăr, încearcă a-l răni pe ostașul lui Hristos și în ținută, și în înfățișare, în mers, în glas, în lucrare, în veghe, în posturi, în rugăciune, în retragerea în singurătate, în citit, în știință, în tăcere, în supunere, în umilință, în îndelungă răbdare. E întocmai ca o stîncă foarte primejdioasă care, acoperită de valuri umflăte, cauzează un naufragiu neprevăzut și cumplit navigatorilor care, înaintînd cu vînt prielnic, nu așteaptă și nu prevăd nici un pericol” (p. 241). Se vede de aici că Sf. Ioan Casian, asemeni unui medic, este un foarte bun cunoscător al sufletului omenesc. Și spune că iubind slava lumească „vom ispăși pedepse veșnice, ca niște călcători de lege, fiindcă L-am jignit pe Dumnezeu, preferînd să facem pentru plăcerea oamenilor ceea ce s-ar fi cuvenit să facem pentru El, care, ca Cel ce cunoaște cele ascunse ale noastre, va da pe față că am pus pe oameni mai presus de Dumnezeu, și slava lumească mai presus de cea a Domnului” (p. 247).

Cât despre „duhul trufiei”, Sfântul Ioan Casian afirmă că este un „monstru foarte crud și mai mare decît toate păcatele de mai înainte, îi pierde cu o mușcătură cumplită îndeosebi pe cei desăvîrșiți și ajunși aproape de ultima treaptă

8 *Ibidem*, p. 158.

9 Sfântul Ioan Casian, *Ibidem*, din Cartea a cincea, *Despre duhul lăcomiei*, p. 164.

10 *Ibidem*, p. 165.

11 *Ibidem*, p. 166.

12 Patericul egiptean, Editura Cartea Ortodoxă, București, 2011, cap. V, p. 321.

13 Sfântul Ioan Casian, *op.cit.* p. 172.

a virtuților” aducând „slăbire tuturor virtuților” și fiind „ca o boală generalizată” (p. 249). Ca să ne încredințeze de puterea acestui „apăsător tiran”, îl dă de exemplu pe Lucifer care „n-a fost alungat din cer pentru nici un alt motiv decât acesta: rănit de săgeata trufiei a căzut din acel fericit și sublim locaș al îngerilor”. Sf. Ioan Casian, ca un medic prevăzător, adaugă: „negreșit niciodată nu vor nu vor fi tratate bolile, găsindu-se leacuri pentru suferințe, mai înainte de a afla printr-o atentă cercetare originile și cauzele acestora” (p. 250). Mai mult, părintele istoriei, Herodot (n. cca. 484 î. Hr., Caria, Asia Mică, Imperiul Persan – d. 425 î. Hr., Calabria, Macedonia), spunea că „cerul nu îngăduie nimănui altuia să fie trufaș”. Așadar, „precum viermele și volbura se înfășoară pe pom și-l usucă și nu face rod, așa, fiul meu, și trufia strică rodul cel bun.”¹⁴

Sfântul Casian descrie modul în care diferiți monahi, căzând în duhul trufiei, se mândresc cu nașterea lor nobilă, cu rangul pe care l-au avut în lume, cu banii pe care îi „păstrează spre pierzanie” (p. 261). Ca încheiere, arată că nu trebuie făcut nimic „pentru slava deșartă” și că „temelia desăvârșirii noastre nu poate fi pofta noastră, ci învățătura aspră a Evangheliei: frica de Dumnezeu și smerenia, care nu poate fi do-

14 Neagoe Basarab, din *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*.

bîndită fără sărăcia de bună voie. De asemenea, fără această stare nu poate fi dobîndită nici ascultarea, nici răbdarea, nici blîndețea, nici plinătatea dragostei, fără care inima noastră nu este locaș al Duhului Sfînt” (p. 264).

Concluzii:

Putem zice că stăruința Sfântului Ioan Casian de a arăta, simplu și concis, cum se ajunge la o viață ascetică creștină desăvârșită în viață mănăstirească, este a unuia care a cunoscut foarte bine viața și principiile din diferite organizări monahale din Orient și nu numai. Se observă, în subsidiar, lupta sa împotriva nestorianismului, pelagianismului, a supremației harului și a predestinaționismului lui Augustin. El a scris cele 12 cărți la anul 420 d. Hr. cu convingerea că el, „cuvântul nu transmite de la subiect la subiect numai înțelesuri. El transmite și putere. Aceasta se observă mai ales la cuvântul de îndemn, de încurajare, la cuvântul care exprimă o încredere în cel căruia i se adresează. El transmite de la adresant la adresat puterea de a face un bine sau de a se opune unui rău”¹⁵ după cum scria, în contemporaneitatea noastră, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae.

15 Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Responsabilitatea creștină*, în *Ortodoxia*, nr. 2/1970, p. 183.

EMINESCU GAZETAR ȘI ANALIST POLITIC

Dr. Valeriu Lupu, Vaslui

„Greșelile în politică sunt crime, căci în urma lor suferă milioane de oameni, se împiedică dezvoltarea unei țări pentru zeci de ani înainte”

Mihai Eminescu

Jurnalistica eminesciană se prezintă astăzi ca o frescă a unei societăți pe care poetul a trăit-o nu numai ca om, ci și ca persoană publică adânc implicată în realitățile vremii sale. Cine are curiozitatea să urmărească evoluția sa în domeniul jurnalistic, va constata verticalitatea unei atitudini și gândiri echilibrate, izvorâte dintr-o serie de analize extrem de bine argumentate și documentate. Aceste adevărate studii de caz sunt ancorate deopotrivă în realitate, dar și în experiențele trecutului acestui popor, nu numai cu accente dureroase și pline de compasiune, dar și revendicative, uneori chiar furioase, mai ales atunci când vine vorba de poporul său, obidit și năpăstuit de vicisitudinile istoriei, și pe care l-a simțit aproape sufletului său ca o predestinare. În toate etapele existenței sale

Și din nou, cine are curiozitatea să pună în balanță biografia poetului cu creația sa, va avea surpriza să constate că nimic din experiențele vieții personale nu s-au petrecut fără să lase puternice ecouri în sufletul său, oglindite apoi în creația sa. Și atunci întrebarea firească vine de la sine; ce ar fi fost Eminescu fără copilăria din împrejurimile Ipoteștilor, sau lungilor popasuri la mănăstirea Agafton în preajma mătușilor sale măicuțe? Ce ar fi fost Eminescu fără gimnaziul de la Cernăuți, fără Aron Pumnul și biblioteca sa și fără peregrinajul său în „străinătate” (Transilvania n.n.)?

Interogația se poate extinde apoi și pentru următoarele etape, ca de pildă statutul său de auditor extraordinar al Universității din Viena, sau doctorand la Berlin, apoi pelerinajul în spațiul românesc în calitate de sufleur la tea-

trul Pascaly, activitatea de bibliotecar în două rânduri la biblioteca ieșeană („activitate științifică și literară” după propria-i afirmație), calitatea de revizor școlar prin care cunoaște avatarurile învățământului românesc, dar mai ales munca *salahorică* în calitate de gazetar la „Curierul de Iași”, cu deosebire însă la cotidianul „Timpul” din București. Această ultimă gazetă avea să devină o tribună de la înălțimea căreia reușește să dezvolte o adevărată filosofie politică, istorică și socială a vremii, într-o viziune personală, dar cu o adâncă rezonanță în realitățile epocii.

Privite din perspectiva timpului parcurs, toate aceste etape apar ca o predestinare în viața poetului, pentru că fiecare etapă și-a găsit ecoul în gândirea eminesciană. Curând după moartea sa, avea să se constate că Eminescu a lăsat în urma sa o adevărată operă politică, cu o filosofie puternic ancorată în valorile național-patriotice ale neamului privite prin prisma trecutului, prezentului și viitorului poporului său.

Trebuie recunoscut faptul că gândirea și opera eminesciană, mai ales în spectrul politic, reprezintă pentru noi românii din țară și dinafara ei acel popas necesar pentru a medita măcar pentru câteva clipe asupra rădăcinilor noastre, limbii noastre, istoriei noastre, culturii, credinței și tradițiilor noastre, într-un cuvânt asupra identității noastre. Acest lucru devine cu atât mai necesar astăzi când „resetarea” lumii prin prisma ideologiilor postmoderne, se încearcă pe orice cale; economică, socială, educațională, culturală și mai nou medico-sanitară. Este exact ceea ce și Eminescu trăia la vremea lui când ideologiile liberale ale timpului, ca și cele marxiste de altfel, se infiripau și încercau să lovească, cu predilecție, în filonul național și chiar în identitatea națională. Toate acestea aveau să stârnească o reacție eminesciană vehementă atât în versuri, cât mai ales în publicistica sa.

Jurnalistica – un mod de viață și o tribună a adevărului

Nu știm dacă Eminescu s-a gândit vreodată să îmbrățișeze cariera de jurnalist. Incertitudinea vine și de acolo că jurnalismul nu oferea o perspectivă, cel puțin din două motive; era prost plătită - așa încât condiția jurnalistului era una modestă și era limitată ca perspectivă de dezvoltare personală, situație pe care Eminescu o respingea categoric. De aici și atitudinea extrem de critică chiar și împotriva conservatorilor al căror cotidian era "Timpul", ziar cu orientare conservatoare. Aici G. Călinescu are dreptate când spune că *"nevoia l-a împins către gazetărie, pentru a-și asigura traiul zilnic"*.

Ajunge astfel redactor la "Curierul de Iași", o revistă ieșeană aparținând Curții de Apel din Iași, în care se comunicau buletinele acestei instituții, poziție prost remunerată și care venea după înlăturarea sa (de către liberali) din poziția de revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui. Ziarul mai conținea și o pagină politică și socială, o pagină de cronică literară și o rubrică a evenimentelor; pe care Eminescu le acoperea cu conștiințozitate, abordând teme variate cu impact în domeniile; politic, social, economic, sănătate publică, demografie, politică internă și internațională, românii dinafara granițelor țării etc, toate într-un stil polemic, cu concluzii necruțătoare și interpelări fără compromisuri.

De altfel refuzul compromisurilor aveau să-l coste încetarea activității la acest jurnal, *"o foaie a vitelor de pripas"*, cum avea să o numească mai târziu. În fapt a fost refuzul de a publica, măcar și sub semnătură, a unui articol laudativ la adresa primarului de Iași, Scarlat Pastia, criticat într-un jurnal local (Steaua României n.n.) și pe care directorul Tipografiei Naționale, d-nul Mircea, ar fi dorit să îl scoată din impas. Forțat să-și dea demisia va ajunge redactor, redactor șef și din nou redactor la cotidianul bucureștean "Timpul" în intervalul anilor 1876-1883, unde își dezvoltă crezul social-politic și istoric într-o adevărată doctrină, el însuși devenind un *"spiritus rector"* al publicației.

Prin calitatea literară a articolelor sale, prin caracterul necruțător în critica neîmplinirii momentului, prin spiritul polemic al discursului său, Eminescu reușește să revigoreze revista, care lăncezea și trăgea să moară prin lipsă de audiență, așa fel încât reușește să devină o adevărată tribună de luptă în slujba patriei și neamului său. Se poate spune așadar că Eminescu ajunge la "Timpul" nu atât pentru câștig, cât mai ales pentru faptul că era necesar pentru revigorarea ziarului pe care o și realizează de altfel prin stilul său, prin incisivitatea sa, prin verbul său tăios și polemica sa dezinvoltă, aspecte care vor stârni în egală măsură interesul cititorilor, a lumii politice și a jurnaliștilor epocii.

O apreciere de importanță istorică vine din partea jurnalistului de frunte, Iacob Negruzzi *"Articole minunat scrise și minunat cugetate, cât de bine rezumă un băiet talentat diversele noastre discuții la Junimea"*. Prin ideile pe care el le profesa în presă părea că are o doctrină, sau se străduia să creeze o ideologie pentru că, tot demersul său publicistic indica o orientare, un adversar politic, în sfârșit o clasă socială demnă de critica sa.

Această atitudine intransigentă și acuzatoare aveau să-i aducă dușmani de toate categoriile, de la colegii de breaslă la partidele politice (chiar și conservatorii la a căror publicație lucra), de la "pătura superpusă" la conducătorii statului, de la cancelariile europene (Înalta

Poartă, Cancelaria Aulică, Curtea Țarului) la vecinii noștri; maghiari, bulgari, polonezi, ucraineni, ruși sau greci. Pornirea eminesciană era motivată de adevărul istoric care îi prezentau pe aceștia ca fiind vicleni și hrăpăreți și reprezentau un pericol pentru neamul românesc. *"(...) și pe când acești cumularzi, această neagră masă de grecotei ignorantă, această plebe franțuzită, aceste lepădături ale pământului, această lepră a lumii și culme a tot ce e mai rău, mai mincinos și mai laș pe fața întregului univers, face politică și fanfaronadă prin gazete"* este un exemplu de asprime și contondentă verbală.

Această vehemență în limbaj exprimă în subsidiar nemulțumirea și protestul vehement al unui om care simte frustrarea și suferința unui popor umilit și batjocorit de două structuri predilecte pentru critica sa: pătura superpusă (politicieni, guvernanți, intermediarii și speculanții, marile monopoluri și plutocrația financiar-industrială) care se înfiripa și domina viața economică și socială a țării și; plebs scribax (aparatură birocratic-funcționăresc) care îngreunau relația cetățeanului cu statul, clasă care căpăta amploare.

Poate cel mai sugestiv portret făcut gazetarului Eminescu aparține lui Ioan Slavici în amintirile sale: *"Eminescu, om avântat de o fire impulsivă cu mintea luminată, cu sufletul plin de duioșie, și cu o extraordinară cultură generală, era neseecat în gândire. Adevărul este că el trăia mai mult pentru alții decât pentru sine, vede toate cele ce se petrec în jurul său, judecă drept, se bucură de cele bune și stăruie cu îndărătnicie pentru înlăturarea celor rele, deci nu numai cugetător cu vederi bine drămuite, ci totodată și om de acțiune, înzestrat cu eimț practic care știe să-și aleagă mijloacele și e gata întotdeauna să înfrunte greutățile de orișice fel"*.

Spectrul publicisticii gazetarului Eminescu

Cine citește publicistica eminesciană rămâne uimit de amploarea acesteia, de extensia problematicii abordate într-un timp atât de scurt (șapte ani) și mai ales, de profunzimea acestor analize. La el fiecare articol, fiecare temă abordată era și rămâne un studiu de caz, într-o analiză extrem de elaborată, riguroasă, doctă și cu concluzii clare, la obiect.

În acest context este de mirare cum critici literari de talia lui Gruia Novac (conducătorul revistei "Baadul literar") nu vede în Eminescu decât *"un utopic mahnit care nu oferă soluții (...)"* *"Melancolia lui era mahnire, gândirea lui rațiune pură, devenită uneori revoltă țipată (...), că soluții Eminescu nu a oferit niciodată"* (Mihai Eminescu și reinterpretarea continuă). Este un mod răutăcios, total neadcvat unei critici de substanță pentru o personalitate a culturii noastre consacrată de generații după generații ca arheu al culturii noastre. În aceeași categorie intră și afirmația lui Nicolae Manolescu care afirmă că: *din pinct de vedere politic Eminescu este nul*. Asemenea aprecieri sunt cu atât mai nefondate cu cât Eminescu uimește prin ampla documentare, printr-un spirit analitic și critic extrem de ascuțit, cu soluții și interpelări pentru fiecare problemă abordată, mai ales în editorialele sale, dar și în articolele de fond, îndeosebi în ziarul "Timpul" dar și la "Curierul de Iași".

Câteva calități și particularități i-au oferit poetului șansa de a deveni un gazetar de forță care avea să domine nu numai jurnalistica timpului său, dar și a vremurilor ce aveau să vină. În primul rând Eminescu avea o pregătire enciclopedică a cărei început se regăsește încă din perioada școlară

rizării la Cernăuți. Biografia acelor ani ne prezintă un elev devorat de dorința de a citi, un adevărat talent în a povesti și o aplecare specială în a lectura cu aviditate ceea ce îl interesa în mod deosebit. Șansa de a se mișca în mijlocul cărților i se oferă pentru prima dată în biblioteca lui Aron Pumnul, mentorul său spiritual, adept și militant al cauzei pașoptiste, autorul primei enciclopedii lingvistice românești, ale cărei opinii Eminescu le împărtășește fără rezerve.

Dar cea mai semnificativă etapă în pregătirea sa a fost perioada de studii la Universitatea din Viena ca auditor extraordinar (1868-1872) și perioada berlineză când, în baza unei burse asigurate de Titu Maiorescu, urma să-și pregătească teza de doctorat pentru a ocupa postul de profesor suplinitor la catedra de filosofie a universității ieșene. Mărturiile contemporanilor apropiați poetului, prezintă o persoană extrem de studioasă, audiind cursurile somităților timpului în domenii extrem de variate: filosofie, drept, economie, finanțe, administrație, istorie, artă și chiar medicină (anatomie, medicină legală, patologie, fiziologie umană).

Toate aceste cunoștințe se completau cu munca sa de autodidact pentru varii domenii, ceea ce îi oferea un orizont de exprimare extrem de larg. Adăugăm la acest tablou și faptul excepțional că avea o memorie formidabilă încât, un lucru citit undeva, aflat cândva sau auzit undeva, nu îl va uita niciodată, mai mult vorba lui Titu Maiorescu *"avea mereu cuvântul la îndemână"* Dincolo de aceste calități era talentul literar însă, ilustrat prin modul cum își scria articolele, ceea ce făcea ca articolele sale de presă să fie urmărite cu interes.

Deși Eminescu era necruțător cu nedreptatea, abuzurile, corupția, manevrele de culise, activitățile oculte, atacând chiar și pe conservatori, Titu Maiorescu nu are rețineri în a recunoaște calitățile gazetarului. *"Trebuie recunoscut franc că proza politică a lui Eminescu este eminentă creatoare de sens literar în cel mai înalt grad, plină de idei și colorată cu emotivitate și o imaginație pe care nu știu câți alți gazetari l-au putut egala"*. La Eminescu orice problemă luată în discuție, după prezentarea chestiunii începe cu o succintă introducere care înseamnă și o incursiune largă în istoricul ei, integrarea chestiunii în actualitatea imediată, urmată de abordarea din perspectiva viitorului imediat sau pe termen lung.

Prin stilul său de a face gazetărie, Eminescu este considerat astăzi ca unul din fondatorii jurnalisticii românești moderne. Încă de la acea vreme exista ideea că jurnalistică trebuie să fie subiect de studiu foarte serios, pentru că dincolo de informație sau știre, este ambalajul literar care cere un înalt grad de cultură a gazetarului. Pamfletul rămâne genul cel mai des întâlnit în jurnalistică eminesciană, specie literară pe care reușește să o ducă la perfecțiune, ceea ce l-a făcut pe Șerban Cioculescu să afirme: *"Eminescu este tipul ideal al pamfletarului de mare clasă care nu a urmărit înjosirea adversarului decât în vederea triumfării cauzei drepte"*, iar Nicolae Manolescu, convins și el de valoarea prozatorului spunea la rândul său: *"când ritmul este pus în slujba unui examen critic, articolul eminescian de o sclipitoare inteligență atinge un nivel literar rar întrecut până astăzi"*.

Tematica publicisticii eminesciene

Înainte de a fi redactor la cele două jurnale importante ("Curierul de Iași" și "Timpul") unde și-a definitivat, ca să spunem așa, opera politică, Eminescu publică în ziarele

"Albina", "Familia", "Federațiunea" (toate cu sediul la Budapesta) câte ceva din creațiile sale literare; "De-aș avea" și "Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie" în "Familia" și "Albina". Ca și debut, în ceea ce va însemna opera sa politică, sunt de reținut cele trei articole din "Federațiunea"; "Să facem un congres", "În Unire e tăria" și "Echilibrul", adevărate pledoarii și documente programatice pentru înfăptuirea Marii Uniri.

Aceste articole reflectă climatul politic al vremii, curentul unionist care anima tinerimea română, intelectualitatea ardeleană și nu numai. *"Politica lingăilor trebuie lăsată pe seama lingăilor, pe flamurile noastre trebuie scrise pur și simplu voinețele noastre"* spunea avântat Eminescu. Demagogia și minciuna trebuie înlăturate din contextul propagandei austro-ungare privind supremația și drepturile lor. *"Ungurii – un popor care nu e nici destul de cult și nici destul de numeros (doar 1/3 din teritoriul pe care îl ocupă) (...) Ungurii nu sunt cu nimic superiori națiunilor cu care locuiesc la un loc și acest palat de spume mincinoase cu care au înșelat Europa este, de aproape privit, forma ridicolă a unor pretenții ridicole, iar Românii – continuă Eminescu – constituie un popor autohton pe pământul părinților lor, într-o țară care nu a fost niciodată cucerită de unguri deși a stat în legătură cu Ungaria"*.

În fapt, publicistica eminesciană întrunește un patrimoniu de 2.000 de pagini din cele 14.000 care reprezintă zestrea sa culturală adăpostită în arhivele Academiei Române. Ele au fost evaluate și interpretate curând după moartea poetului, printre exegeții cei mai exhaustivi în analiza lor au fost A.C. Cuza, Nicolae Iorga, Perpesicius, G.Călinescu, Dimitrie Vatamaniuc și Constantin Noica. Concluzia generală a fost că Eminescu trebuie redat așa cum a fost, orice interpretare devine de prisos. De aici și suferința lui Constantin Noica care s-a îmbolnăvit de "eminescianită" pentru cele aproape 7.000 de pagini care se degradau în depozitele Academiei Române. Astăzi avem un "Corpus eminescianus" care cuprinde un număr de 521 de volume, împlinind astfel dorința lui Nicolae Iorga *"nici un rând din creația lui Eminescu nu trebuie să rămână nepublicat"*.

Nu voi insista asupra exegezelor care s-au făcut de-a lungul timpului pentru că ele poartă amprenta subiectivismului exegetului și a epocii în care a fost elaborată. Așa de exemplu, liberalii nu l-au prețuit niciodată, deși au preluat la modul trunchiat multe din afirmațiile eminesciene. De altfel liberalii au fost ținta unor critici violente (partidul roșilor – cum îi numea poetul), pentru faptul că preluau modelele europene fără să țină cont de specificul național.

Comuniștii, la rândul lor, au preluat latura militant-internaționalistă împotriva exploatării și sărăciei. Moderniștii și postmoderniștii au căutat să-i fragmenteze opera și gândirea, iar ultimii chiar să-i renege sau bagatelizeze viziunea asupra realităților politice. Așa se explică abordările de cele mai multe ori trunchiate, selectându-se din opera sa ceea ce convine ideologic și doctrinar.

S-a pus adesea întrebarea dacă Eminescu a dorit să construiască o doctrină sau un sistem filosofic. Un răspuns pertinent îl găsim la G. Călinescu: *"Eminescu nu intenționa să construiască un sistem filosofic propriu, ci doar un suport pe care să se înalțe o politică și o etică. Nu nutrea nici o aspirație pentru sine, ci numai pentru poporul din care făcea parte, fiind pentru acesta mai mult un experiment decât un individ"*. Cu toate acestea, un studiu atent poa-

te descifra ușor doctrina naționalistă de pildă (deasupra tuturor intereselor este națiunea), sau doctrina autohtonistă (dezvoltare pornind de la specificul național și în concordanță cu acesta). Așa se explică de ce în unele ediții sunt eludate complet unele capitole cum ar fi problema Basarabiei, sau problema evreiască.

Nu mai mult decât într-o ediție postdecembristă, intitulată "Mihai Eminescu, Publicistică, Referiri istorice și istoriografice" apărută la Chișinău, după ce noaptea comunistă încetase (Ed. Cartea moldovenească, 1990), sunt selectate doar 187 de titluri din cele 284 cunoscute. Facem precizarea că cele 284 de titluri cunoscute sunt cuprinse în singura ediție completă (Mihai Eminescu – Opera Politică – publicată în două volume de Ion Crețu în 1941 la Editura Cugetarea Georgescu Delafras și republicată în 1999, într-o ediție îngrijită de Bucur Popescu și Petru Demetru Popescu), în care este redată întreaga publicistică eminesciană așa cum a fost ea, fără interpretări și comentarii. De altfel însuși G. Călinescu afirma legat de complexitatea operei politice; "nu-i nimic de făcut decât să fie reprodus în întregime".

Temele abordate de Eminescu sunt extrem de variate, aproape că acoperă întreaga viață politică, economică, socială, culturală și spirituală ale timpului său. Între acestea dominante sunt; ideea națională, unitatea națională, relațiile internaționale, marile puteri ale timpului, pătura superpusă, aparatul birocratic (plebs scribax), soarta românilor din teritoriile istorice, românismul, soarta țărânului român etc. De altfel, Eminescu va fi într-un război continuu mai ales cu clasa politică, indiferent de ce orientare sau culoare politică pentru că, spunea el cu convingere: "greșelile în politică sunt crime, căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovați și dezvoltarea unei țări întregi și se împiedică pentru zeci de ani înainte viitorul ei".

Iată de ce Eminescu rămâne mereu actual. Iată de ce existența eminesciană trebuia maculată la modul cel mai oneros posibil, considerându-l un dezorientat în viața de zi cu zi, un om care trăia într-o mizerie pestilențială, se manifesta ca un frustrat bântuit de nemulțumiri, ceea ce trebuia să justifice intransigența atitudinii sale în jurnalistică și în viața civică.

Din păcate chiar și G. Călinescu și mai ales G. Călinescu, scrie cel mai abominabil capitol în cartea sa "Viața lui Mihai Eminescu" sub titlul "Eminescu gazetar", capitol menit să-l discrediteze pentru posteritate. Intenția este vădită și fără echivoc prin afirmația: "Cum Eminescu nu avea la această epocă decât vreo 27 de ani, vârstă la care omul creator privește cu încredere viitorul, legenda vieții proletare a lui Eminescu devine o problemă psihologică și biografică de oarecare notorietate".

Prin urmare, toată gândirea analistului și publicistului Eminescu, trebuie privită cu rezervă, dacă nu chiar cu îndoială. Este greu de motivat rațional această îndoială subtilă strecurată de încă "biograful oficial" al poetului, înafara unui preț pe care trebuia să-l plătească regimului în care ocupa funcții academice și de ce nu, de orientare ideologică de care nu a fost străin în branșa criticii literare comuniste.

Din fericire realitățile istorice ale poporului său au demonstrat cu asupra de măsură, dreptatea lui Eminescu ca viziune și perspectivă. Iată de ce am convingerea că pentru oamenii care intenționează să facă politică, ar fi mai mult decât necesar un curs de politică eminesciană, pentru că numai în felul acesta nu ar mai fi predispuși la acele "greșeli în politică" care să coste țara și poporul lor.

(Bibliografia la autor.)

TOTALITARISMUL ȘI AUTORITARISMUL COMUNIST – ROLUL LUI HRUȘCIOV

Prof. Liviu Tătaru, Baia Mare

FASCISMUL și comunismul sunt considerate în genere ca regimuri totalitare specific contemporane, nemăiintâlnite în istorie. Având tendința de expansiune mondială, opuse unele altora acestea au fost generatoare de războaie, unul din ele mondial. Nu se mai considera necesară de celare a unor periodizări în evoluția lor, natura acestora fiind considerată constantă pe toată existența lor, indiferent de țara sau zona în care s-au manifestat. În fapt ca orice realitate istorică și ele au evoluat din punct de vedere economic, social, dar mai ales politic, permitând periodizări, diferite de la caz la caz, de la țară la țară.

Termenul de totalitarism nu este legat numai de realitatea omniprezenta a represiunii, ci de "controlul asupra tuturor domeniilor sociale a tuturor fără excepție". Mai explicit: "Nici o sferă a vieții nu ramane invizibilă puterii. Totul e luminat în razele sale, este prins în tentaculele ei". (V. Gozman, A. Etkind, *De la cultul puterii la puterea oamenilor*, Ed. Anima, 1990, p. 10). Trecerea la alte metode, mai puțin dure și care îndreptătesc caracterizarea lor ca autoritariste au fost proprii P.C.U.S. și partidelor comuniste de guvernământ impuse de acesta în Centrul și Estul Europei, după moartea lui Stalin de către Nichita Hruș-

ciov. În acest spațiu totalitarismul poate fi identificat cu stalinismul, după care în ritmuri diferite, începând chiar cu patria lui, el este abandonat în cativa ani, abandon numit în mod inspirat de de Ilya Ehrenburg "dezghețul". Din păcate Dej cu tot acceptul și chiar îndemnul Moscovei a mai practicat totalitarismul încă un deceniu. O perioadă mult mai lungă a rămas agreat în țările comuniste asiatice, pe urmele tradițiilor autocrațiilor specifice Orientului Îndepărtat. Deoarece "statul totalitar nu poate trăi fara dușmani", totalitarismul recurge la permanentizarea "războiului de clasă", afirma Tzvetan Todorov. Neputând dăinui fără incitarea la ură și lupta de clasă totalitarismul lansează permanent tapi ispasitori: trotkisti, intelectualitatea tehnică, țărânii instariti și, în final, nomenclaturistii complotiști, pentru a alimenta represiunea, aceștia justificând prin actele lor dusmanoase insuccesele economice și camuflând incompetența nomenclaturii. În logica acestuia întreaga dezvoltare istorică este determinată de lupta continuă dintre exploatați și exploatați, de lupta de clasă. Neutralitatea ca atitudine în socialism este exclusă: "Cine nu e cu noi e împotriva noastră"; nu se admite nici un nealiniat ori ezitant. Pe firul acestei strategii Courtois

descopera următoarele etape: "de la logica luptei politice se aluneca la o logica a excluderii, apoi spre o ideologie ... exterminatoare a tuturor elementelor impure. La capatul acestei logici se afla crima împotriva umanității" (Stephane Courtois, *Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune*, Ed. Humanitas, 1998, p. 720). Este unanim acceptat ca totalitarismul se sprijina pe o poliție politică hipertrofiată în comparație cu orice poliție secretă cunoscută până atunci. Dacă la început ea a fost considerată "bratul înarmat al partidului", "scutul și spada revoluției" (insigna cekistului), ulterior a devenit un instrument al oligarhiei (Biroul Politic), iar apoi "garda pretoriana a "Nr. 1", caruia îi raporta zilnic prin șeful ei tot ce se întâmpla mai important pe plan intern și internațional. Stalin știa că garda pretoriana a cezarilor a curmat viața câtorva dintre ei, ca și Napoleon mai târziu și urmand exemplul lui Bonaparte a creat o poliție și mai secretă, ce o urmărea pe cea oficială și-i raporta fidelitatea acesteia. Depășindu-l în vigilența pe "monstrul corsican" cum conducea în plus și un partid, a creat o poliție secretă și în rândurile acestuia, ce-i urmărea colegii din C.C. și chiar din B.P. Toți oligarhii se stiau urmăriți, ceea ce împiedica formarea unor grupări potrivnice lui. Doar între patru ochi și numai între nomenclaturisti cu o lungă prietenie, inclusiv de exil ori penitenciar în anii ilegalității se puteau discuta sincer problemele politice. Am aratat că din 1921 exprimarea în organele supreme ale partidului a unor puncte de vedere opuse celor ale "Nr. 1" putea duce la judecarea și condamnarea la moarte, fără un anunț oficial, a celui ce persevera ("Asasinate medicale", *Lumea*, nr. 7/2021). Erau lichidati și unii cekisti extrem de fideli când deveneau cunosătorii prea multor faradelegi ale șefului lor suprem. Lucrătorii N.K.V.D.-ului erau a restati și torturati de fostii lor colegi și subalterni", documentează istoricul rus Medvedev (*Despre Stalin și stalinism*, Ed. Humanitas, 1991, p. 258). Ion Ianoși, student la Leningrad, putea să constate "amestecul posturii de călău cu ipostaza concomitentă de victimă-victimă a unor calai mult mai rafinați și neinduratori" (*Opțiuni*, Ed. Cartea Românească, 1989!, p. 73). Aceștia erau acei membri ai B.P. ce nu trebuiau să ramana nemanjiti dacă doreau putere și privilegiu! Puteau niște oameni care în fiecare zi semnau liste de zeci și sute de oameni trimise de N.K.V.D. pentru aprobarea execuțiilor? Totalitarismul a căutat să-și câștige susținerea prin convingerea populației de justetea politicii sale. Nomenclatura dorea să inducă convingerea de "propria sa necesitate și de îndreptățire sacrificiilor la care trebuie să recurgă" (Gozman, Etkind, *op. cit.*, p. 36). De aceea al doilea front al totalitarismului a fost propaganda, "frontul ideologic", specialitatea partidului, A avut succes doar în rândurile celor născuți înainte de revoluție și puțin după aceea, fiind indoctrinați prin școala să-și toarne părinții dacă vorbeau împotriva politicii partidului! Generațiile mature sau varstnice la "Marea Revoluție" nu au putut fi indoctrinate, cunoscând situația de dinainte, dar au învățat prefacatoria, mai ales cei care datorită originii sociale și înscrierii în partid primeau câte o funcție. Mulți dintre ceilalți au văzut în nazisti niște eliberatori, ai numai disprețul arătat slavilor i-au determinat să devina antinazisti.

O victorie a la Pirhus. Uriasele ajutoare acordate de S.U.A. și parțial de Anglia sovieticilor pentru înzestrarea Armatei Roșii prin cunoscutele convoaie maritime au transformat-o în principalul factor al victoriei. Era însă o victorie a la Pirus, ca și cea a regelui Epirului împotriva Romei după care acesta ar fi exclamat: încă o victorie ca asta și raman fara armata! Armata Roșie, condusă catastrofal

la început, iar apoi aruncată în ofensive uriașe, fără grija pentru pierderile umane a plătit ca niciuna alta milioane de morți și de raniti. S-a resimțit o enorma criza a fortei de munca masculine, atenuata cu prizonierate aducand a robie prin durată și rațiile de mancare. Menținerea cartelarii alimentelor la nivele de semi înfometare a dezvoltat piața neagră, cu produse mult mai scumpe. Desi americanii au propus aplicarea planului Marshall și la U.R.S.S., ceea ce ar fi permis completarea aprovizionării cu alimente americane, Stalin a respins oferta, ce presupunea ocupatia temporara a tarilor cucerite după organizare de alegeri libere, expansiunea fiind mai importantă pentru el decât aprovizionarea propriei populații. În rândurile nomenclaturii existau și adepții unor alternative pentru ieșirea din impasul grav în care se afla țara; exprimarea lor era riscantă în condițiile supunerii necondiționate la părerile "Nr. 1" asumate în 1921. Un grup din jurul lui Hrușciiov dorea destinderea cu Occidentul, reducerea cheltuielilor și a efectivelor militare și creșterea bunurilor de consum pentru populație, eliberarea deținuților politici și renunțarea la teroarea generalizată, exprimarea parerilor fara riscuri în C.C. și B.P., împăcarea cu Tito. Trebuiau respectate insa doua exigente; linia generala a partidului a fost în esența justă, dar Stalin s-a abătut de la ea în numeroase cazuri, impunandu-si abuziv punctul de vedere; justetea liniei politice s-a datorat lui Lenin, ce a redevenit, farul calauzitor al partidului. Aruncarea vinei asupra unei singure persoane constituia o forma cinica de a-si declina propriile responsabilități, aruncandu-le asupra unui țap ispășitor, lichidat chiar de ei printr-un asasinat (vezi...), după cum era propria lor creație, prin cultul personalității... lui Lenin, transferat în 1924 asupra urmașului sau în fruntea partidului. "Măreția șefului este o funcție socială", a spus-o însuși Troțki (cf. Roy Medvedev, *op. cit.*, p. 59), gândindu-se probabil la sine însuși din cauza bolii incurabile a lui Lenin, deci ca succesori, și la transformarea sa într-un monument pe un pedestal inaccesibil prin contribuția întregului partid și mai ales a Agitpropului. Poziția sa în conducerea suprema era precum cea a Papei în Colegiul cardinalilor, consimțite în 1870 sub sintagma de infailibilitate papala. Aceasta inseamna, dupa Wikipedia, că Papa este nesupus greselii când se pronunța într-o chestiune dogmatică; toți trebuie să i se supună. Cum Inchiziția nu mai exista un contestatar risca excomunicarea, în vreme ce sub Lenin și apoi mai ales sub Stalin un contestatar ("deviationist") era trimis la Spetialnii cabinet! Două motive principale l-au determinat pe Hrușciiov și adepții săi să facă tranziția de la totalitarism la autoritarism. Marile epurări din deceniul patru, reluate la un nivel mai moderat în unii ani postbelici, au afectat grav partidul și chiar o buna parte a nomenclaturii lui. Supraviețuitorii n-au mai acceptat nesiguranță pentru viața lor pentru delictul de opinie în probleme majore ale țării. Perseverența în susținerea unei idei respinse de ceilalți putea fi sancționată cel mult cu excluderea ori pensionarea. Așa și s-a întâmplat lui însuși în 1964, și așa i-a exclus pe Bulganin și pe Kaganovici din B.P., iar dintre sprijinitorii cei mai fideli ai lichidării lui Stalin pe mareșalul JuKov. Niciunul din ei nu a pățit nimic altceva, devenind pensionarii privilegiați ai partidului. Hotărarea după care nimeni nu-si risca viața pentru delictul de opinie în organul din care făcea parte a consacrat principiul conducerii colective, ce nu excludea o ușoară preeminență a "Nr. 1", fiind un gen de primus inter pares. Oricât ar părea de ciudat la niște oameni ce-si obtinusera statutul social prin duritate și chiar lichidări de adversari situația demografică a țării i-a speriat și i-a obligat

la masuri de îndreptare a situației. Nu numai că își pierduseră viața în timpul războiului 20 de milioane de oameni, dintre care 10 milioane de combatanți (de 20 de ori mai mulți decât americanii!), dar Gulagul, Holodomorul și foametea în mai multe perioade și regiuni au mai făcut, în perioada interbelică îndeosebi, atâtea victime încât un recensământ de prin 1937 a fost secretizat la ordinul principalului vinovat al imensei tragedii. Deși ardea de dorința de a-i lichida pe cei ce s-au predat nazistilor, dar mai ales pe cei ce li s-au alăturat (vlasovistii), Stalin a ordonat pedepsirea celor mai mulți dintre ei prin lagăre, de unde începând cu 1953 au început să fie eliberați, alături de "veteranii" lor, până prin 1956. Căiva ani au fost obligați să muncească la vechile locuri de muncă, dar ca oameni liberi și salariați, și doar apoi s-au întors în mod eșalonat la domiciliile lor. Teroarea în masă a luat sfârșit și a fost înlocuită cu cea individuală, odiosul articol 50 din Codul Penal prin care s-a creat Gulagul a fost abrogat. Ca sa nu creadă că au fost victime nevinovate și să ceară despăgubiri toți cei eliberați au trebuit să ceară clementa statului, recunoscându-și vina. Doar comunistii închiși în lagăre și care au supraviețuit au fost reabilitați și au putut reveni imediat la domiciliile lor, doar aceștia fiind "oameni sovietici înaintați, sarea pamantului, adevărați eroi ai timpului nostru", nota sarcastic Soljenitin în "Arhipelagul Gulag" (vol. 3, Ed. Univers, 2008, p. 110). Toți ceilalți "Ivani", și ei erau peste 80% din deținuți, fuseseră "vinovați" și doar eventualele pedepse au fost exagerate. Doar pentru comunistii uciși vreo 600 de tortionari și judecători au suferit pedeapsa capitală, în vreme ce în Germania 60.000 de tortionari, judecători și calai au sfârșit în streang ori au suferit pedepse grele privative de libertate. Noțiunea însăși de deținut politic a fost abrogată din legislație, iar cartea împotriva regimului, căci la atât s-a redus opoziția, a fost anihilată prin identificarea cu tulburarea liniștii publice ori cu acte antisociale și pedepsită cu amenzi, chemări repetate la K.G.B., cu amenințări ori chiar "corecții fizice", și numai pentru "recidiviști" s-a aplicat pedeapsa internării în spitale psihiatrice. Sub Hrusciov și Brejnev opoziția politicienilor ajung la balamuc, căci "nu se mai poarta lanțuri la picioare, cămășile de forță fiind acum din substanțe chi-

mice" (Pierre Accoce, *Acești bolnavi care ne guvernează*, Ed. Tribuna, Craiova, 1993, p. 397).

F. Thom, cercetătoare consacrată a comunismului, vede printre cauzele renunțării la totalitarism anumite muștrări de conștiință la unii slujitori ai lui, și anume a acelor care au savarsit fapte de lege la ordin, oarecum împotriva dorinței lor, căci "puțini sunt indivizii cărora să le placă să conceapă sau, mai curând, să comită josnicii" (François Thom, *Sfârșiturile comunismului*, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 21). Nu știu dacă unii executanți merită asemenea menajamente, dar este mai sigur că existau nomenclaturisti ce doreau "să mintă mai puțin, să slăbească din stransoare oamenii și lucrurile" (ibid). Scăderea influenței elementelor semi-analfabete, sub presiunea celor intelectuali din nomenclatură (pentru că au existat și mulți intelectuali aderenți la ideile comunismului), au slăbit stangismul extrem ce se manifestase în cultura, prin renunțarea la principiile realismului socialist, cel puțin în formele sale extreme și chiar ridicole, s-a micșorat lista autorilor interziși și s-au "reabilitat" scriitorii reprezentativi pentru literatura națională. Prin aceasta s-a revenit treptat și cu multe opoziții la educația spiritului național prin cultura, în locul internaționalismului uniformizator. Cei doi autori citați la început identifica trecerea statului totalitarist spre statul autoritarist cu destalinizarea, însemnând renunțarea la "pretenția irealizabilă de a controla totul". Statul autoritarist "își rezerva câteva zone în care își pastrează rolul conducător: propria sa securitate, apărarea națională, politica externă, asigurările sociale, strategia dezvoltării", în vreme ce cultura, religia, viața personală, adică acele "zone ale vieții care nu se leagă nemijlocit din politica" (*op. cit.*, p. 41) nu mai constituie obiectul unui control strict. Dacă pe plan intern tranziția a însemnat o destindere, pe planul politicii externe aceasta a rămas la fel de expansionistă, dar mai sofisticată. Statul comunist, în ambele sale ipostaze a rămas unul anti-capitalist, practicând subminarea din interior a statelor burgheze și profitând de orice ocazie pentru expansiunea. Cum politica externă depășește intențiile propuse, am făcut doar aceasta precizare cu caracter general.

DIN NOU CU EMINESCU – DESPRE EMINESCU

Dr. Valeriu Lupu, Vaslui

***„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Și-azi dulcea glăsuire a pădurii de argint”***

Mihai Eminescu – Călin – file din poveste

O strofă aparent simplă, dar profund ancorată în spectacolul naturii la vreme de noapte surprinsă magistral în încărcătura ei simbolică și îmbrăcată într-o dulce meditație melancolică într-o aură de mister. Oricât de vastă este opera eminesciană în ansamblul ei, oricât de aspră și contondentă apare față de realitățile vremii, întoarcerea la natură însemna pentru Eminescu acel refugiu atât de necesar sufletului său zbuciumat și sensibilității sale la trecerea implacabilă a timpului. "Cu mâine zilele-ți adaugi / Cu ieri viața ta o scazi / Și ai cu toate aces-tea-n față / De-a pururi ziua cea de azi".

De aici încântarea sa în fața minunilor naturii, de aici și armonia pe care o căuta și o găsea în întocmirea și derularea ei, încântare pe care Eminescu, cu inocența copilului și candoarea îndrăgostitului o turna în versuri de o gingășie, patos și muzicalitate inegalabilă în cultura noastră și nu numai.

Cântarea naturii la Eminescu însă, întotdeauna s-a împletit armonios cu meditația filosofică, iar atunci când s-a îngemănat cu iubirea a căpătat dimensiuni astrale. Cine este atent la mesajul eminescian va observa că el leagă iubirea, în fiecare etapă a ei de natură care, la rândul ei, va undui de la descrieri melancolice la trăiri pline de încântare, de la aduceri aminte la trăiri nostalgice, toate într-o armonie care induce acea stare de bine, un adevărat confort spiritual ce se realizează prin

îmbinarea meditației optimiste cu melancolia nostalgică.

„A cântat ca nimeni altul natura și iubirea, pădurea și izvoarele, păsările și astrele” avea să-și amintească cu admirație prietenul său de studii și de viață, Ioan Slavici, în amintirile sale despre Eminescu. Și Slavici nu era singurul care aprecia apropierea de natură a poeziei eminesciene, pentru că majoritatea contemporanilor săi își arătau fără echivoc prețuirea și admirația de care s-a bucurat Eminescu încă din timpul vieții sale. Nici nu se putea altfel pentru că, la Eminescu, toate acestea se contopeau în creuzetul percepției și sensibilității sale din care izvora o lume de basm, în care natura și iubirea se regăseau metamorfozate într-o artă poetică de o rară expresivitate.

Iată contextual în care apare un nou album tematic sub auspiciile Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, intitulat „Anotimpurile poeziei lui Eminescu la Văratice”, elaborat de un inimos colectiv din cadrul „Centrului Cultural Spiritual Văratice”. Acești temerari în frunte cu Emilia Țuțuianu, Dorin Dospinescu și Victor Roncea, într-un proiect coordonat de stăvofora Iosefina Giosanu, au fericita inspirație de a alcătui un album omagial la 170 de ani de la nașterea „Românului Absolut”, *Mihai Eminescu*.

Lucrarea impresionează prin trei aspect majore. Mai întâi de toate abordează poezia eminesciană în raport cu natura care își găsește un suport în transpunerea stărilor poetului; primăvara cu explozia ei de vitalitate și speranță; vara cu splendorile ei în împlinirea frumosului din natură; toamna cu multicolorul și melancolia ei; și iarna cu încremenirea ei în albul zăpezii și poveștilor la gura sobei visând la reluarea ciclului naturii. Aici se cuvine apreciată la superlativ ilustrația grafică și fotografică realizată de Constanța Abalașei, Cristina Nichituș Roncea și Dorin Dospinescu.

În al doilea rând, alcătuirea se dovedește a fi extrem de inspirată pentru că, dincolo de ipostazele sale temporale, leagă natura de versul eminescian în zona sensibilității, de la percepția fantastică a copilului, la interpretarea filosofică a adultului, fiecare luând natura ca părtaș al stărilor sale de alean și dor.

Și nu în ultimul rând, faptul că cele patru anotimpuri ale poeziei eminesciene sunt precedate de un preambul semnat de personalități de referință în eminescologie, dar și din lumea prețuitorilor meditației sale poetice. Începând cu Ioan Aurel Pop – care reușește o sugestivă radiografie a miracolului eminescian în raport cu natura, la Mihai Cimpoi – care subliniază semnificația romantică a Văraticeului prin cele trei personalități feminine; Veronica Micle, Olga Vrabie și Zoe Dumitrescu Bușulenga care l-au adulat până la zeificare pe Eminescu.

De la sufletul național – ca „*expresie integrală a sufletului românesc*” (Nicolae Iorga), evocat de IPS Ioachim, la realitatea magică a lui Nicolae Georgescu, de la caldă prețuire a maicii Iosefina Giosanu, la consacrarea într-o manieră doctă a „Arheului spiritualității românești” semnată de Theodor Codreanu, în sfârșit, de la ordinea divină a cuvântului a lui Gheorghe Simion, la clarviziunea eminesciană a lui Petruș Andrei, toate sunt adevărate omagieri ale spiritului eminescian într-o comuniune permanentă și sugestivă cu natura, pe care Eminescu și-a făcut-o părtaș vremelnice sale.

Într-un peisaj mirific, cum mai potrivit pentru actul creației poetice și nu numai, Emilia Țuțuianu descrie lăcașul de cult al Văraticeului dimpreună cu „Centrul Cultural Spiritual Văratice” de curând ctitorit și impactul său benefic asupra trupului, care încearcă binefacerea locului, dar mai ales asupra sufletului, care își găsește aici alinarea întru cele sfinte, dar și nostalgia versului eminescian în îngemănarea lui cu natura.

Cele 12 poeme și poezii înmănușate într-un adevărat dodecameron eminescian, reprezintă o veritabilă axă a gândirii și sensibilității eminesciene în raporturile sale cu natura atotcuprizaătoare, începând cu atmosfera de basm din „Călin” (file din poveste) și sfârșind în ambianța mistico-religioasă a poeziei „Rugăciune”, adevărată perlă poetică închinată Fecioarei Maria.

Urmează apoi o inspirată derulare a anotimpurilor, fiecare cu specificul propriu, izvorâte din caracteristicile zonei, zugrăvind o perfectă osmoză între om și natură, surprinsă cu măiestrie de pana eminesciană undeva între vis, realitate și adevăr, toate însă prefațate de o scurtă și inspirată descriere realizată de Emilia Țuțuianu. Așa încât, de la speranța înnoirii și optimismul primăverii (13 poezii), la împlinirile și nostalgia verii (12 poezii), de la melancolia și elegiacul toamnei (11 poezii) la meditația și atmosfera de basm al iernii la gura sobei (13 poezii), în tandem cu imagini fotografice sugestive, cititorul atent parcurge o lume feerică care alină trupul și mângâie sufletul, acoperind întreaga gamă a sensibilității umane.

Este o lucrare monumentală, extrem de binevenită în spațiul nostru cultural, pentru că este pătrunsă de armonie și frumos, de idilic și elegiac, de meditație și nădejde, de smerenie și credință, puse în valoare de vocile cele mai autorizate în domeniu, într-o atmosferă dominată de spiritul creștin, atât de apropiat poetului la vremea sa, dar și celor care reușesc să îi descopere noi semnificații creației sale.

Pentru că, până la urmă, *nu putem ajunge la Eminescu decât tot prin Eminescu*, iar albumul de față este una din căile deschise spre *Românul Absolut*.

BOR ORGANIC

Aflat la baza tehnologiilor de top ale astronautilor americani, dar și a soluțiilor medicale de ultimă oră pentru tratamentul cancerului, borul este capabil să protejeze atât împotriva razelor gamma, cât și a neutronilor

Este recomandat atât celor care doresc să se protejeze împotriva expunerii de fond sau accidentale la radițiile ionizante, cât și celor care doresc să își construiască din timp un sistem osos sănătos prin mărirea densității osoase sau celor care doresc limitarea pierderii de masă osoasă odată cu înaintarea în vârstă. Acesta este benefic atât pentru femeile aflate în perioada de menopauză cât și pentru bărbații ce au nevoie de un adjuvant în buna funcționare a prostatei. Mai mult chiar, această formă biodisponibilă de bor și calciu este utilă și pentru buna funcționare și protejarea articulațiilor în perioada de suprasolicitare mecanică (sport, activitate fizică intensă, supraponderalitate). Nu în ultimul rând, suplimentul Bor organic este o alegere excelentă și pentru cei care doresc menținerea bunei funcționări a sistemului cardiovascular și imunitar datorită proprietăților antiinflamatoare, antioxidante și imunomodulatoare ale produsului.

Pentru **COMENZI** accesați:
www.hypericumimpex.ro
sau nr. de tel. 0262 263 048

